

Study of dropout and completion at Vocational Education and Training programmes in Greenland

Final report

26 June 2015

Danish Translation

This project is funded by The European
Union

A project implemented by

ACE International Consultants

The contents of this publication are the sole responsibility of ACE International Consultants and can in no way be taken to reflect the views of the European Union.

Final report

Project No. 2014/352147/I

By

Søren Kristensen - Team Leader, Education Specialist

Svend Erik Sorensen - Analyst

Presented by

ACE, International Consultants (Spain)

In consortium with

Table of contents

Indholdsfortegnelse	8
Resumé	8
1 Indledning	11
Undersøgelsens kommissorium	11
Læsevejledning	12
2 Metodologi	13
2.1 Definitioner	13
2.2 Interviews	14
2.3 Skriftlige kilder	15
2.4 Observationer	15
2.5 Anonymitet	15
2.6 Problemer i dataindsamlingsprocessen	15
3 Det grønlandske erhvervsuddannelsessystem	17
3.1 Vejledning i erhvervsuddannelserne	20
4 Statistisk information om frafald og fastholdelse	22
4.1 Generelle tendenser	22
4.2 Frafald og fastholdelse i erhvervsuddannelserne	23
4.3 Frafald og genstart	24
4.4. Hvornår i uddannelserne sker frafaldet?	25
4.5 Bopæl og frafald	26
4.6 Alder, køn og frafald	26
4.7 Frafald fordelt på uddannelser	27
5 Det empiriske materiale	29
5.1 Skolerne	29
5.1.1 Opsummering af udsagn fra ledelsen	29
5.1.2 Opsummering af udsagn fra studievejledere	30
5.1.3 Opsummering af udsagn fra undervisere	31
5.1.4 Opsummering af udsagn fra elever/lærlinge	32
5.2 Virksomhederne	33
5.3 Arbejdsmarkedets parter	35
5.4 Piareersarfit	36
5.5 Opsummering af udsagn fra elever/lærlinge, der har oplevet frafald	38
5.6 Andre informationskilder	39
5.6.1 Puljen til Mindskelse af Frafald i Uddannelserne	39
5.6.2 Grønlands Erhvervspædagogiske Læreruddannelser (KISII)	42

5.6.3 Center for National Vejledning	42
5.6.4 E-Forum	43
5.6.5 Oversigt over relevante publikationer	44
6 Analyse	47
6.1. Overordnede problemstillinger i forhold til frafald	47
6.2 Årsager til frafald	48
6.2.1 Ikke-erhvervsuddannelsesrelaterede årsager	49
6.2.1.1 Geografiske afstande	49
6.2.1.3 Psykologiske og sociale faktorer	50
6.2.1.3 Børn	51
6.2.1.4 Manglen på rollemodeller	51
6.2.1.5 Økonomi	52
6.2.1.6 Dårlig uddannelsesbaggrund fra folkeskolen	52
6.2.1.7 Sprogproblemer	52
6.2 Erhvervsuddannelsesrelaterede årsager	53
6.2.1. Dilemma nr. 1: Uddannelser af international klasse eller uddannelse til alle?	56
6.2.2 Dilemma nr. 2: Ændring af brugeradfærd eller system?	59
6.2.3 Dilemma nr. 3: Centralisering eller decentralisering?	62
6.2.4 Dilemma nr. 4: Dansk eller grønlandsk?	66
6.2.5 Dilemma nr. 5: Frafald eller ingen uddannelse?	68
6.2.6 Dilemma nr. 6: Skole- eller virksomhedsbaseret uddannelse?	72
7 Konklusioner og anbefalinger	76
7.1 Forebyggelse	77
7.2 Intervention	79
7.3 Kompensation	79
Anneks 1: De enkelte erhvervsskoler	81
Resultater fra de enkelte erhvervsskoler	81
1. Handelsskolen i Nuuk	82
Skolen	82
Uddannelser	82
Informanter	82
Frafald	83
Årsager til frafald	84
Initiativer til reduktion af frafald	85
Anbefalinger	85
Campus Kujalleq Business College (CAK), Qaqortoq	86
Skolen	86
Uddannelser	87
Informanter	87
Frafald	87
Årsager til frafald	88
Initiativer til reduktion af frafald	90
Anbefalinger	90
KTI/ Tech College Grønland (bygge- og anlæg), Sisimiut	91

<i>Skolen</i>	91
<i>Uddannelser</i>	91
<i>Informanter</i>	92
<i>Frafald</i>	92
<i>Årsager til frafald</i>	93
<i>Initiativer til reduktion af frafald</i>	94
<i>Anbefalinger</i>	96

KTI Jern og Metal-skolen, Nuuk 97

Skolen	97
Skolens uddannelser	97
Informanter	98
Frafald og årsager til frafald	98
<i>Årsager til frafald</i>	100
Indsatser til bekæmpelse af frafald	101
Anbefalinger	102
Skolen	103
Skolens uddannelser	103
Informanter	104
Frafald og årsager til frafald	104
Indsatser til bekæmpelse af frafald	106
Anbefalinger	106

Levnedsmiddelskolen INUILI 107

Skolen	107
Skolens uddannelser	107
Informanter	108
Frafald og årsager til frafald	108
Indsatser til bekæmpelse af frafald	111
Anbefalinger	111
Sundhedsskolen, Peqqissaqanermik Ilinniartfik, Nuuk	113
<i>Skolen</i>	113
<i>Uddannelser</i>	113
<i>Informanter</i>	114
<i>Frafald</i>	114
<i>Årsager til frafald</i>	115
<i>Initiativer til reduktion af frafald</i>	116
<i>Anbefalinger</i>	117
Socialpædagogisk Seminarium, Ilulissat	117
<i>Skolen</i>	117
<i>Uddannelser</i>	117
<i>Informanter</i>	118
<i>Frafald</i>	118
<i>Årsager til frafald</i>	119
<i>Initiativer til reduktion af frafald</i>	120
<i>Anbefalinger</i>	121

Anneks 2 – Internationale perspektiver på frafald og fastholdelse

122

Frafaldets karakter

122

UNDERSØGELSE AF FRAFALD OG FASTHOLDELSE I DE GRØNLANDSKE ERHVERVSUDDANNELSER

Endelig rapport

Juni 2015

Udarbejdet af Søren Kristensen, PhD (team leader) og Svend Erik Sørensen, MSc (analytiker) på vegne af ACE International Consultants (Spanien) i et konsortium med deltagelse af ECORYS.

Indholdet i denne tekst er udelukkende ACE International Consultants ansvar, og kan ikke på nogen måde opfattes som et udtryk for Den Europæiske Unions synspunkter.

Indholdsfortegnelse

Resumé

Frafald har været en problem i de grønlandske erhvervsuddannelser i mange år, og frafaldsprocenten har ligget højt gennem hele det grønlandske erhvervsuddannelsessystems historie. Selvom statistikkerne viser, at en del af de elever, der falder fra, senere vender tilbage til systemet og fuldfører en uddannelse, er det et faktum, at kun omkring en tredjedel af Grønlands befolkning på nuværende tidspunkt har en uddannelse, der ligger ud over folkeskolen. Helt bortset fra de psykologiske omkostninger for enkeltindivider udgør frafaldet dermed også et stort, samfundsmæssigt problem. Denne undersøgelse blev iværksat med henblik på at indhente viden om frafald og fastholdelse i de grønlandske erhvervsuddannelser ved at identificere årsagerne til frafald og på baggrund af dette udarbejde anbefalinger til at højne gennemførelsesprocenten.

Selvom statistikkerne omkring frafald i de grønlandske erhvervsuddannelser stadigvæk har lakuner, er det kvantitative materiale omkring emnet dog relativt udviklet, så undersøgelsens primære formål var gennem kvalitative metoder at identificere relevante mønstre, årsager og variabler i forbindelse med frafald og analysere disse. Hovedvægten i arbejdet lå dermed på kvalitative metoder. Det empiriske grundlag blev overvejende tilvejebragt gennem interviews med de vigtigste aktører og interessenter. I løbet af en feltundersøgelse i vinteren/foråret 2015 blev alle Grønlands erhvervsskoler besøgt, og der blev gennemført interviews med personale og elever. Herudover blev der også gennemført interviews med virksomheder, arbejdsmarkedsinstitutioner, vejledningscentre, myndigheder og eksperter. Dette materiale blev suppleret med yderligere data hentet gennem dokumentanalyser, spørgeskemaundersøgelser, statistiske analyser og (om end i begrænset omfang) observationer.

Analysen af det indsamlede materiale gav anledning til nogle signifikante, overordnede konklusioner. For det første viste det sig, at *frafald sjældent var foranlediget af en enkeltstående årsag eller begivenhed, men typisk var resultatet af en kæde af årsager, der i et komplekst samspil og over en længere periode kulminerede i en frafaldssituation*. For at forstå frafaldet er det derfor nødvendigt at se det som en række af årsager, hvor den sidste er det strå, der får kamelens ryg til at brække, selvom den måske isoleret set kan synes triviell. Men selvom frafald således er et komplekst fænomen, bliver det *i langt de fleste tilfælde forsøgt løst gennem enkeltstående tiltag, der fokuserer på én faktor ad gangen, og ikke som en del af en sammenhængende strategi, der anlægger et holistisk perspektiv på problemet*. Ingen af de grønlandske erhvervsskoler har således udarbejdet en egentlig fastholdelsespolitik, og en sådan eksisterer heller ikke på nationalt plan. For at kunne producere resultater skal en sådan strategi bygge på et solidt evidensgrundlag og ikke være dikteret af subjektive fornemmelser og holdninger. Men *der er kun få og isolerede tiltag i forhold til en systematisk dataindsamling omkring frafald og fastholdelse, både på systemisk og på institutionelt plan*. Der er derfor *et behov for at skabe og udvikle en egentlig evalueringskultur i denne sammenhæng*. Endelig *sker der også kun i et meget begrænset omfang en videndeling mellem aktører og interessenter*. Selvom alle erkender problemets omfang og betydningen af at få det løst, er der meget relevant viden og konkret erfaring, der ikke får lov til at komme ud over de rammer, hvor de er opstået. Det betyder, at tid og ressourcer bliver spildt på at "genopfinde hjulet" i stedet for at udnytte, hvad der er opnået i andre sammenhænge.

Hvad angår de egentlige årsager til frafaldet, kan disse opdeles i to grupper. Der er dem, der ligger uden for erhvervsuddannelsessystemet, og som har rod i årsager forbundet med sociale, geografiske og kulturelle forhold. Herudover er der en anden gruppe årsager, der mere direkte kan lokaliseres i dette. Selvom undersøgelsen fuldt ud anerkender betydningen af de ekstrinsiske faktorer, er den alligevel primært fokuseret på de sidstnævnte faktorer, fordi disse er de mindst undersøgte og fordi de er af en natur, der gør det muligt at adressere dem inden for rammerne af et realistisk budget og tidsperspektiv.

Det er en af undersøgelsens centrale observationer, at årsagerne til frafald i stor udstrækning bundes i en række centrale dilemmaer i grønlandsk erhvervsuddannelsespolitik og –praksis, hvor der ikke eksisterer nogen éntydige, rationelle løsninger, fordi de i deres essens repræsenterer et sammenstød mellem inkompatible værdisystemer. Der kan derfor ikke findes fyldestgørende "tekniske" løsninger; de skal ultimativt løses gennem politiske forhandlinger og kompromisser.

Undersøgelsen har identificeret i alt 6 sådanne dilemmaer.

Dilemma nr. 1: Internationale standarder eller socialpolitik? Både politikere og arbejdsgivere ønsker, at de grønlandske erhvervsuddannelser skal ligge på det højest mulige niveau, og kravene til uddannelserne – særligt på det teoretiske plan – øges hele tiden. Samtidigt er der dog også et ønske om at få så mange uddannet som muligt, og erhvervsuddannelserne bliver i mange tilfælde brugt som et sted, hvortil man henviser de svage elever. Jo højere man hæver overliggeren, desto flere falder ud.

Dilemma nr. 2: Hvad skal ændres – systemet eller brugernes adfærd? Grønlandske unge har i mange tilfælde en livsstil og en adfærd, der ikke disponerer dem til at følge den slagne vej gennem uddannelsessystemet. Mange starter sent, og falder ud og vender tilbage ofte i flere gange.

Dilemma nr. 3: Centralisering eller decentralisering? Et system med centrale erhvervsskoler betyder højere kvalitet og bedre muligheder for at udnytte ressourcerne, men det betyder også, at de ofte ligger langt fra både elever og virksomheder. Det skaber problemer, fordi elever skal rejse langt for at komme på skoleophold og i forhold til koordinationen mellem skole og virksomhed.

Dilemma nr. 4: Dansk eller grønlandsk? Mange elever med grønlandsk som modersmål har svært ved at følge undervisning på dansk, men der kan ikke skaffes nok grønlandsk-sprogede undervisere; der er ikke ressourcer til at oversætte undervisningsmateriale til grønlandsk, og i mange erhvervsuddannelser skal dele af forløbet tages i Danmark.

Dilemma nr. 5: Frafald eller ingen uddannelse? Der arbejdes på at indføre et grundforløb i de grønlandske erhvervsuddannelser, så eleverne først tilbringer et år på skolen, inden de kommer ud i virksomhederne. Derved kan man også lukke elever ind i systemet, selvom de ikke har en praktikplads. Men hvis der ikke skaffes flere praktikpladser, risikerer man bare at frafaldsprocenten stiger yderligere.

Dilemma nr. 6: Skole- eller virksomhedsbaseret uddannelse? Der mangler praktikpladser, og det betyder, at mange ikke kan komme i gang med den uddannelse, de ønsker at tage. En løsning kunne være at gå væk fra det vekselbaserede uddannelsessystem og indføre rene skoleuddannelser, så praktikpladserne ikke længere udgør en flaskehals. Det kan imidlertid have u hensigtsmæssige konsekvenser på andre områder.

På baggrund af det indsamlede, empiriske materiale og analyserne af dette har undersøgelsen udarbejdet en række anbefalinger, der kan være med til at hindre frafald og øge fastholdelse. De vigtigste er (i hovedtræk):

- Indførelsen af en systematisk videnopsamling og dokumentation af årsager til frafald på institutionelt niveau;
- Obligatorisk effektevaluering af centralt finansierede tiltag til bekæmpelse af frafald på institutionsplan;
- Udarbejdelse af detaljerede fastholdelsesstrategier både på system- og på institutionelt plan;
- Forbedret videndeling gennem udnyttelse af eksisterende IT-platforme;
- Etablering af bedre kontakt, kommunikation og koordination mellem skoler og virksomheder, således at disse to elementer af erhvervsuddannelserne opleves af eleverne som et sammenhængende hele, og ikke som to forskellige verdener;
- Fuld klarlæggelse af ansvaret for vejledning af elever under praktikperioder;
- Indførelse af en større grad af modularisering af erhvervsuddannelsessystemet med henblik på at etablere af- og påstigningsmuligheder;
- Skabelsen af et mere fleksibelt system med muligheder for realkompetencevurdering, således at relevant viden og erfaring kan anerkendes og spildtid undgås;
- Bedre udnyttelse af de eksisterende muligheder for voksenlærlinge, delaftaler og skolepraktik.

1 Indledning

Grønland blev hårdt ramt af finanskrisen, der ramte verdensøkonomien i 2007, og dens konsekvenser er blevet yderligere forstærket af en række senere hændelser; først og fremmest de mislykkede forsøg på at lokalisere og udnytte naturressourcer (olie, uran, metaller, sjældne jordarter m.m.) der førte til, at en række internationale virksomheder indstillede deres aktiviteter i Grønland. Disse udviklinger har yderligere forstærket behovet for at mobilisere landets egne, menneskelige ressourcer; men Grønland lider af et alvorligt uddannelsesefterslæb, hvor kun omkring en tredjedel af befolkningen har kvalifikationer ud over folkeskoleniveauet. En del af dette problem skyldes meget høje frafaldstal inden for uddannelsessektoren over folkeskoleniveauet, og formålet med denne undersøgelse har været at identificere årsager til frafald og udvikle anbefalinger til nedbringelse af dette specifikt inden for de grønlandske erhvervsuddannelser.

Grønland er ikke det eneste land i Europa, der kæmper mod høje frafaldstal i erhvervsuddannelserne, og der udfoldes mange anstrengelser for at komme fænomenet til livs. Situationen er dog forholdsvis mere alvorlig i Grønland på grund af den meget lille befolkning (p.t. lige under 56.000), der gør hver eneste persons indsats af ekstraordinær betydning, hvis det nuværende velfærdsniveau skal fastholdes. Derfor er rekrutteringen til uddannelserne som bekæmpelsen af frafald en prioriteret indsats i den grønlandske uddannelsespolitik.

DE høje frafaldstal er ikke noget nyt fænomen, men har udgjort et problem siden et egentligt erhvervsuddannelsessystem blev indført i midten af 60'erne. Årsager og årsagssammenhænge er dog kun ufuldstændigt belyste, og denne undersøgelse er den første af sin art inden for rammerne af erhvervsuddannelsessystemet.

Undersøgelsens kommissorium

I henhold til kommissoriet skal undersøgelsen tilvejebringe viden om frafald og fastholdelse i de grønlandske erhvervsuddannelser ved at identificere årsager og efterfølgende udvikle anbefalinger til at nedbringe frafald og øge fastholdelse. Fænomenet skal behandles både på system- (det nationale niveau) og på lokalt (institutionelt) plan, og der skal i udgangspunktet overvejende inddrages kvalitative kilder.

Undersøgelsens konkrete outputs er de følgende:

- En kvantitativ oversigt, baseret på de eksisterende statistiske oplysninger, over frafald og fastholdelse på nationalt og institutionelt plan. Den skal vise evt. udsving i frafaldsniveauet mellem forskellige sektorer og uddannelser og evt. signifikante mønstre i henhold til variable som fx fødested, køn, alder, social baggrund m.v. (i det omfang, talmaterialet tillader dette);
- En kvalitativ undersøgelse af årsager til frafald baseret på empirisk materiale fra interviews med aktører og interessenter i erhvervsuddannelserne, dokumentanalyser, spørgeskemaundersøgelser, observationer m.v.;
- En gennemgang og analyse af nylige tiltag til bekæmpelse af frafald, herunder særligt projekter finansieret fra Selvstyrets særlige pulje til bekæmpelse af frafald i uddannelserne;
- Anbefalinger til nedbringelse af frafald både på nationalt og institutionelt plan.

Læsevejledning

Rapporten indeholder et antal afsnit, hvor resultaterne (i henhold til kommissoriet) er indeholdt:

- Et afsnit om *anvendte metoder* (afsnit 2), som beskriver dataindsamlingsmetoder, informationskilder og faktorer, der har haft indflydelse på undersøgelsesprocessen;
- Et afsnit om *det grønlandske erhvervsuddannelsessystem* (afsnit 3), der udgør et baggrundsmateriale for forståelsen af indholdet i de øvrige afsnit;
- Et afsnit om *statistik* (afsnit 4), der indeholder oplysninger om kvantitative aspekter af frafaldsproblematikken i de grønlandske erhvervsuddannelser. Supplerende kvantitativt materiale findes i rapportens annekser;
- Et afsnit om *det empiriske materiale*, der er indsamlet og brugt i forbindelse med undersøgelsen (afsnit 5);
- Et *analyseafsnit* (afsnit 6), der udvikler de begrebsmæssige rammer for forståelsen af emnet, identificerer og rangordner årsager til frafald, oplister eksempler på god praksis, og som analyserer individuelle faktorer, herunder også de tiltag til bekæmpelse af frafald i erhvervsuddannelserne, der er indeholdt i Selvstyrets Uddannelsesplan II;
- Et afsnit om *konklusioner og anbefalinger* (afsnit 7), der indeholder anbefalinger til indsatser både på nationalt og lokalt (institutionelt) plan;
- Et annekse med beskrivelser og analyser af situationen på *de enkelte grønlandske erhvervsuddannelsesinstitutioner* og anbefalinger til institutionsspecifikke indsatser. Annekset indeholder også statistiske oplysninger om udvalgte uddannelser;
- Et annekse med en gennemgang af *relevant international forskning omkring frafald og fastholdelse i erhvervsuddannelser*;
- Et annekse med *supplerende statistiske oplysninger*.

2 Metodologi

Det empiriske indsamlingsarbejde i forbindelse med denne undersøgelse er blevet gennemført med udgangspunkt i "Grounded Theory"¹-metodologien. "Grounded Theory" er en deduktiv metode, hvor forskeren ikke a priori har opstillet en hypotese/teori, som han indsamler data for enten at af- eller bekræfte, men at teorien/hypotesen konstrueres undervejs i indsamlingsprocessen på baggrund af en løbende analyse af data.

Fordelen ved Grounded Theory er, at den åbner op for nye og anderledes perspektiver og fortolkningsmuligheder, og dermed også potentielt også til nye forståelsesrammer og anderledes handlerum. Ulempen er, at den genererer meget store og uoverskuelige datamængder, der tager tid at kode og analysere. Analysen er en gennemgående proces, der foretages under hele indsamlingsforløbet, men der kan gå tid før ansatser til signifikante betydnings-mønstre begynder at vise sig, efterhånden som det empiriske materiale akkumuleres. Disse ansatser skal derpå yderligere raffineres og valideres gennem en proces, der er kendt som den *hermeneutiske cirkel*.

Det er vigtigt i dataindsamlingsfasen af kvalitative studier ikke at tage hyppigheden af et givet udsagn som det afgørende kriterium, men at man i stedet fokuserer på deres relevans og forklaringspotentiale i et holistisk perspektiv. At fx 10 respondenter kommer med enslydende udsagn eller forklaringer behøver nødvendigvis ikke at betyde, at de er mere rigtige end udsagn, der kun findes hos en enkelt respondent. Derudover er det også i nogle tilfælde nødvendigt at fokusere på, hvad der *ikke* bliver sagt. Derfor skal al data omhyggeligt efterprøves, evt. gennem triangulering med andre kilder.

2.1 Definitioner

Frafald er i undersøgelsens kommissorium defineret som "enten en formel udmeldelse af en uddannelse, et vedvarende fravær på mindst 6 måneder fra obligatoriske undervisningsforløb, eller manglende aktivitet i henhold til kriterier opstillet af uddannelsesinstitutionens ledelse".

I undersøgelsen skelnes der mellem *dropout* (frafald) og *early leaving*. Dette sidste begreb betegner en situation, hvor en person ikke kommer videre fra folkeskolen til en ungdomsuddannelse. I Grønland er dette et hyppigt fænomen for erhvervsuddannelsernes vedkommende på grund af manglen på praktikpladser, og fordi det i de fleste – men ikke alle – erhvervsuddannelser er nødvendigt at have en uddannelsesaftale (lærlingekontrakt) med en virksomhed for overhovedet at komme ind på uddannelsen.

I undersøgelsens terminologi skelnes der endvidere mellem *lærlinge* (dvs. personer med en uddannelsesaftale) og *elev* (personer uden uddannelsesaftale, men som er optaget på en erhvervsuddannelse). I visse tilfælde er begrebet *uddannelsessøgende* brugt som fællesnævner for begge grupper.

Selvstyrets Departement for Uddannelse, Kultur, Forskning og Kirke er konsekvent omtalt som Uddannelsesdepartementet i rapportens tekst.

---

¹ Glaser, B. & Strauss, A.: *The discovery of grounded theory – strategies for qualitative research*. New York, 1999

2.2 Interviews

Hovedparten af det empiriske materiale, der ligger til grund for denne undersøgelse, blev indsamlet via kvalitative interviews under et ophold i Grønland fra d. 26. januar til d. 5. marts 2015. Informanterne fordelte sig på 5 grupper:

- Erhvervsskoler (ledelse, undervisere, studievejledere og elever/lærlinge);
- Virksomheder med lærlinge;
- Piareersarfit centre²;
- Elever, der var faldet fra i deres erhvervsuddannelser;
- Nationale aktører og interessenter (fx arbejdsmarkedsorganisationer).

Herudover blev et antal eksperter med specialviden inden for ét eller flere aspekter af problematikken identificeret og interviewet.

I henhold til den valgte metodologi (Grounded Theory) var interviewspørgsmålene brede og åbne, og ikke strukturerede omkring en særlig teori eller hypotese omkring frafald og fastholdelse. Selvom de naturligvis var fokuserede om emnet, var det i princippet op til informanten at beskrive problemet og dets natur, og hvad der kan gøres for at komme det til livs. Typiske indgangsspørgsmål kunne fx være "Hvor stort er frafaldsproblemet på din skole" og "hvad ser du som de vigtigste årsager til frafald" osv.

I de fleste tilfælde blev kun elevinterviews blev optaget på bånd, mens der for de øvrige interviews blev taget noter, der senere blev sammenskrevet til et kondenseret referat på mellem 1-3 sider. Disse referater blev efterfølgende sendt til informanterne til gennemsyn, og disse blev bedt om at reagere inden for en uge, hvis referatet ikke var i overensstemmelse med, hvad de havde sagt (eller haft til hensigt at sige). Det var i denne fase også muligt for informanterne at tilføje yderligere udsagn, hvis de efterfølgende var kommet i tanker om aspekter, der burde have været nævnt. Der er ikke blevet foretaget transskription af interviews, der blev optaget på bånd.

Hovedparten af de gennemførte interviews var på dansk, men i enkelte tilfælde var der tolkning til og fra grønlandsk, når interviewpersonen ikke følte sig tilstrækkelig sikker på dansk. Tolkningen kunne være sporadisk og med hjælp fra en kollega eller en anden elev, eller konsekvent og med inddragelse af en professionel tolk.

Udvælgelsen af interviewpersoner ude på erhvervsskolerne blev typisk foretaget i situationen, og det var skolen selv, der udpegede informanterne. Dette rejser naturligvis spørgsmål omkring udsagnetes troværdighed og repræsentativitet, idet skolerne i princippet dermed havde mulighed for at styre udvælgelsen, så særlige synspunkter blev fremhævet og andre underspillet. Men eftersom der ikke var tale om en evaluering af den enkelte skole som sådan, men et forsøg på at finde løsninger på et fælles problem, blev dette ikke anset som en signifikant faktor for dataindsamlingsprocessen. Af hensyn til repræsentativiteten blev der imidlertid iværksat opfølgende spørgeskemaundersøgelser (elektronisk eller i

---

² Piareersarfit er lokale vejledningscentre, der vejleder omkring uddannelsesvalg og koordinerer tilmeldingsproceduren. Piareersarfit tilbyder også kurser for personer, der har behov for at opnå bedre karakterer fra folekskolens afgangsprøve med henblik på at søge ind på en erhvervsuddannelse eller gymnasiet.

papirform) blandt alle skolernes elever og undervisere, hvor de blev bedt om at forholde sig til de udsagn, der var fremkommet under de gennemførte interviews – prioritere dem efter deres betydning og evt. tilføje nye, der ikke var kommet frem.

En yderligere validering skete gennem triangulering med udsagn fra andre aktører og interessenter samt materiale fra analyser af indsamlet skriftlig dokumentation.

2.3 Skriftlige kilder

Skriftlige kilder, der blev inddraget i undersøgelsen, omfatter:

- Tidligere undersøgelser af frafald og fastholdelse i det grønlandske uddannelsessystem;
- Forskellige undersøgelser vedr. erhvervsuddannelser i Grønland;
- Dokumentation, der blev udleveret af skolerne, heri inkluderet materiale fra deres hjemmesider;
- Evalueringer og rapporter fra Selvstyrets Pulje til Bekæmpelse af Frafald i Uddannelserne;
- Undersøgelser og forskningsrapporter om frafald og fastholdelse i andre landes uddannelsessystemer.

2.4 Observationer

Hvor det var muligt og relevant, er deltagende observation blevet benyttet som dataindsamlingsmetode. Det skete imidlertid kun i få sammenhænge, hvor muligheden var til stede, og er ikke blevet brugt systematisk.

2.5 Anonymitet

Alle informanter blev rutinemæssigt garanteret anonymitet i den endelige rapport.

2.6 Problemer i dataindsamlingsprocessen

Undervejs i indsamlingsfasen stødte der forskellige problemer til, der vanskeliggjorde arbejdet. Disse blev løbende indrapporteret til Selvstyret og Kommissionen.

- *Dårlige vejrforhold.* Indsamlingen af empirisk materiale nødvendiggjorde en omfattende rejseaktivitet, men blev gennemført i en periode med notorisk ustabile vejrforhold. Undervejs i forløbet blev det til 7 dages forsinkelser p.g.a. snestorme, is og mekaniske problemer. Dette betød tidstab og en begrænsning i mulighederne for indsamling.
- *Manglende institutionsspecifikke statistiske oplysninger om frafald.* Kun to skoler førte egne, regelmæssige statistikker, mens de øvrige henviste til Uddannelsesdepartementets opgørelser.
- *Begrænsninger i nationalt statistikmateriale.* Statistisk materiale om frafald på nationalt niveau bygger på tal fra uddannelsesstøtten, hvilket betyder, at ikke alle oplysninger om (potentielt) relevante faktorer kan trækkes ud og analyseres. Dette kunne delvist kompenseres gennem særlige

udtræk fra Grønlands Statistik, der dog måtte finansieres særskilt fra projektets meget begrænsede budgetmidler til teknisk assistance.

- *Problemer med at lokalisere eksisterende materiale.* Meget relevant materiale (undersøgelser, rapporter, artikler m.m.) eksisterede kun som "grå litteratur" og i papirkopier, der kunne være yderst vanskelige at lokalisere. I flere tilfælde blev vigtige kilder først fremskaffet meget sent i forløbet.
- *Kort institutionel hukommelse.* Der er stor udskiftning både blandt embedsmænd og personale på skolerne.

3 Det grønlandske erhvervsuddannelsessystem

Erhvervsuddannelser sorterer under Selvstyrets uddannelsesdepartement, og er reguleret via lov om erhvervsuddannelser³.

Grønlands erhvervsuddannelsessystem er på de fleste områder meget lig det danske erhvervsuddannelsessystem, og de to systemer er i realiteten delvist sammensmeltede, idet visse grønlandske erhvervsuddannelser gennemføres helt eller delvist på danske erhvervsskoler. Med undtagelse af de tilfælde, hvor det drejer sig om uddannelser med en meget specifik grønlandsk/arktisk profil (fx sne-scooter mekaniker), er kompetencemålene langt henad vejen identiske med de tilsvarende danske uddannelser, og grønlandske erhvervsuddannelseskvalifikationer ækvivaleres rutinemæssigt med de danske. I mange tilfælde bruges der systematisk danske censorer til de afsluttende eksaminer (fx på elektrikeruddannelsen).

Det grønlandske erhvervsuddannelsessystem består af de grundlæggende uddannelser og efteruddannelserne. Grunduddannelserne varer fra 5 måneder (søfartsuddannelsen) til 5 år (elektrikeruddannelsen), og er i de fleste tilfælde struktureret som vekseluddannelser, hvor forløbet veksler mellem skoleophold og praktikperioder i en offentlig eller privat virksomhed (lærlingeuddannelser). Praktikperioderne udgør i de fleste tilfælde mellem ½ og ¾ af uddannelsens totale længde, men der er store forskelle mellem de forskellige uddannelser.

I modsætning til de danske uddannelser er det imidlertid (i princippet) ikke muligt at starte på en vekselbaseret erhvervsuddannelse i Grønland uden at have en underskrevet uddannelsesaftale med en virksomhed. En undtagelse er handels- og kontoruddannelserne, hvor man siden 2008 har eksperimenteret med et grundforløb (TNI-basis), hvor eleverne tilbringer det første år på skolen, og hvor det ikke er et krav, at der foreligger en uddannelsesaftale på optagelsestidspunktet. Der er pt. tanker om at udbrede dette princip til hele erhvervsuddannelsessystemet, fordi det kan gøre det mere attraktivt for virksomheder at tegne uddannelsesaftaler, når eleven besidder en basisviden på underskrivningstidspunktet.

Nødvendigheden af at have en underskrevet uddannelsesaftale med en virksomhed som en betingelse for optagelse på en erhvervsuddannelse betyder, at "produktionen" af uddannet arbejdskraft hele tiden er dimensioneret i forhold til erhvervslivets egne prognoser om behovet. Det betyder imidlertid også, at mange unge, der ikke er i stand til at finde en virksomhed, der vil tage dem som lærlinge, i realiteten er udelukket fra at tage den uddannelse, de drømmer om. Kun inden for enkelte fag (fx bygge- og anlægsgene og kokkefaget) er det muligt at blive optaget uden en uddannelsesaftale – den såkaldte *skolepraktik*. Det gælder imidlertid kun for de første to år, og herefter må eleven forlade uddannelsen, hvis ikke det i mellemtiden er lykket at få en uddannelsesaftale med en virksomhed. Det er også muligt for virksomheder at deles om en lærling – fx i de tilfælde, hvor de er så specialiserede, at de hver især ikke kan opfylde de praktisk mål, der gælder for uddannelsen. Disse aftaler er kendt som *kombinationsaftaler* eller *delaftaler*. Personer over 30 år og med mindst 3 års relevant erhvervserfaring kan også komme ind under den særlige *voksenlærlinge-ordning*. I disse forløb godskrives hele eller dele af deres forudgående læring ud fra en *realkompetencevurdering*, og det samlede uddannelsesforløb forkortes tilsvarende.

---

³ Se <http://lovgivning.gl>

Ikke alle virksomheder kan tage lærlinge. For at kunne få tilladelse, skal den leve op til nogle krav til fx relevansen af arbejdsopgaverne, udstyr og personalets uddannelse. I princippet er det erhvervsskolernes bestyrelser (der består af arbejdsmarkedets parter), der skal træffe denne afgørelse, men opgaven er i de fleste tilfælde blevet uddelegeret til skolens personale, og sker på baggrund af detaljerede retningslinjer. I løbet af uddannelsen modtager lærlingen en særlig lærlingeløn fra virksomheden, der årligt bliver fastsat ved overenskomstforhandlingerne mellem arbejdsmarkedets parter. Virksomhederne får delvis refusion for disse lønudgifter fra Selvstyret. Lærlingelønnen stiger gradvist under uddannelsesforløbet, efterhånden som lærlingen udvider sin viden, sine færdigheder og sine kompetencer.

År	Månedsløn (DKK)
1.	5,100-6,600
2.	8,000-8,400
3.	8,500-9,000
4.	10,900-11,000
5.	

For at blive optaget på en erhvervsuddannelse kræves det, at man har bestået Folkeskolens afgangsprøve med et tilfredsstillende resultat inden for de relevante fag. Hvis dette krav er opfyldt, og den uddannelsessøgende samtidigt har en underskrevet uddannelsesaftale med en virksomhed, *skal* erhvervsskolen optage vedkommende. Adgangen til erhvervsuddannelserne sker gennem de lokale Piareersarfit-centre. Piareersarfit bedømmer, om adgangskravene er opfyldt, og de leverer information og vejledning i forbindelse med uddannelsesvalg. De kan også hjælpe uddannelsessøgende med at få kontakt til virksomheder, som uddanner lærlinge. Piareersarfit hjælper med at opstille en lærlingeaftale (kontrakt), og oplyser om gældende love og regler. I nogle tilfælde (se efterfølgende) gennemfører Piareersarfit også en opfølgningssamtale med lærling og virksomhed halvvejs gennem forløbet for at kontrollere, om det følger uddannelsesplanen. I tilfælde af en konflikt mellem lærling og virksomhed, kan Piareersarfit indtræde som mægler og finde en mindelig løsning, og – i de tilfælde, hvor dette ikke lykkes – hjælpe lærlingen med at finde en anden virksomhed, hvor han/hun kan gennemføre den resterende tid af lærlingeforløbet.

De grønlandske erhvervsskoler er selvejende institutioner, der leverer grunduddannelser og efteruddannelser og i visse tilfælde også særlige erhvervsrettede korte og mellemlange videregående uddannelser. Skolerne har en bestyrelse, der består af arbejdsmarkedets parter inden for den relevante sektor, samt repræsentanter for regionale myndigheder, eleverne, skolens ledelse samt de øvrige ansatte. Der er overordnet 6 erhvervsskoler i Grønland, der hver især leverer uddannelser inden for en særlig sektor/branche (og som derfor også ofte kaldes *brancheskoler*):

- *Tech College Greenland* (Nuuk: jern og metal, Sisimiut: bygge- og anlæg)
- *Handelsskoler* (Nuuk og Qaqortoq – individuelle institutioner men med fælles bestyrelse)
- *Levnedsmiddelskolen* (Narsaq)
- *Søfartsuddannelserne* (Nuuk, Paamiut og Uummanaq)
- *Socialpædagogisk Seminarium* (Ilulissat, men med regionsskoler i Manitsaq, Nuuk og Qaqortoq)
- *Sundhedsskolen* (Nuuk)

Erhvervsskolerne finansieres af Selvstyret og modtager støtte beregnet på baggrund af en model, der kombinerer grundfinansiering (til indkøb af udstyr, vedligeholdelse af bygninger m.v.) med aktivitetsafhængige tilskud. DE aktivitetsafhængige tilskud beregnes på baggrund af antallet af hold (klasser), og ikke på baggrund af det faktiske antal elever. Klasser kan bestå af helt ned til 6 elever. Erhvervsskolerne har også mulighed for at generere en egenindkomst ved at tilbyde kurser til enkeltpersoner eller virksomheder mod betaling.

Uddannelsesdepartementet råder over en særlig pulje til finansiering af projekter, der skal bekæmpe frafald. Disse midler kan søges af alle uddannelsesinstitutioner over folkeskoleniveau, og uddeles af et udvalg bestående af 6 personer, hvoraf én er udpeget af erhvervsskolerne og én af arbejdsgiverne. I 2014 blev der uddelt i alt 3,7 mill. kr. fra puljen, og de enkelte bevillinger lå i størrelsesordenen fra 20.000 – 360.000 kr. Udover denne pulje har skolerne ikke andre offentlige finansieringskilder til udviklingsprojekter, men har mulighed for at søge fra private fonde (fx Villum-fonden).

I tilknytning til folkeskolen er der oprettet et særligt udviklingscenter – Inerisaavik – der gennemfører udviklingsprojekter og evalueringer, udarbejder og udgiver undervisningsmateriale, og yder rådgivning til skoler. Inerisaavik var indtil for nyligt en del af Grønlands Universitet, men er nu direkte underlagt Selvstyrets uddannelsesdepartement. Der findes ikke noget tilsvarende center for erhvervsuddannelserne.

Erhvervsuddannelsernes læringsmål er opstillet og bliver løbende opdateret af erhvervsskolernes bestyrelser, der også fungerer som faglige udvalg. Der bliver opstillet mål for læringen både i skoleperioderne og i virksomhedsdelen (praktikmål). Uddannelsernes læringsmål bliver efterfølgende godkendt af uddannelsesdepartementet i en bekendtgørelse, der i reglen betegnes en *uddannelses-* eller *studieplan*. Udover de faglige læringsmål indeholder erhvervsuddannelserne også almene grundfag.

Underviserne på erhvervsskolerne – i det omfang, de underviser i erhvervsrelaterede fag – skal have en erhvervsuddannelse og skal ydermere have erhvervserfaring på det område, de underviser på. Derudover skal de have undervisningsmæssige (pædagogiske) kvalifikationer, som de erhverver hos Grønlands Erhvervspædagogiske Læreruddannelser (KISII). Læreruddannelsen foregår som et modulopbygget uddannelsesforløb på i alt 60 ECTS-point, svarende til ét års fuldtids studier. Uddannelsen – der i daglig tale betegnes *pædagogikum* – skal påbegyndes inden for fire år efter ansættelsestidspunktet, og det skal være bestået inden for maksimalt 3 år. Pædagogikum udbydes af KISII, der ligger i Qaqortoq, og består af en halvtids administrator, en tilknyttet free-lance underviser samt et rådgivende udvalg. KISII kan også udbyde kurser for erhvervsskolelærere, der ligger ud over pædagogikum.

Alle virksomheder, der uddanner lærlinge, skal udpege en oplæringsansvarlig, men der stilles ikke krav om, at denne skal have nogen særlig baggrund eller kvalifikationer. Erhvervsskolerne i Grønland har produceret en internet-baseret guide til de oplæringsansvarlige ude i virksomhederne, som indeholder omfattende informationer og vejledning til, hvordan uddannelsesansvaret forvaltes og løftes⁴.

---

⁴ www.tasiorti.gl

3.1 Vejledning i erhvervsuddannelserne

Vejledning af lærlinge og elever i erhvervsuddannelserne er i princippet skolernes ansvar. Den nyligt vedtagne Lov om uddannelses- og erhvervsvejledning⁵ fastlægger, at det er uddannelsesinstitutionerne, der har ansvaret for den såkaldte gennemførselsvejledning og overgangsvejledning "ud fra de regler, der gælder for den pågældende uddannelse" (§ 10)⁶. Der er dog i praksis et sammenfald – og dermed også ofte en forvirring – mellem, hvad henholdsvis skolernes studievejledere og Piareersarfits vejledere foretager sig i forhold til elever og lærlinge i erhvervsuddannelserne.

I *Bevillingsprincipperne for Piareersarfit*⁷ opregnes Piareersarfits opgaver i forbindelse med elever og lærlinge i erhvervsuddannelserne som følger:

- Al registrering af data vedr. aktive lærlinge og varetagelse af kommunikation vedr. dette til berørte parter;
- Alle opgaver i forbindelse med oplæringen i værtsvirksomheden, inklusive praktikpladssøgning, hjælp til godkendelse af praktikpladser, oprettelse af lærlingekontrakter, løbende information og vejledning, opfølgende trepartssamtaler mellem elev, virksomhed og vejleder for alle elever og lærlinge, med undtagelse af søfarts-, landbrugs-, og sundhedsuddannelserne;
- Lokale introduktionskurser for nye elever/lærlinge i maj (1 uges varighed) og august (1-3 ugers varighed) hvert år for alle elever og lærlinge, dog med de oven for nævnte undtagelser.

Dette sammenfald og den deraf følgende forvirring skyldes tidligere arbejdsfordelinger på et tidspunkt, hvor systemet var anderledes skruet sammen, idet Piareersarfit-centrene indtil en reform ved årtusindskiftet også varetog erhvervsuddannelser (de såkaldte STI-uddannelser). Traditionelt har Piareersarfit derfor haft et ansvar for erhvervsuddannelserne, og dette ansvar er formelt stadig gældende i henhold til ovennævnte bevillingsprincipper, men overlapper med bestemmelserne i vejledningsloven. Reelt har mange Piareersarfit-centre underprioriteret denne indsats, fordi de ikke længere har noget ejerskab i forhold til erhvervsuddannelserne⁸. De facto betyder det i mange tilfælde, at hverken skolen eller Piareersarfit varetager opgaven, men henviser gensidigt til hinanden.

En yderligere komplicerende faktor er, at erhvervsuddannelserne i Selvstyret sorterer under uddannelsesdepartementet, mens Piareersarfit er en del af Departementet for Erhverv, Råstoffer og Arbejdsmarked.

En vigtig nyskabelse på vejledningsområdet er oprettelsen af de såkaldte studenterrådgivninger under det nystartede *Center for National Vejledning* (CNV). Studenterrådgivningerne varetager vejledning og støtte for elever, lærlinge og studerende, og skal aflaste institutionernes vejledere ved at tilbyde specialhjælp til udfordrede personer i uddannelsessystemet, som kræver en særlig indsats inden for det psyko-sociale område. Centrene er bemandede af uddannede psykologer, socialrådgivere og psyko-terapeuter, og findes i alle de store uddannelsesbyer (dvs. Nuuk, Qaqortoq, Sisimiut, Aasiaat og Ilulissat).

⁵ Inatsisartulov nr. 4 af 29. november 2013 om uddannelses- og erhvervsvejledning

⁶ Det er ikke helt klart, hvad der menes med dette, fordi uddannelsesplanerne ikke indeholder bestemmelser om vejledning.

⁷ Seneste udgave er fra 2009

⁸ Se Pedersen, K. *Et servicetjek af Piareersarfit Ilulissat*. Departementet for Erhverv, Råstoffer og Arbejdsmarked. November 2014.

Som et led i kommissoriet for Centret for National Vejledning skal der endvidere oprettes et såkaldt nationalt dialogforum for vejledning, hvor de forskellige aktører og interessenter på området får en platform til at mødes og koordinere og udvikle vejledningsindsatsen.

4 Statistisk information om frafald og fastholdelse

Fra eksisterende statistiske kilder kan vi få et overblik over såvel omfang som arten af frafaldet i erhvervsuddannelserne. I det følgende bliver dette materiale brugt til at sige noget om –

- Hvor mange elever og lærlinge, der falder fra i erhvervsuddannelserne;
- Hvornår i uddannelsen, de falder fra;
- Om de senere vender tilbage og genoptager uddannelsen;
- Om frafaldet koncentrerer sig om særlige grupper, og
- Om der er større frafald på nogle uddannelser end andre.

Frafaldsstatistikkerne i Grønland er udarbejdet på baggrund af tal fra uddannelsesstøtten (USF), og ikke indsamlet særskilt. Det betyder, at der er visse lakuner i dækningen – fx i forhold til voksenlærlingeordningen, der ikke er omfattet af uddannelsesstøtten⁹. Ligeledes er der kun få erhvervsskoler, der fører egne statistikker over frafald, mens de øvrige henviser til uddannelsesdepartementets tal. Det kan desuden være et problem, at der i forskellige sammenhænge og tidspunkter er opereret med forskellige definitioner på frafald. Endelig skal de eksisterende statistikker altid fortolkes med en vis margen for usikkerhed, da der er tale om meget små populationer (fx når man kigger på tallene for de enkelte uddannelser), hvor selv enkeltstående hændelser kan medføre udsving.

For at sikre robuste og sammenlignelige data, er undersøgelsen udarbejdet på baggrund af det nyeste talmateriale udleveret af uddannelsesdepartementet og Grønlands Statistik. Tal fra andre kilder, selvom de bygger på oplysninger fra Grønlands Statistik, er kun inddraget i begrænset omfang. Med henblik på at få belyst særlige aspekter af frafalds- og fastholdelsesproblematikken, har Grønlands Statistik gennemført særlige kørsler for projektet, der er blevet finansieret herfra.

4.1 Generelle tendenser

I perioden fra 2004-11 var der en vækst i antallet af personer i Grønland, der årligt gik i gang med en uddannelse udover folkeskoleniveauet: fra 1446 personer i 2004 til 2011 i 2011. Det er en stigning på næsten 40%. Inden for samme tidsrum var der også flere og flere, der gennemførte en uddannelse – fra 744 til 995; altså en stigning på 28%. Antallet af frafald steg imidlertid i samme takt – fra 727 i 2005 til 974 i 2011, hvilket svarer til en stigning på 25%¹⁰. Så selvom der er flere, der gennemfører en uddannelse i absolutte tal, er frafaldsproblemet altså stort set uforandret.

Tal fra Grønlands Statistik viser endvidere, at flere gennemfører en ungdomsuddannelse (erhvervsuddannelse eller gymnasium). I 2003 havde 29,4% af befolkningen over 16 åren afsluttet uddannelse på dette niveau, mens dette tal i 2013 var steget til 35,4%. I sammenligning med fx Danmark er erhvervsuddannelserne populære – ikke mindre end 57% af de personer, der gik i gang med en uddannelse på dette niveau valgte en erhvervsuddannelse, mens 43% valgte gymnasiet.

⁹ Se Grønlands Statistik: *Validering af uddannelsesdata fra USF*. August 2013

¹⁰ Disse tal er hentet fra Johannesen, K. og Eg Slot, C.: *Student Tracking and Dropout. Final report – draft*. Epinion 2012 (undersøgelse bestilt af Selvstyret).

4.2 Frafald og fastholdelse i erhvervsuddannelserne

Erhvervsuddannelserne udviser en stadig vækst i antallet af uddannelsessøgende fra år til år, selvom der er individuelle variationer mellem de forskellige år: fra et rekordoptag på 972 i 2011 til et lavpunkt på 612 i 2005. Gennemsnitsoptaget for alle årene fra 2003-2013 er på 796. I 2013 (som er det sidste år, hvorfra der kunne fremskaffes tal da undersøgelsen blev lavet) blev der optaget 867 personer. Neden for findes en total oversigt over optagne, aktive og frafaldne uddannelsessøgende, samt gennemførte forløb henover denne årrække:

Elever/lærlinge opgjort på år og status¹¹

EUD	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Optag	781	692	612	716	723	787	808	873	972	922	867
Aktive	1258	1057	1084	1246	1311	1412	1386	1379	1422	1343	1301
Frafald	435	444	307	322	326	337	413	465	403	496	408
Gennemførte	373	278	246	265	295	309	332	319	390	410	389

Denne tabel kan bruges til at illustrere nogle overordnede tendenser i løbet af en årrække, men der er naturligvis ingen korrelation mellem tallene for de enkelte år. I et år med et meget stort optag vil frafaldet således se forholdsvist mindre ud, selvom en del af dette vil relatere sig til personer, der er optaget i tidligere år.

Tabellen kan heller ikke fortælle os noget om, hvilken slags frafald, det drejer sig om. En del uddannelsessøgende begynder på en uddannelse, men falder hurtigt fra igen, fordi de opdager, at virkeligheden ikke matchede deres forventninger. I andre tilfælde må de midlertidigt stoppe på uddannelsen p.g.a. fx familiemæssige begivenheder (fødsel, sygdom, dødsfald etc.). I begge tilfælde er der i et overordnet, socialt og uddannelsesmæssigt perspektiv ikke tale om nogen katastrofe, hvis de frafaldne relativt hurtigt vender tilbage og kommer i gang igen i uddannelsessystemet, hvad enten det sker i en anden eller i samme uddannelse. Hvad der derimod udgør et stort problem, er de tilfælde, hvor der sker et frafald, og hvor den frafaldne ikke kommer i gang med en uddannelse igen.

For at kunne skelne bedre mellem forskellige typer af frafald har uddannelsesdepartementet i 2015 introduceret en ny definition af "frafald" inden for uddannelserne, hvor begivenheden er set i et længere tidsperspektiv og ikke som en isoleret hændelse (et punkt på en tidslinje). I henhold til denne nye definition betragtes en uddannelsessøgende som frafalden, hvis han eller hun har forladt uddannelsen og ikke er vendt tilbage senest 15 måneder efter frafaldstidspunktet¹². Derudover er man begyndt at udregne frafaldstal som procentsatser af en given årgang, der er faldet fra. For årgange, hvor uddannelsen endnu ikke er afsluttet, har man udarbejdet prognose-modeller, der kan beregne det forventede frafald. Ifølge denne nye beregningsform ser det overordnede frafaldsbillede inden for erhvervsuddannelserne i årene 2008-14 således ud:

¹¹ Grønlands Statistik: *Erhvervsgrunduddannelser og gymnasiale uddannelser 2013*, p.3

¹² Dog kun, hvis vedkommende vender tilbage til samme uddannelse

Frafald i erhvervsuddannelserne (ny beregningsform)¹³

År	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total	51,9%	57,3%	59,3%	53,3%	55,2%	52,3%	52,0%

I betragtning af, at mange erhvervsuddannelsesforløb er af fire års varighed, er tallene fra 2010 og fremad i stigende grad baseret på prognoser, mens tallene for de forudgående år er eksakte. Og under forudsætning af, at prognoseberegningerne holder stik, er der tale om et meget konstant billede, hvor under halvdelen af de personer, der starter på en erhvervsuddannelse, fuldfører den – også selvom de evt. måtte have haft en time-out af p til 15 måneders varighed undervejs. Det virker dramatisk, men det må også sammenholdes med, at frafaldet inden for erhvervsuddannelserne i andre lande (fx Danmark) er meget højt.

4.3 Frafald og genstart

I Selvstyrets *Uddannelsesplan II* fra april 2014 er det anført, at den gennemsnitslige frafaldsprocent i erhvervsuddannelserne ligger på ca. 55% (altså på linje med tabellen over for), men tilføjer tilligemed, at ca. 40% af disse frafaldne kommer i gang på samme eller en anden uddannelse og gennemfører den på et senere tidspunkt. Der er ikke givet nogen kilde til, hvor denne information er hentet fra, eller hvordan man har beregnet dette tal; men de er sandsynligvis hentet fra en undersøgelse foretaget af Ljungdal¹⁴, der på baggrund af tal fra USF konkluderer, at mange frafaldne elever og lærlinge vender tilbage til systemet senere, således at det faktiske frafald ligger på ca. 30%, med en usikkerhedsmargen på +/- 9% (Ljungdal, p. 28). Der har dog været nogen diskussion omkring beregningsmetoden.

Det er velkendt fra undersøgelser i andre lande, at uddannelsessøgende, der én gang er faldet fra, ofte forsøger sig igen. En nylig undersøgelse fra Danmark viser således, at 30% af alle de, der startede på en erhvervsuddannelse i 2012, allerede havde været i gang med mindst én tidligere uddannelse¹⁵. En af undersøgelsens konklusioner var dog, at chancerne for at gennemføre en uddannelse falder med hvert forsøg, der gøres. Et tilsvarende hollandsk studie viser, at 33% af alle frafaldne elever i det hollandske uddannelsessystem forsøger igen, og "ofte med succes"¹⁶.

Ljungdals pointe er vigtig. Hvis en signifikant del af de frafaldne elever og lærlinge virkelig vender tilbage til systemet og gennemfører en uddannelse i anden, tredje eller måske endda fjerde omgang, så skal dette tænkes med ind i anstrengelserne for at bekæmpe frafald. For at få et bedre grundlag for at bedømme dette, blev der derfor gennemført en særlig undersøgelse af netop dette aspekt.

Undersøgelsesdesignet var et relativt simpelt "tracker"-studie, der blev foretaget af Grønlands Statistik. I alt 13 erhvervsuddannelser blev udvalgt på baggrund af en bedømmelse af deres repræsentativitet for

¹³ Udarbejdet af uddannelsesdepartementet til denne undersøgelse i marts 2015

¹⁴ Ljungdal, E.: *Undersøgelse af frafald på de erhvervsmæssige grunduddannelser årgang 2006-12*. 2014 (ikke publiceret).

¹⁵ DEA: *Igen og igen og igen. Om frafald i erhvervsuddannelserne*. Notat nr. 31, maj 2014

¹⁶ Van Wijk, B., Fleur, E., Smits, E. & Vermeulen: *The lost sons (m/f). Return to education by early school leavers*. s'Hertogenbosch/Utrecht 2011. Citeret i Oomen, A. og Plant, P. : "Early leaving and lifelong guidance". ELPGN Concept Note no. 6, 2014

erhvervsuddannelsessystemet som helhed¹⁷. For disse 13 uddannelser blev frafaldet i ét år – 2005 – undersøgt, og de i alt 162 frafaldne blev derefter sporet videre i systemet frem til 2013. I nedenstående tabel er der gjort status i henholdsvis 2010 og 2013:

Frafaldne elever i 2005, der har genoptaget og afsluttet en erhvervsuddannelse i perioden 2005-2013

Periode	Afsluttet	Genoptaget	Total
2005-2010	29	49	78
2011-2013	5	11	16
Total	34	60	94

Som det fremgår af tabellen, er der i alt 78 af de frafaldne fra 2005, der senere er vendt tilbage til erhvervsuddannelsessystemet, og heraf har i alt 34 – altså 21% - fuldført frem til 2013. Det kan naturligvis ikke udelukkes, at endnu flere vil gennemføre i de følgende år, men det fremgår på den anden side også klart, at chancerne for at afslutte uddannelsen med succes falder brat med tiden (kun 5 har gennemført i perioden 2011-2013). Men undersøgelsen viser i alle tilfælde klart, at et stort antal frafaldne vender tilbage til systemet igen senere, heraf nogle (som i det hollandske studie) med succes. Det rejser spørgsmålet om, i hvor høj grad systemet er gearet til at reintegrere de tidligere fortabte sønner og døtre – om der fx er indbygget muligheder for anerkendelse af den forudgående læring, så de ikke skal starte helt forfra, når de prøver igen?

4.4. Hvornår i uddannelserne sker frafaldet?

Igen med udgangspunkt i de 13 udvalgte uddannelser er det på baggrund af statistiske udtræk også muligt at sige noget om, hvornår i uddannelserne frafaldet sker. Ud fra en opgørelse over frafaldet i perioden 2004-2013, sammenholdt med starttidspunktet for uddannelsen for hver af de frafaldne, viser det sig, at frafaldet i overvældende grad sker i begyndelsen af uddannelsen – 79% af frafaldet har fundet sted inden for de første to år af uddannelsen¹⁸. Da de fleste påbegynder deres uddannelse i efteråret, og opgørelserne over frafald er foretaget ved kalenderårets slutning, er det sandsynligt, at den største del af frafaldet finder sted allerede inden for det første år. Dette kunne indikere to væsentlige årsager til frafald – nemlig forkerte uddannelsesvalg (der fx kunne skyldes mangelfuld forudgående vejledning) og manglende studieparathed, der begge typisk medfører tidlige frafald.

Mere detaljeret statistisk information vedr. dette kan findes i Anneks 3.

¹⁷ Elektriker, personvognsmekaniker, tømrer, maler, salgsassistent, kontomedarbejder, kok, ernæringsassistent, den grundlæggende søfartsuddannelse, socialhjælper, socialassistent, sundhedshjælper og sundhedsassistent.

¹⁸ Det skal dog medtænkes, at 3 af de 13 uddannelser – socialhjælper, sundhedshjælper og den grundlæggende søfartsuddannelse – er af under 2 års varighed. Det samme gælder i princippet for socialassistent og ernæringsassistent, men de bygger på en forudgående erhvervsuddannelse (socialhjælper, ernæringshjælper) af 1 ½ års varighed.

4.5 Bopæl og frafald

Uddannelsessøgendes fødested/bopæl kunne være en indikator for flere variabler, der kunne have indflydelse på frafaldet. Det gælder for sprog (personer fra bygderne har oftere grønlandsk som modersmål end personer fra byerne), social baggrund (levestandarden er højere i byerne end i bygderne), og problemer med tilpasning i et nyt miljø (personer, der skal rejse for at få en uddannelse kunne potentielt være mere tilbøjelige til at falde fra).

Grønlands Statistik har derfor til undersøgelsen samkørt oplysninger om alle frafaldne elever/lærlinge på de 13 udvalgte erhvervsuddannelser i 2010 og klarlagt deres bopæl i deres 6. leveår. I alt var der dette år 263 personer, der faldt fra i erhvervsuddannelserne, og heraf kom 98 (37%) fra byerne og 165 (63%) fra bygder. Dette skal sammenholdes med det totale antal optagne i 2010, hvor i alt 482 startede på en erhvervsuddannelse, hvoraf 201 (42%) kom fra byerne, mens 281 (58%) kom fra bygder. Fordelt på de enkelte uddannelser ser tallene således ud:

Frafald og optag i 2010 – fordelt efter bopæl ved 6 leveår

Uddannelse	Frafald			Optag		
	By	Bygd	Total	By	Bygd	Total
Mekaniker	13	9	22	17	14	32
Maler	7	12	19	9	13	22
Elektriker	8	8	16	19	16	35
Ernæringsassistent	3	11	14	4	16	20
Kok	9	10	19	15	16	31
Socialhjælper	14	24	38	18	61	79
Socialassistent	0	1	1	7	3	10
Sundhedsassistent	3	10	13	9	20	29
Sundhedshjælper	5	16	21	12	25	37
Søfart	12	25	37	39	35	74
Kontor	8	11	19	17	27	44
Salg	16	28	44	35	34	69
Tømrer						
Total	98	165	263	201	281	482

Denne statistik er naturligvis behæftet med en meget stor usikkerhed, og kan kun bruges som en indikator, bl.a. fordi der ikke nødvendigvis er nogen direkte korrelation mellem optag og frafald i året. Men ud fra det totale talmateriale, og når man ser bort fra individuelle udsving, ser det ikke ud til, at det har nogen markant betydning for frafald, hvor den uddannelsessøgende kommer fra.

4.6 Alder, køn og frafald

Ifølge oplysninger fra Grønlands Statistik, er gennemsnitsalderen for personer, der bliver optaget på erhvervsuddannelserne, steget fra ca. 24 år i 2003 til ca. 26 år i 2013. Til sammenligning er der på gymnasieområdet ikke sket nogen stigning i gennemsnitsalderen for optagelse, og denne har i hele fluktueret mellem 18 og 20 år.

I forhold til køn er der sket en signifikant udvikling i de senere år, fra en situation i 2008 hvor frafaldet for de to køn var lige stort, til en situation i 2014, hvor der er en overrepræsentation af mænd i frafaldsstatistikkerne.

Frafaldsprocenter for mænd og kvinder i erhvervsuddannelserne¹⁹

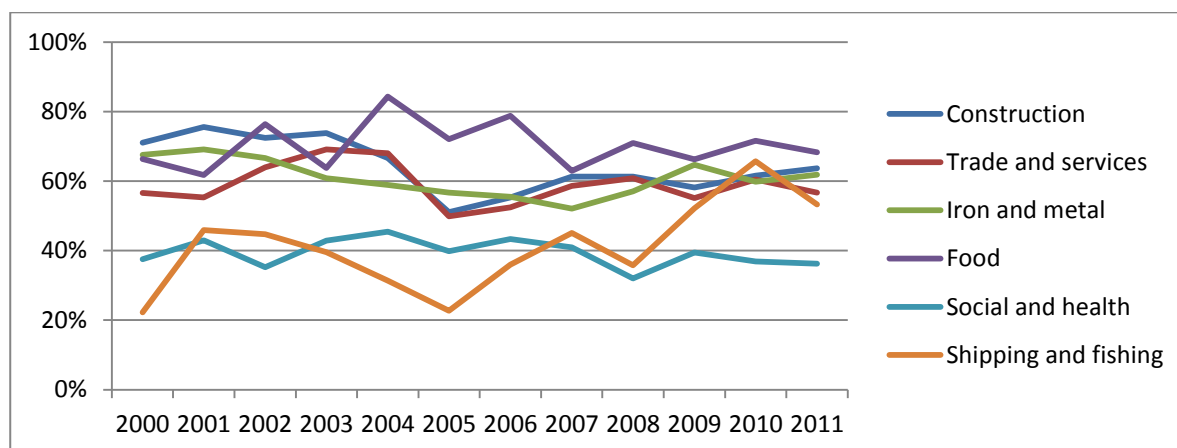
År	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kvinder	51,0%	56,4%	54,9%	48,1%	51,0%	45,3%	44,1%
Mænd	52,6%	58,0%	64,1%	58,4%	59,4%	58,7%	58,9%

Hvad angår sammenhængen mellem aldre og frafald, så fremgår det af talmateriale fra Grønlands Statistik at det højeste frafald i erhvervsuddannelserne i perioden 2003-2013 skete for elever/lærlinge i aldersgruppen 20-24 år; dvs. blandt de yngste elever/lærlinge. Også i aldersgruppen 15-19 er frafaldet stort. Eneste undtagelse er inden for uddannelserne på det sociale og det sundhedsmæssige område, hvilket sandsynligvis skyldes at gennemsnitsalderen for opstart er betragteligt højere her.

De detaljerede statistikker vedrørende sammenhængen mellem frafald og alder/køn kan findes i Anneks 3.

4.7 Frafald fordelt på uddannelser

Erhvervsskolerne i Grønland er brancheskoler, hvilket vil sige at hver skole uddanner inden for én branche/sector, og at elever/lærlinge fra hele landet uddannes her. Den eneste undtagelse er for uddannelserne på handels- og kontorområdet, hvor der findes to skoler – NI i Nuuk og Campus Kujalleq i Qaqortoq. Når man ser på tallene for frafald inden for de enkelte uddannelser, kan det derfor være både forhold inden for sektoren eller på den enkelte institution, der spiller ind. I Anneks 1 er situationen på de enkelte institutioner beskrevet og analyseret. Kigger man på situationen for de enkelte sektorer, tegner følgende billede sig:

¹⁹ Tabel udarbejdet af uddannelsesdepartementet

Kurverne kan dog ikke helt sammenlignes med tabellen oven for, da den bygger på en lidt anderledes uddannelsesklassifikation, end den der benyttes nu (ISCED 2011)²⁰. Tendenserne ses dog tydeligt – højest frafald findes i levnedsmiddeluddannelserne, mens social- og sundhedsområdet har de laveste tal (og den mest stabile kurve). Søfartsuddannelserne, derimod, udviser meget store udsving, og er steget fra godt 20% i 2000 til knap 65% i 2010.

---

²⁰ Tabellen er udarbejdet af konsulentfirmaet Epinion til rapporten *Student Tracking and drop-out. Final Report – Draft*. K. Johannesen og C. Eg Sloth, 2012 (p. 33).

5 Det empiriske materiale

Hovedparten af det empiriske materiale, der ligger til grund for undersøgelsen, er indsamlet fra kvalitative kilder, primært gennem interviews med aktører og interessenter, samt analyse af foreliggende dokumentation. De gennemførte interviews fordeler sig på 5 større informantgrupper: skoler (ledelse, studievejledere, undervisere og elever/lærlinge), virksomheder, arbejdsmarkedsorganisationer, Pireersarfit, og så den måske mest centrale målgruppe af alle (og som også viste sig at være den vanskeligste at få i tale): de personer, der er faldet fra i et erhvervsuddannelsesforløb.

Dette afsnit indeholder det empiriske materiale fra undersøgelsen, i første omgang i jomfruelig form og uden yderligere beskrivelse og analyse. For hver af de oven for nævnte informantgrupper er udsagnene præsenteret som de er fremkommet, og der er ikke gjort noget forsøg på at forklare eller kommentere tilsyneladende modstridende meldinger, eller vurdere troværdighed, gyldighed og repræsentativitet. Dette gemmes til det senere analytiske afsnit. Udsagn, der er nævnt af flere informanter fra samme gruppe, er dog ikke nævnt mere end én gang.

Afsnittet indeholder også en beskrivelse af materiale fra Selvstyrets Pulje til Bekæmpelse af Frafald i Uddannelserne, samt en kort gennemgang af relevante undersøgelser, rapporter og anden dokumentation.

5.1 Skolerne

I løbet af den "fact-finding mission", der blev gennemført i Grønland fra ultimo januar til primo marts 2015 blev der i alt besøgt 10 uddannelsesinstitutioner og gennemført interviews. Alle brancheskolerne blev besøgt, inkl. begge handelsskoler samt de to afdelinger af Tech College Greenland. Grønlands Maritime Center (GMC) består af 3 afdelinger, hvoraf de to blev besøgt (Nuuk og Paamiut). Endelig blev der udover det Socialpædagogiske Seminarium i Ilulissat besøgt én af de 3 regionsskoler, der uddanner socialhjælpere (Qaqortoq).

Under skolebesøgene blev der gennemført individuelle interviews med ledelsen (1-2 repræsentanter), studievejledere (typisk 1 repræsentant), samt 2-4 undervisere. For elevernes/lærlingenes vedkommende blev der gennemført gruppeinterviews med 2 hold à 3-4 elever. Der blev også gennemført enkelte individuelle elevinterviews af lærlinge ude i virksomheder. Hvor det var muligt, blev der indsamlet supplerende dokumentation, men kun to skoler førte egne statistikker over frafald, og ingen skoler gennemførte systematiske frafaldssamtaler og dokumenterede indholdet af disse.

Ingen af skolerne havde udarbejdet nogen detaljeret strategi for fastholdelse af elever med angivelse af mål, midler og ressourcer. Skolerne var generelt præget af en stor udskiftning blandt ledelse og lærere.

5.1.1 Opsummering af udsagn fra ledelsen

I alt blev 14 ledelsesrepræsentanter (forstandere, uddannelseschefer, administrationschefer, uddannelsesledere) interviewet. Ofte blev frafalds- eller fraværssamtaler gennemført af en ledelsesrepræsentant, hvorved de opnåede god indsigt i problematikken også set ud fra de enkelte elevers/lærlinges perspektiv.

- Frafald skyldes ofte en kombination af faktorer;
- Manglen på praktikpladser medfører, at mange unge (og ældre) ikke engang kan få lov til at starte på en erhvervsuddannelse. Dette er mindst et lige så stort problem som frafaldet;
- Det er ofte meget svært at tiltrække gode undervisere til erhvervsuddannelserne, fordi lønniveauet er meget lavt;
- Mange unge kommer med et meget lavt teoretisk niveau fra folkeskolen, og de tildelte karakterer afspejler ofte ikke deres reelle kunnen;
- Især dårlige danskundskaber skaber problemer for mange elever/lærlinge;
- Mange starter på uddannelserne med en meget tåget idé om, hvad uddannelsen og branchen rent faktisk indebærer, og de falder fra, når realiteterne går op for dem;
- Der bliver henvist elever til erhvervsuddannelserne, som reelt ikke burde være der, fordi både niveau og motivation er for lav;
- Det er nødvendigt med en konsekvent disciplinær linje for at vise eleverne/lærlingene, at uddannelse er en alvorlig sag. Manglende konsekvens fører i sidste ende til fravær og frafald;
- Skolerne ved generelt kun lidt om, hvad der foregår, når eleverne er ude på virksomheden;
- Uddannelser, der medfører pasning og pleje af andre mennesker med problemer (i social- og sundhedssektoren) aktiverer mange gange traumer fra barndommen i eleverne, og det er en af grundene til, at nogle falder fra;
- De fleste frafald sker inden for det første år af uddannelsen;
- Mange unge mennesker har store problemer med at håndtere hverdagens udfordringer, når de flytter hjemmefra for at starte på uddannelsen. Det inkluderer madlavning, tøjvask, budgetlægning, rengøring, at komme op om morgenen osv. Mange er også plaget af ensomhed i de nye omgivelser;
- Mange elever/lærlinge har allerede stiftet familie på det tidspunkt, hvor de starter uddannelsen, og det kan være problematisk at få børnene passet under skoleperioder;
- Hjemvé bliver ofte givet som forklaring på, at en uddannelsessøgende udefra giver op og rejser hjem – især for dem, der har børn;
- Personlige problemer er en af hovedårsagerne til frafald. Det kan dreje sig om dybtliggende traumer helt fra barndommen, eller det kan have en mere forbigående karakter (jalousi, skilsmisse m.m.);
- Nogle gange har frafaldet helt sin egen dynamik. Når først én dropper ud på et hold, følger der ofte flere efter ret hurtigt;
- Det er svært at få kvalificeret rådgivning og bistand til at tackle nogle af de mere komplicerede udfordringer. Der findes ikke et udviklingscenter for erhvervsuddannelserne, sådan som der fx gør for folkeskolen.

5.1.2 Opsummering af udsagn fra studievejledere

Studievejlederne udgør ofte frontlinjen i kampen for at fastholde elever, fordi det er deres opgave at hjælpe elever/lærlinge, når de har problemer. I de fleste tilfælde er det også studievejlederne, der tager fraværs- eller frafaldssamtaler. Det var ikke muligt at træffe studievejlederen på alle skoler, og i alt blev der gennemført 6 interviews. Alle interviewpersonerne var født i Grønland og talte både dansk og grønlandsk.

- Der sker ingen systematisk registrering af årsager til frafald;

- Personlige problemer er en af hovedårsagerne til frafald. Denne betegnelse dækker imidlertid over mange forskellige ting;
- Grønlandske unge er ikke særligt robuste. De giver hurtigt op, når de møder modgang;
- Nogle gange er det lærlingens virksomhed, der ophæver lærekontrakten, selvom ha eller hun ikke har gjort noget forkert. Typisk er det fordi de ikke har nok ordrer, og skal spare penge;
- Ikke mange lærlinge melder sig ind i fagforeningen;
- Generelt sker frafald i den første del af uddannelsen, men der er også en del, der falder fra ret sent i uddannelsen;
- Det er ikke alle dem, der falder fra, der har en snak med studievejlederen efterfølgende, så vi ved ikke altid, hvad frafaldet skyldes;
- Det er vigtigt at se hele billedet, og ikke bare fokusere på én årsag, når vi skal forklare frafald;
- Eleverne mister modet, når de dumper til en eksamen. Andre har bare svært ved at følge med i timerne, og det kan være nok til at de falder fra;
- Mobning kan være medvirkende til frafald. Derfor er det vigtigt at sikre, at der er et godt miljø i klassen;
- Elever/lærlinge har ikke fået den fornødne vejledning, når de træffer valg om uddannelse; mange kommer til skolen og forlader den igen hurtigt efter fordi de finder ud af, at de har haft de forkerte forventninger. Det er overvejende Piareersarfits skyld;
- Det er vigtigt (som studievejleder på en erhvervsskole) at komme ud i folkeskolen og fortælle dem om erhvervsuddannelserne – hvad de indebærer og hvad de kan føre til;
- Unge mennesker agerer ofte på en "trial and error"-basis – også når det gælder uddannelser;
- Det er et stort problem at undervisningen foregår på dansk;
- Dansk er ikke noget større problem;
- Kvindelige elever/lærlinge forlader ofte uddannelsen på grund af graviditet og fødsel, men mange af dem vender tilbage senere og tager deres uddannelse.

5.1.3 Opsummering af udsagn fra undervisere

23 erhvervsskolelærere blev interviewet til undersøgelsen. Der var tale om en blanding af grønlandske og danske lærere. Langt hovedparten af de danske lærere talte intet eller kun meget rudimentært grønlandsk. Der var ikke nogen markante forskelle mellem udsagnene fra de danske og fra de grønlandske lærere.

- Mange lærere er kun på skolen i kort tid – 1-2 år – og bliver aldrig rigtigt fortrolige med, hvad der til tider kan være et vanskeligt job. Hyppige lærerskift er medvirkende til at elever bliver utrygge og falder fra;
- Manglen på koordination mellem skolen, virksomheden, Piareersarfit og lærlingen er skyld i frafald, fordi problemer ofte får lov til at vokse uden at nogen tager ansvar for at få dem løst;
- Brug IT-løsninger til at skabe og opretholde kontakten mellem skole, virksomhed og lærling. Den nødvendige platform eksisterer allerede (E-Forum);
- Nogle gange vender nogle af lærlingene hjem efter en praktikperiode uden tilsyneladende at have lært noget nyt, og der skal arbejdes virkeligt hårdt for at få dem på omdrejningshøjde igen;
- Mange elever kommer fra folkeskolen med et meget lavt akademisk niveau og dårlige lærevaner;

- Eleverne kommer ofte på skolen uden at have nogen klar idé om, hvad de har meldt dem til. Nogle begynder en erhvervsuddannelse bare for at få uddannelsesstøtten, som er højere end arbejdsløshedsunderstøttelsen;
- Nogle elever/lærlinge har problemer med disciplinen under deres skoleperioder. De ser skolen som en legeplads, hvor de kan gøre, hvad der passer dem;
- Personlige problemer er den hyppigste årsag til frafald;
- De største problemer har rod i, at eleverne/lærlingene ofte skal rejse langt og opholde sig i lang tid hjemmefra for at kunne følge en erhvervsuddannelse;
- Graviditet under uddannelsen og problemer med børnepasning er ofte årsagen til frafaldet;
- Kravene til den teoretiske viden er steget markant igennem de sidste år. Mange har svært ved at følge med på grund af dette;
- Grønlandske elever foretrækker faktisk god, gammeldags undervisning med læreren i centrum;
- Læring sker bedst når man kan lave en klar og meget direkte forbindelse mellem teori og praksis;
- Undervisningsdifferentiering bør anvendes meget mere for at skabe et rummeligt læringsmiljø;
- Nye lærere – især dem, der kommer lige fra Danmark – burde have en introduktion til, hvordan det er at undervise i Grønland, før de bliver sluppet løs i klasseværelset;
- Dårlig sprogfærdighed i dansk er medvirkende til frafald, men mest i kombinationen med andre faktorer. Elever med et usikkert dansk må ofte kæmpe hårdt for at følge med;
- Mange udtryk på dansk kan ikke oversættes direkte til grønlandsk, og de kan være svære at forstå for elever med grønlandsk som modersmål;
- Nogle af de studerende, der falder fra, ser man lige pludselig på gangen igen senere, og nogle klarer sig igennem denne gang;
- Den lave studiestøtte gør det meget svært for elever med børn at få det hele til at hænge sammen. Det er derfor, der er så få voksenlærlinge – dem med familier vil hellere arbejde som ufaglærte end at gå i gang med en uddannelse, fordi de kan tjene mere.

5.1.4 Opsummering af udsagn fra elever/lærlinge

Der blev gennemført i alt 51 elevinterviews. Informanterne udgjorde en blandet gruppe i forhold til alder – de fleste var i aldersgruppen 25-30, men en del var yngre, og enkelte ældre. De fleste elevinterviews blev gennemført på dansk, men tolkning blev brugt i nogle tilfælde, hvor eleven/rne ikke følte sig sikker nok på dansk. En del af dem var tidligere droppet ud af en erhvervsuddannelse, men var nu kommet i gang igen.

- Frafall skyldes ikke én ting – det er en kæde af årsager, der som regel ligger til grund for det;
- Mangel på motivation og personlige problemer er nok de hyppigste årsager til frafall;
- Det er nødvendigt med bedre vejledning, inden man lægger sig fast på en uddannelse. Der er mange, der ret hurtigt finder ud af, at den uddannelse, de er startet på, alligevel ikke er noget for dem, og så falder de fra eller skifter til en anden uddannelse;
- Hash og alkoholmisbrug gør, at nogle ikke kan gennemføre uddannelsen;
- Det kan være meget svært at overleve på studiestøtten eller lærlingelønnen, hvis du har en familie;
- Den store udskiftning af lærere er et problem. Der er også nogle undervisningsmetoder – fx gruppearbejde – der er stressende, fordi grønlandere er mere tilbageholdende;

- Nedslidte værelser og støjende adfærd på kollegierne kan være svært at håndtere. Det er særligt et problem i Nuuk;
- Nogle elever fra andre byer som er væk hjemmefra for første gang, har problemer med at klare sig selv;
- Dårlig sprogfærdighed i dansk er en af grundene til frafald;
- Familiens støtte – både mentalt og praktisk – er vigtig for at blive hængende på uddannelsen;
- Familiebegivenheder – fx sygdom og dødfald, men også festdage – er ofte vigtigere end skolen, og der er elever/lærlinge, der rejser hjem til en familiebegivenhed midt i en skoleperiode og får for meget fravær af den grund. Nogle kommer igen året efter og prøver én gang til;
- Nogle elever/lærlinge, som har stiftet familie, og som er nødt til at rejse væk fra partner og børn for at få en uddannelse, falder fra p.g.a. hjemvé.

5.2 Virksomhederne

Virksomhederne er en integreret del af det vekselbaserede erhvervsuddannelsessystem. I de fleste uddannelser udgør praktikperioderne mellem $\frac{1}{2}$ og $\frac{3}{4}$ af forløbet, og som lærlinge har de uddannelsessøgende formelt status som ansatte i virksomhederne. Der blev i undersøgelsen i alt gennemført interviews med 13 virksomheder, der alle havde erfaringer med frafald blandt deres lærlinge. Virksomhederne blev i de fleste tilfælde udpeget af den lokale Piareersarfit på de steder, som blev besøgt undervejs, men enkelte kom i stand på anden vis.

En fordeling på brancher blev tilstræbt, men det var ikke et mål at dække samtlige brancher, da undersøgelsen er tværgående. Det blev derimod prioriteret af have mindst 3 virksomheder for to af brancherne for at undgå, at særlige omstændigheder i én virksomhed kunne få en for stor indflydelse på konklusionerne. Distributionen af de 13 virksomheder blev som følger: Bygge- og anlæg (4), handel og kontor (4), service (2), hotel og restauration (2), transport (1). Alle de 13 virksomheder befandt sig i kategorien små og mellemstore virksomheder i henhold til EU's definition af dette begreb²¹.

Der var mange enslydende udsagn fra virksomhederne, og enkelte modstridende. Fortolkningen vil fremgå af analysen.

- Virksomheder er generelt mest interesserede i at rekruttere lokalt i Grønland, fordi det er forbundet med meget betydelige ekstraudgifter at hente arbejdskraft ind udefra;
- Mange virksomheder ser det som et samfundsansvar at tage lærlinge, men det er i sidste ende økonomien, der bestemmer;
- Det kan være svært at forudsige ordreindgangen for mere end et år frem i tiden, især for mindre håndværksvirksomheder og det afholder nogle fra at tage lærlinge, der jo skal være i virksomheden i en 4-årig periode;
- Der er situationer, hvor en virksomhed er nødt til at opsig lærlingen, fordi der simpelthen ikke er arbejde nok;
- Nogle virksomheder har taget lærlinge, som er blevet opsagt eller som selv er stoppet i deres oprindelige praktikvirksomhed. Der er lærlinge, der har været på både 2 og 3 virksomheder, inden

²¹ http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/sme-definition/index_en.htm

de er færdiguddannede. Nogle lærlinge falder fra, men vender senere tilbage til den samme virksomhed og gør uddannelsen færdig;

- Et mere fleksibelt uddannelsessystem, med mulighed for at opsamle og få godkendt læring fra forskellige sammenhænge – lidt i stil med ECTS-systemet i de videregående uddannelser – ville være en fordel for mange lærlinge i erhvervsuddannelsessystemet, der har problemer med at følge rytmen i det normale forløb;
- Jobfunktionerne er blevet mere komplekse, og et højere teoretisk niveau er påkrævet – det er ikke længere nok på arbejdsmarkedet, at du er god til at bruge dine hænder. Det bliver også reflekteret i uddannelserne, og det gør det svært for nogen at komme igennem;
- Der er næsten ingen kontakt mellem skolen og virksomheden, når lærlingen er på skoleperioder;
- Skoleperioderne opleves ofte som brud på den indlæringsrytme, der er etableret i virksomheden;
- Frafald sker typisk i forbindelse med skiftet fra skole til virksomhed;
- Der er generelt ikke nogen høj kvalitet i undervisningen på erhvervsskolerne. Det skyldes, at erhvervsskolelærere er dårligt betalte, og det er derfor svært at rekruttere gode lærere med de rette kompetencer;
- Det er et problem for mange, der har grønlandsk som modersmål, at undervisningen på skolen primært foregår på dansk. Det er imidlertid nødvendigt at have et godt dansk for at kunne klare sig på arbejdsmarkedet i de fleste stillinger;
- Modellen med et ét-årigt grundforløb er klart at foretrække, fordi det giver færre skoleperioder i den tid, lærlingen er på virksomheden, og dermed bedre muligheder for at tilrettelægge forløbet (virksomhed i handels- og kontorbranchen);
- Mange virksomheder ansætter lærlinge, som de tidligere har haft som løsarbejdere (ferie og weekender) eller ufaglærte. Så kender begge parter hinanden, og det modvirker frafald;
- Klare og disciplinære retningslinjer og konsekvens i opfølgningen medvirker i det lange løb til at frafaldet bliver mindre – men det er nødvendigt at kunne udvise forståelse for lærlinge, der går igennem en svær periode;
- Niveauet blandt de, der søger lærepladser, er blevet klart ringere gennem de sidste 4-5 år;
- I Nuuk er det et meget stort problem for lærlingene at få et sted at bo, når de er på skoleperioder;
- Nogle unge søger ind på erhvervsuddannelserne bare for at få pengene, fordi studiestøtten er større, end hvad de kan få i understøttelse. De har ikke rigtigt nogen interesse i at fuldføre, og de falder fra, når de det passer dem. Der er imidlertid også lærlinge, som har store problemer med økonomien, fordi de har en familie, de skal forsørge;
- Mange unge har stort set ikke fået nogen opdragelse hjemmefra, og de kan ikke forvente nogen støtte fra forældrene, når de løber ind i problemer;
- Mange unge kommer med elendige karakterer fra folkeskolen – og nogen får aldrig deres afgangseksamen;
- De lange skoleperioder, hvor eleven er væk hjemmefra, er svære at håndtere; især for de yngste lærlinge;
- Det er sjældent, det giver problemer at skulle være væk hjemmefra under skoleperioder;
- Problemer med børnepasning er årsag til frafald blandt især kvindelige lærlinge. I detailhandelsbranchen er en medvirkende faktor, at der nu er udvidede åbningstider, der betyder, at de også skal arbejde om aftenen og i weekenderne.

5.3 Arbejdsmarkedets parter

Arbejdsmarkedets parter spiller en central rolle i erhvervsuddannelserne. Arbejdsgiverne stiller lærepladser til rådighed, og på samme tid er de også dem, der aftager det færdige produkt (dvs. faglært arbejdskraft). For arbejdstagerorganisationernes vedkommende er det erhvervsuddannelserne, der leverer deres fremtidige medlemmer, og som kan forbedre eksisterende medlemmers værdi på arbejdsmarkedet. For både arbejdsgiverorganisationer og fagforeninger gælder det, at de er direkte involveret i erhvervsuddannelserne i kraft af deres medlemskab af erhvervsskolernes bestyrelser, som er ansvarlige for såvel indhold som gennemførsel af erhvervsuddannelse i Grønland. Der er ikke noget krav om ligelig (paritetisk) repræsentation i skolernes bestyrelser, og der sidder flere arbejdsgiver- end fagforeningsrepræsentanter. På levnedsmiddelskolen INULI er 5 ud af 8 bestyrelsesmedlemmer således arbejdsgiverrepræsentanter.

I forbindelse med denne undersøgelse blev der gennemført interviews med de to største arbejdsmarkedsorganisationer: Grønlands Arbejdsgiverforening (*Kalaaliit Nunaanni Sulisitsisut Peqatigiiffiat*) er Grønlands største arbejdsgiverorganisation med en medlemsskare på omkring 500 virksomheder, der står for næsten 90% af de totale lønudbetalinger på det private arbejdsmarked; og SIK (*Sulinerfik Innuussutissarsiuqartut Katuffiat*), der er den største af Grønlands fagforeninger med ca. 900 medlemmer og som primært organiserer faglært og ufaglært arbejdskraft inden for industrien, i servicefagene og på handels- og kontorområdet.

Grønlands Arbejdsgiverforening:

- Kvaliteten i erhvervsuddannelserne ses som et af de vigtigste indsatsområder. Efter erhvervsuddannelsesreformen i 2001 er uddannelserne nu gradvist kommet op på et niveau, der er sammenligneligt med andre europæiske lande, og som er kompatibelt med de danske uddannelser. Dette er en meget positiv udvikling;
- GA har en god og konstruktiv dialog med fagforeningerne omkring uddannelsesspørgsmål, og de beslutninger, der tages i skolernes bestyrelser, er i reglen énstemmige;
- GA anerkender virksomhedernes ansvar for at stille lærepladser til rådighed, men erkender, at der er et alvorligt problem med praktikpladsmangel i Grønland;
- Alternative måder at tilvejebringe lærepladser på – voksenlærlinge, del- og kombinationsaftaler) eksisterer som en mulighed, men de er ikke brugt i nogen særlig stor udstrækning;
- Skolerne har muligheden for at udbyde skolepraktik til elever, der ikke har kunnet finde en læreplads, men denne mulighed begrænses af skolernes kapacitet, der i reglen er meget lille;
- Et nyt system, hvor eleverne starter med et ét-årigt grundforløb på skolen, er blevet testet på handelsskolerne, og resultaterne er positive. Modellen burde udbredes til alle erhvervsuddannelser;
- De kvalificerende forløb, der p.t. gennemføres på Piareersarfit for at gøre det muligt for unge med dårlige resultater fra folkeskolen at søge ind på en erhvervsuddannelse, burde flyttes over på erhvervsskolerne. De kan tilbyde et mere motiverende miljø;
- Frafald er et meget alvorligt problem, men de mest betydningsfulde årsager til frafald ligger uden for erhvervsuddannelsessystemet og har at gøre med de store problemer i folkeskolen. Forskellene mellem de gode og de mindre gode elever i folkeskolen er dramatisk forøgede, og det er typisk de sidste, som vejlederne sender hen til erhvervsskolen;

- Virksomheder har problemer med at håndtere disse nye og mere skrøbelige grupper af unge, og der er ikke rigtigt nogen hjælp og vejledning at hente i erhvervsuddannelsessystemet;
- Frafald i erhvervsuddannelserne bliver ofte forbundet med det faktum, at elever/lærlinge i de fleste tilfælde skal rejse væk hjemmefra for at tage deres skoleperioder. Men en forkortelse af skoleperioderne fra 20 til 10 uger på levnedsmiddelskolen INULI har ikke haft nogen effekt på frafaldet;
- Der er ikke nogen forskel i frafaldet på skoleperioder og i praktikperioder, hvis der korrigeres for længden af disse;
- GA satte gang i et meget vellykket projekt for at nedbringe frafaldet i bygge- og anlægsbranchen i Nuuk, hvor en mægler-funktion blev oprettet for at tage hånd om konflikter mellem lærlinge og deres mestre for at forhindre disse i at udvikle sig i en retning, der kunne føre til frafald. Projektet blev imidlertid ikke fortsat udover projektperioden.

SIK:

- SIK er tilfredse med, at niveauet på erhvervsuddannelserne gennem tiden er blevet hævet, så de nu ligger på linje med de danske;
- Det er et vigtigt princip for SIK, at adgangen til en erhvervsuddannelse er åben for alle dem, der er egnet, og ikke begrænset af faktorer som fx mangel på praktikpladser. Det skal derfor gøres muligt for uddannelsessøgende at påbegynde og færdiggøre deres erhvervsuddannelse også i de tilfælde, hvor der ikke er nok praktikpladser til alle;
- SIK anerkender, at de grønlandske arbejdsgivere i reglen er bevidste om deres ansvar m.h.t. at stille praktikpladser til rådighed for erhvervsuddannelsessystemet. SIK er også klar over, at dette kan være et problem i økonomiske nedgangstider;
- Hvis man indfører et ét-årigt grundforløb, vil det blive mere attraktivt for virksomheder at udbyde praktikpladser;
- Det faktum, at alt undervisningsmaterialet og meget af undervisningen er på dansk, er med til at presse nogle uddannelsessøgende ud af systemet;
- Der er lejlighedsvist virksomheder, der har problemer med kvaliteten af den oplæring, de giver deres lærlinge, og det er ofte de mindre virksomheder. Disse problemer kunne undgås, hvis erhvervsskolen gennemførte systematiske virksomhedsbesøg, men dette sker ikke;
- Den dårlige kvalitet i folkeskolens undervisning har – sammen med de sociale og psykologiske problemer, som mange familier kæmper med – en meget stor indflydelse på frafaldet;
- Udbredt misbrug af alkohol og euforiserende stoffer – omfattende 20-30% af alle unge i nogle undersøgelser – påvirker både tilstedeværelse og indlæring. Dette problem må tackles systematisk.

5.4 Piareersarfit

Piareersarfit spiller en rolle i erhvervsuddannelserne fordi de vejleder og henviser unge til uddannelserne, og fordi de – mere eller mindre systematisk – vejleder de uddannelsessøgende, mens de er ude på deres praktikvirksomheder. I modsætning til brancheskolerne har Piareersarfit en lokal forankring, og dækker hver især et specifikt, geografisk område, og de er heller ikke specialiserede inden for én bestemt uddannelse eller sektor. Piareersarfit-centrene har derfor kontakt til alle skoler, og ikke kun den eller de,

der ligger i lokalområdet. Inden for deres område servicerer de også elever/lærlinge, uanset hvilken sektor, de er under oplæring i. På grund af deres lokale forankring kender Piareersarfit de lokale virksomheder godt; også fordi de som en del af deres virke organiserer korte praktikophold (typisk op til 3 måneder) for unge, der har brug for at blive afklaret i deres uddannelsesvalg, eller som mangler motivation²².

Piareersarfit har ydet et vigtigt bidrag til denne undersøgelse, dels i kraft af deres rolle som aktør (vejledning til elever/lærlinge og uddannelsessøgende), dels som en vigtig kilde til informationer og kontakter (bl.a. til lokale virksomheder). Forud for den empiriske indsamlingsfase blev der taget kontakt til alle Piareersarfit-centre i de byer, hvor undersøgelsen foregik, og de blev bedt om at hjælpe med at skabe kontakter til både lokale virksomheder og til tidligere elever/lærlinge, der var faldet ud af en erhvervsuddannelse. Herudover blev centrenes ledere bedt om at stille op til et interview. 5 ud af 6 centre sagde ja til at medvirke til dette.

I de senere år er Piareersarfit-centrenes funktion og virke blevet taget under behandling i to rapporter, der begge er inddraget i denne undersøgelse²³. De nedenstående udsagn er dog alle fremkommet i interviews med Piareersarfit-personale.

- Presset på Piareersarfit er øget gennem de senere år, fordi mange flere unge bruger centrene siden den obligatoriske 11. klasse i folkeskolen blev nedlagt, og fordi der er kommet nye arbejdsopgaver til;
- Det er meget svært – i nogle tilfælde umuligt – at nå alle opgaverne, og derfor er centrene nødt til at prioritere;
- Arbejdet med lærlinge er et af de områder, hvor det er meget svært at nå opgaverne, og som derfor tit er nødlidende;
- Der er sket en nedprioritering af samarbejde og koordinering med Piareersarfit både fra de to departementer (arbejde og uddannelse) og de enkelte erhvervsskoler;
- Der er forskellig praksis mellem forskellige Piareersarfit-centre. Nogle centre gennemfører ikke introduktionsforløb for nye elever og lærlinge, og gennemfører heller ikke opfølgende trepartssamtaler. De intervenerer kun, hvis en lærling henvender sig af egen drift med et problem;
- Alene alt det praktiske arbejde i forbindelse med oprettelsen af en læreaftale er en kompliceret og tidskrævende opgave; især hvis der er specielle forhold, der skal tages hensyn til (fx børnebidrag, fritagelse for husleje på kollegier, rejsearrangementer);
- Der er ikke nogen logisk opdeling af ansvar og opgaver mellem erhvervsskoler og Piareersarfit;
- Det er ikke nogen god idé at indføre et ét-årigt grundforløb, fordi eleverne så skal tilbringe længere tid væk hjemmefra, og det vil uundgåeligt medføre større frafald;
- Det er et problem, at Piareersarfit operer i en gråzone mellem to departementer;
- Der er et stort problem med koordination og videndeling. Dette problem er endnu mere påtrængende, fordi der er en stor udskiftning af personale, og dermed ikke rigtigt nogen "institutionel hukommelse";

---

²² Dette er kendt som *job-træning*

²³ Boolsen, M.W.: *Evaluering af Piareersarfit – Piareersarfit i krydsfeltet mellem arbejdsmarkedspolitik, uddannelsespolitik og vejledning*. Erhvervsdepartementet 2012; og Pedersen, K.: *Et servicetjek af Piareersarfit* Ilulissat. Erhvervsdepartementet 2014.

- Piareersarfits vejledere er ikke specialister inden for de enkelte erhvervsuddannelser, men informerer og vejleder ud fra den information, der er tilgængelig på portalen SUNGGU. Det er dog langtfra altid, at informationen herfra er dækkende og opdateret;
- Der er en meget stor mangel på praktikpladser;
- Der er mange tilfælde af frafald i erhvervsuddannelserne, og der skal sættes meget mere målrettet ind med vejledning og støtte hér;
- Mere fleksible oplæringsarrangementer – fx delaftaler og kombinationsaftaler – hvor virksomhederne ikke behøvede forpligte sig til et helt oplæringsforløb, ville medføre, at der blev skabt flere praktikaftaler;
- Frafald bliver registreret i centrenes elektroniske dokumentationssystem (IT-Reg), men kun som et tal i en statistik – der er ikke angivet nogen forklaringer på, hvorfor frafaldet skete;
- De fleste frafald sker i begyndelsen af uddannelsen, men frafald forekommer i øvrigt under hele uddannelsesforløbet;
- Mange unge har ikke nogen rollemodeller i familien eller bekendtskabskredsen, som kan motivere og støtte dem, når de tager en erhvervsuddannelse;
- Nogle gange bliver lærerne også elevernes rollemodeller, men de skal vide, hvor grænserne går, og hvornår det fx er nødvendigt at trække på professionel assistance;
- Den nyligt etablerede studenterrådgivning fungerer glimrende;
- Det er meget svært at få kvalificerede og kompetence undervisere på alle niveauer.

5.5 Opsummering af udsagn fra elever/lærlinge, der har oplevet frafald

Flere af de elever, der blev interviewet ude på skolerne – og som altså var i gang med en uddannelse – var tidligere faldet fra samme eller en anden uddannelse, men var nu i gang igen. Nogle havde 3 tidligere forsøg bag sig, en enkelt 4. Deres oplevelser af situationen har leveret et vigtigt bidrag til undersøgelsen.

Der har imidlertid kun været begrænset kontakt med tidligere elever/lærlinge, der er faldet fra deres uddannelse, og som ikke er kommet i gang igen. Ved hjælp af Piareersarfit blev der lavet aftaler om interviews med denne gruppe, men i flere tilfælde dukkede de simpelthen ikke op på det aftalte tidspunkt. I sidste ende blev der således kun gennemført 2 interviews med denne målgruppe. Det er dog senere lykkedes at få nogle tilbagemeldinger via en spørgeskemaundersøgelse, der blev gennemført af vejledere fra Piareersarfit i Nuuk, Paamiut og Ilulissat.

Da meget af nedenstående udsagn er hentet via spørgeskemaerne, er der tale om korte formuleringer. Informanterne pegede på følgende årsager til frafald:

- Økonomiske problemer på grund af utilstrækkelig understøttelse og lave lærlingelønninger;
- Forkerte uddannelsesvalg;
- Skænderier med personale på praktikvirksomheden relativt sent i uddannelsen (2. praktikperiode), der medførte at aftalen blev opsagt (1 tidl. lærling);
- Dårlig information fra skolen til virksomheden om placeringen af skoleperioder, der gik ud over virksomhedens planlægning og fik dem til at opsige aftalen;
- Tilegnelser i den nære familie (dødsfald/selv mord, voldsepisoder, misbrug);
- Psykologiske problemer p.g.a. barndomstraumer;

- Problemer med at skaffe et egnet sted at bo.

5.6 Andre informationskilder

Udover de oven for nævnte aktører blev der også indhentet empirisk materiale fra en række andre relevante organisationer eller kilder. Informationer blev indhentet gennem interviews og analyse af tilgængelige dokumenter.

5.6.1 Puljen til Mindskelse af Frafald i Uddannelserne

Puljen til Mindskelse af Frafald i Uddannelserne (i det følgende blot benævnt ”puljen”) blev oprettet i 2004 i forbindelse med det første sektorprogram for uddannelse og industriel udvikling, hvor der for første gang blev tilført EU-midler til uddannelsesområdet. Et kommissorium blev udarbejdet i 2004/5, og en tværsektoriel arbejdsgruppe blev udpeget til at stå for implementering og administration. Siden da har puljen udgjort det mest markante værktøj i anstrengelserne for at øge fastholdelsen i uddannelsessystemet. Kommissoriet er senere blevet justeret flere gange, men hovedlinjerne er forblevet de samme. Målgruppen er alle uddannelsesinstitutioner over folkeskoleniveau.

Puljen har uddelt midler til frafaldsrelaterede projekter af størrelsesordenen 4-7 mill. kr. årligt i de sidste 10 år. I 2014 var der således i alt 4 mill. kr. til uddeling.

Information om puljen er hentet fra dens hjemmeside, og supplerende materiale er fremkommet gennem møder med gruppens formand og sekretær.

Arbejdsgruppen har følgende sammensætning:

- 1 repræsentant for Pireersarfit (udpeges sammen med den grønlandske samenslutning af kommuner, KANUKOKA)
- 1 repræsentant for erhvervsskolerne
- 1 repræsentant for gymnasierne
- 1 repræsentant for de videregående uddannelser
- 1 repræsentant fra en oplæringsvirksomhed (udpeget af arbejdsgiverne)
- 1 repræsentant for uddannelsesdepartementet

Arbejdsgruppen refererer til uddannelsesdepartementet, som stiller sekretærbistand til rådighed for arbejdet. Det er arbejdsgruppens ansvar at indkalde til ansøgninger, vurdere indkomne ansøgninger, og træffe beslutning om tildeling af midler. Ansøgninger kan indsendes to gange årligt. De bevilligede projekter får midlerne fra puljen udbetalt i kvartalsmæssige rater på baggrund af indberettede udgifter, men det er ikke et krav for udbetaling af de sidste midler, at projektet har indsendt en slutrapport. Arbejdsgruppen foretager heller ikke revision af forbruget; dette er op til bevillingsmodtageren at udføre.

Mere specifikt skal arbejdsgruppen:

- Sikre, at alle relevante aktører er informeret om mulighederne for at søge om midler til frafaldsbekæmpelse fra puljen;

- Fremme videndeling mellem aktører og interessenter ved at afholde arrangementer og ved at publicere resultaterne fra projektaktiviteterne på hjemmesiden;
- Indhente relevant materiale om frafald og fastholdelse også uden for Grønland og gøre brug af denne viden i bedømmelsesproceduren og udsprede den til uddannelsessektoren i Grønland;
- Sikre, at evalueringsmaterialet fra de individuelle projekter supplerer det statistiske materiale, som udarbejdes af uddannelsesdepartementet;
- Skrive og udgive en årlig rapport, der indeholder en overordnet evaluering af de gennemførte projekter, heri indbefattet en vurdering af deres kvantitative effekt²⁴

Medlemmer af arbejdsgruppen modtager ikke nogen betaling for den indsats, de yder i forbindelse med puljen.

For at kunne få støtte fra puljen skal projektansøgningerne leve op til nogle overordnede krav:

- De skal have en markant indvirkning på frafaldet;
- De skal være overførbare til andre institutioner og dele af uddannelsessystemet;
- De skal være samfinansierede af institutionen, som indsender ansøgningen;
- De skal ligge udover, hvad der kan betegnes som normal drift.

Arbejdsgruppen har fastsat nøjere regler for, hvilke aktiviteter der kan støttes, og hvad der falder uden for formålet. Projekter kan således ikke få støtte til indkøb af musikinstrumenter og træningsredskaber; udarbejdelse af generelt informationsmateriale; pædagogiske udviklingsprojekter; efteruddannelse af studievejledere; lærerkurser; workshops; aktiviteter der er omfattet af skolens driftsbudget; projekter, der omhandler almindeligt pædagogisk virke; og evaluering og afrapportering. Afgrænsningen til genstandsfeltet forekommer ikke helt logisk, men ifølge arbejdsgruppen er den fastsat for at udelukke projekter, der kan finansieres via den normale driftsbevilling eller fra andre puljer.

Erhvervsskolerne er vidende om puljen og bruger den i stor udstrækning. Projekter, som retter sig mod erhvervsuddannelserne, modtager således årligt omkring en tredjedel af puljens midler:

2011: 15 projekter og i alt 1.862.731 kr. svarende til 34% af de samlede projektmidler

2012: 13 projekter og i alt 1.433.000 kr. svarende til 29% af de samlede projektmidler

2013: 14 projekter og i alt 1.300.400 kr. svarende til 26% af de samlede projektmidler

2014: 18 projekter og i alt 1.110.325 kr. svarende til 38% af de samlede projektmidler

Kilde: Arbejdsgruppens årlige rapporter

Beløbene oven for udgør det faktiske forbrug, men det sker dog hyppigt, at projekter ikke er i stand til at bruge hele det tildelte beløb. I 2003 var omkring en femtedel af de tildelte midler til projekter inden for erhvervsuddannelserne uforbrugte, da projekterne havde indleveret deres endelige regnskaber. De hyppigste forklaringer på dette underforbrug er, at der har været mange på kompetent personale til at

²⁴ Uddannelsesdepartementet: *Kommissorium 2013-2016 for arbejdsgruppen til mindskelse af frafald*. 2012

gennemføre projektet, eller at interessen blandt brugerne (elever/lærlinge) ikke var så stor, som det var anslået ved starten.

Projektmidlerne er overvejende fordelt på to typer af aktiviteter:

Finansieringen af psykologiske rådgivningsydelse til uddannelsessøgende har udgjort en meget væsentlig del af puljens samlede bevillinger siden starten i 2005. Disse aktiviteter var højt prioriteret, og der blev årligt nærmest rutinemæssigt uddelt bevillinger til rådgivningscentre i de store uddannelsesbyer (Nuuk, Qaqortoq, Aasiaat, Sisimiut, Ilulissat). I 2010 udgjorde disse bevillinger 30% af puljens samlede midler²⁵. Siden starten af 2014 er disse rådgivningsaktiviteter blevet en del af det nyligt oprettede Center for National Vejledning, og de bliver nu finansieret direkte via en driftsbevilling fra Selvstyret. Da denne aktivitet ikke længere blev finansieret via puljen, blev puljens samlede sum af midler til uddeling reduceret.

Den anden type aktivitet, som modtager en markant del af puljens midler er projekter, der relaterer sig til skolens kollegier, og som skal forbedre forholdene for de tilrejsende uddannelsessøgende. Typiske projekter inden for dette område er madmor-ordninger (hjælp til madlavning, indkøb, rengøring etc.), tilskud til ansættelse af "kollegie-coaches" (der udfører en lignende rolle, men også varetager sociale aktiviteter), opstart af væresteder, sociale arrangementer, morgenmadsordninger osv. Fra 2011 og fremefter disse projekter mellem en tredjedel og halvdelen af alle bevilligede projekter – i 2014 er det 12 ud af de 18 projekter, der blev givet til erhvervsskolerne, der har dette fokus.

Udover disse to "blokke" af projekter omfatter puljens bevillinger også tilskud til lektiehjælp ("lektiecaféer"), kontaktlærerordninger og individuelle coaching-forløb på erhvervsskolerne og støtte til enlige mødre ("bedstemor-ordninger", støttefamilier). Disse projekter udgør kun en mindre del af puljens tildelinger.

En analyse over alle de indkomne projektansøgninger siden puljens start ville muligvis kunne fortælle, om denne emnemæssige fordeling af midlerne er et udtryk for arbejdsgruppens prioriteringer, eller om det i lige så høj (eller i højere) grad handler om, hvad skolerne selv har fundet det relevant at søge om midler til.

I løbet af undersøgelsen fortalte to skoler, at de havde søgt om midler fra puljen til projekter, der skulle forbedre kontakten mellem skolen og praktikvirksomhederne. I begge disse tilfælde var ansøgningerne blevet afvist med den begrundelse, at dette var en del af skolernes daglige opgaver, og skulle klares inden for den normale driftsbevilling.

Det er endvidere interessant, at der kun er meget få projekter, der omhandler supplerende danskundervisning, selvom dette ofte bliver fremhævet som en vigtig årsag til frafald.

Et problem i forbindelse med en analyse af puljens aktiviteter er manglen på viden om projekternes effekt. Frem til 2009 blev der foretaget en årlig, samlet evaluering af projekternes effekt, baseret på spørgeskemaer, der blev sendt ud til både skoler og elever/lærlinge. Tilbageløbsprocenten var imidlertid så lav, at det ikke var muligt at konkludere noget om den indvirkning, de havde haft på frafald og fastholdelse. Efter 2009 er projekterne blevet bedt om at udarbejde og indsende en summativ evaluering af aktiviteterne ved ophøret af disse, men der er kun få, der gør det, og det har ikke nogen konsekvenser at lade være (fx

---

²⁵ Initiativet vedrørende bekæmpelse af frafald: *Evaluering af projekter i finansåret 2008*. 2010

tilbageholdelse af sidste rate af støtteudbetalingen). I en rapport om de rådgivningsprojekter for uddannelsessøgende, der er blevet finansieret via puljen i 2010-2012, udtaler arbejdsgruppen at det statistiske materiale er meget ufuldstændigt, og det er derfor ikke muligt at drage nogen konklusioner; hverken om hvilke aktiviteter, der har de bedste resultater, eller om effekten af projekterne på frafaldet i uddannelserne. Det fremgår også af rapporten, at inden af de finansierede aktiviteter havde indsendt en slutevaluering.²⁶

På arbejdsgruppens initiativ er der afholdt to seminarer om frafald og fastholdelse:

- I 2013 blev der afholdt et seminar om ungdoms- og studenterrådgivning. Én af konklusionerne fra dette seminar var, at disse aktiviteter fremover skulle permanentgøres, og ikke projektf finansieres fra år til år via puljen. Dette blev gennemført i 2014.
- I 2014 blev der afholdt et møde i Nuuk for inspektørerne på kollegierne ved landets uddannelsesinstitutioner, hvor man diskuterede, hvordan kollegierne kunne være med til at hindre frafald i uddannelserne²⁷.

Der er ikke i regi af arbejdsgruppen sket nogen systematisk afsøgning af erfaringer med frafald og fastholdelse i udlandet og en efterfølgende formidling af dette. Ifølge oplysninger fra arbejdsgruppen er dette aspekt af kommissoriet i henhold til en aftale med uddannelsesdepartementet blevet nedprioriteret i forhold til gruppens øvrige opgaver.

5.6.2 Grønlands Erhvervspædagogiske Læreruddannelser (KISII)

KISII står for den pædagogiske grunduddannelse af erhvervsskolelærere i Grønland, men har herudover også en (begrænset) kursusvirksomhed for alle undervisere inden for de grønlandske erhvervsuddannelser. I 2010 udbød og gennemførte KISII således et to-dages kursus om frafald, hvor der var 10 tilmeldte lærere, der repræsenterede alle de grønlandske erhvervsskoler på nær én. Dagsordenen indeholdt dels en diskussion og refleksion over deltagernes egne erfaringer, og dels var der diverse inputs om forskningsresultater fra Grønland og andre lande om aspekter med relevans for frafaldsproblematikken. I slutningen af kurset blev deltagerne bedt om at diskutere indsatsfelter mod frafald i et strategisk perspektiv. Kurset fik meget positive evalueringer fra deltagerne, men forsøg på at gentage det i 2011 og 2012 måtte opgives på grund af rekrutteringsproblemer.

KISII består af en halvtids sekretariatsleder og en free-lance instruktør. Begge blev kontaktet i forbindelse med undersøgelsen, men det var dog kun sekretariatslederen, der blev interviewet. Instruktøren bidrog med et meget fyldigt materiale fra kurset om frafald.

5.6.3 Center for National Vejledning

Center for National Vejledning (CNV) blev oprettet tidligt i 2014 med henblik på at koordinere og udvikle vejledningsindsatsen i Grønland. En anden opgave var at overtage og videreføre de ungdoms- og

²⁶ Uddannelsesdepartementet: *Rapport om ungdoms- og studenterrådgivningerne 2010-2012*. Oktober 2012, p. 17

²⁷ Uddannelsesdepartementet: *Rapport fra kollegieinspektør-mødet d. 4-5. marts 2014*

studenterrådgivningsaktiviteter, der var blevet etableret i 5 grønlandske uddannelsesbyer i regi af arbejdsgruppen til mindskelse af frafald (se oven for).

Centret har p.t. 16 personer ansat, og det forventes at ansætte yderligere 5 i løbet af sommeren 2015. Centrets opgaver falder i 4 hovedområder:

- *Udvikling og gennemføring af den grundlæggende vejlederuddannelse.* Centret udbyder og gennemfører basisuddannelsen for vejledere i Grønland. Uddannelsen indeholder p.t. 8 moduler (+ et afsluttende eksamensmodul) og har et omfang på 360 timer. Det består af en kombination af undervisning og selvstudie, der gennemføres i løbet af skoleåret. Centret organiserer også efter- og videreuddannelseskurser for vejledere, der har været igennem grunduddannelsen.
- *"Vejledning af vejledere".* Centrets personale kontakter og interviewer vejledere i hele landet med henblik på at identificere og beskrive deres udfordringer og behov. Ved at facilitere videndelingen mellem vejledere i netværket kan centret støtte den enkelte vejleder, der ofte er ene om opgaven i sin institution, og ikke har kolleger omkring, der kan hjælpe med inspiration, viden og sparring.
- *Det nationale dialogforum for vejledning.* Det nationale dialogforum for vejledning er en platform for kommunikation og koordination mellem aktører og interessenter på vejledningsområdet i Grønland, og det rådgiver Selvstyret på vejledningsrelaterede områder. Det er to årlige møder, og centret udfører en sekretariatsfunktion i forbindelse med arbejdet.
- *Social og psykologisk rådgivning og vejledning.* Centret driver såkaldte studenterrådgivninger i de store uddannelsesbyer, hvor psykologer, psykoterapeuter og socialrådgivere tager sig af rådgivnings- og vejledningsopgaver for uddannelsessøgende, der kræver en større specialviden end institutionernes egne studievejledere besidder.

Alle disse opgaver har relevans i forbindelse med frafaldsproblematikken.

Som et led i undersøgelsen blev der gennemført et interview med centrets leder.

5.6.4 E-Forum

E-Forum er et elektronisk videndelingssystem for uddannelsessektoren. I begyndelsen var det udelukkende fokuseret på erhvervsuddannelserne, og det blev ledet af en bestyrelse bestående af alle forstanderne for landets erhvervsskoler. Senere blev E-Forum overtaget af Selvstyret (uddannelsesdepartementet), og brugergruppen er nu udvidet til at omfatte større dele af uddannelsessystemet. E-Forum består af to elementer: En elektronisk platform for videndeling (fx undervisningsmaterialer), og et videokonference-system (Adobe Connect), der muliggør virtuelle møder og seminarer. E-Forum har for nyligt indgået en aftale med forlaget Systime, der gør det muligt for grønlandske brugere at få adgang til forlagets publikationer og deltage – via E-Forum – i de uddannelseskonferencer, som Systime regelmæssigt afholder.

I et projekt, der var delfinansieret af EU's program for Livslang Læring – COMBAR-projektet²⁸ - blev der arbejdet på at udvikle og bruge E-Forum også som en platform til at etablere og opretholde kontakten mellem skole, virksomhed og lærling især under praktikperioderne, og der blev opnået gode resultater. Aktiviteterne på dette område blev imidlertid ikke fortsat efter projektperiodens udløb. Brugen af E-Forum

---

²⁸ <http://combar.itai2.dk/>

er ikke udbredt. Blandt de grønlandske erhvervsskoler er det kun levnedsmiddelskolen og sundhedsskolen, der bruger platformen systematisk. Tech College Greenland og handelsskolen i Nuuk bruger E-Forum sporadisk.

De blev gennemført interviews med lederen af E-Forums sekretariat (der er placeret i Aarhus) og en tilknyttet ekspert (baseret i Narsaq).

Adgang til E-Forum er muligt via www.eforum.gl.

5.6.5 Oversigt over relevante publikationer

Siden et egentligt erhvervsuddannelsessystem blev indført i Grønland i midten af 60'erne, har frafald været et gennemgående problem, og anstrengelserne for at løse dette har været drivkraften bag flere omfattende reformer gennem årene²⁹. Den første akademiske undersøgelse af fænomenet går tilbage til 1984, og fokuserer på frafald på bygge- og anlægsskolen i Sisimiut i årene 1977-1980³⁰. Men selvom frafald gennem årene er blevet bredt anerkendt som en af de største udfordringer for erhvervsuddannelserne i Grønland, er der kun blevet udført meget få egentlige undersøgelser af dette for at fastlægge omfang og årsager. Det er ikke noget problem at finde udtalelser og meninger om frafaldet og hvad det går ud på, men egentlige, evidensbaserede analyser er meget fåtallige. Yderligere her en del af disse undersøgelser aldrig blevet publicerede, men har cirkuleret som interne papirer inden for en lukket kreds af administratorer og beslutningstagere, og kan efterfølgende kun identificeres og lokaliseres med stort besvær.

Som et led i denne undersøgelse blev der lavet en litteratursøgning på relevant materiale, og dette afsnit indeholder en kort beskrivelse af resultaterne af denne søgning. Der er dog kun medtaget tekster, der har været brugt som baggrundsmateriale for undersøgelsen, og vægten ligger på materiale efter den seneste, større erhvervsuddannelsesreform i 2001. Det er ikke alle, der refererer specifikt til erhvervsuddannelserne – faktisk relaterer hovedparten sig til andre dele af uddannelsessystemet, eller behandler fænomenet på tværs af dette – men de indeholder alle aspekter, der er relevante også i en erhvervsuddannelsessammenhæng. Kun materiale, der omhandler frafaldsproblemet i en grønlandsk kontekst, er medtaget her.

Fortegnelsen er forsøgt opstillet i kronologisk rækkefølge, startende med de ældste undersøgelser.

In 2001 udarbejdede *Henrik Skydsbjerg* på uddannelsesdepartementets foranledning tre kvantitative undersøgelser om erhvervsuddannelser og arbejdsmarked i Grønland, der også behandler aspekter relateret til frafald og fastholdelse. Den første – *Beskæftigelses- og uddannelsesforhold i bygge- og anlægsbranchen* – er fra januar 2001 og bygger på et spørgeskema udsendt til 179 virksomheder. En række af spørgsmålene går på frafald i uddannelserne og årsagerne til dette. Den anden – *Hvem får en uddannelse?* – er fra juni 2001 og er også en kvantitativ undersøgelse, der bygger på spørgeskemaer udsendt til alle personer, der er født i 1970, 1975 og 1980. undersøgelsen spurgte også ind til frafald og

²⁹ Kristoffersen, E.: *Historisk overblik over de grønlandske erhvervsuddannelser*, i "Vi rækker efter stjernerne og skaber de", INUILI 2014

³⁰ Jensen, J.V.: *Frafaldsproblemer indenfor EFG-uddannelsessystemet i Grønland på anlægsskolen i Sisimiut 1977-1980 samt et forsøg på tolkning af frafaldsproblemet ud fra identitetsdannelsesteoretiske overvejelser*. Aarhus, Institut for Statskundskab, 1984.

årsager til dette. Den tredje undersøgelse – *Frafald på TNI-uddannelserne* – blev færdiggjort i 2002, og så på frafald i uddannelserne inden for handels- og kontorområdet. Undersøgelserne er hovedsageligt deskriptive.

Lotte Kjær foretog i 2010 en kvalitativ undersøgelse af frafaldet på gymnasieuddannelsen i Grønland. Undersøgelsen – *Frafaldsundersøgelsen 2010. En undersøgelse af frafaldet på de gymnasiale uddannelser* – is overvejende udført på baggrund af antropologiske metoder (deltagende observation og interviews), men inddrager også statistiske data for at underbygge konklusionerne. Undersøgelsen identificerer 11 årsager til frafald, selvom én af disse – fravær – (som Lotte Kjær også påpeger) er mere et symptom end en årsag. På baggrund af konklusionerne formulerer Lotte Kjær en række anbefalinger, der skal implementeres både på institutionelt og på systemisk plan. Undersøgelsen blev igangsat af uddannelsesdepartementet.

I 2010 udkom der desuden en undersøgelse, udført af lektor Merete Watt Boolsen fra Københavns Universitet, med titlen *Notat om unge i uddannelse og arbejde*. Også denne undersøgelse var iværksat af uddannelsesdepartementet. Undersøgelsen bygger på kvalitative metoder (interviews) og zoomer ind på unge menneskers overgang fra folkeskolen til uddannelse og arbejde. Selvom undersøgelsen behandler adgangen til (og motivationen for) uddannelse mere end selve uddannelserne, behandler den også frafaldsproblematikken og formulerer på baggrund af resultaterne et antal anbefalinger til mindske af dette. Samme år udførte Merete Watt Boolsen også en evaluering af de første 5 år af Selvstyrets Uddannelsesplan 2005, der indeholder statistik om frafald og fastholdelse. Yderligere en opfølgende evaluering blev udført i 2012.

Carla Tønder Jessing fra Videntcentret for Uddannelses- og Erhvervsvejledning på VIA University College i Danmark foretog i 2011 en evaluering af vejledningsområdet i Grønland med henblik på at undersøge effektivitet og dækning. I undersøgelsen er der identificeret problemer i relation til erhvervsuddannelserne og udarbejdet anbefalinger til, hvordan vejledningsindsatsen hér kan optimeres med henblik på at nedbringe frafaldstallet.

I 2011 udarbejdede Kurt Johannesen og Christian Eg Sloth fra konsulentfirmaet Epinion et studie med titlen *Student tracking and dropout* (teksten er skrevet på engelsk) for Selvstyret og Europakommissionen. Studiet havde det formål at nyudvikle målingsmetoder og definitioner på frafald brugt i sammenhæng med udarbejdelse af statistikker på uddannelsesområdet for at få et bedre billede af dette. I studiet blev der også udarbejdet forslag til metoder til at følge de enkelte uddannelsessøgendes vej gennem systemet med henblik på at kunne identificere mønstre i frafaldet.

Erik Ljungdal gennemførte i 2014 og på baggrund af tal fra uddannelsesstøtteordningen en kvantitativ undersøgelse af frafaldet på erhvervsuddannelserne, hvor han prøver at følge elever/lærlinge, der blev optaget i årene fra 2006 til 2012. Det mere præcise formål med undersøgelsen er at fastslå, hvornår i løbet af uddannelsen frafaldet sker, og i hvilket omfang frafaldne elever senere vender tilbage til uddannelsessystemet og fuldfører en uddannelse (enten samme uddannelse eller en anden). Undersøgelsen blev iværksat på foranledning af uddannelsesdepartementet.

Nivi Olsen afleverede i 2014 et speciale på Grønlands Universitet med titlen *Frafald under uddannelse – et samfundsproblem i Grønland*. Specialet baserer sig på en spørgeskemaundersøgelse blandt 100 elever/lærlinge på handelsskolen i Nuuk, men har i øvrigt ikke specielt fokus på erhvervsuddannelserne, og

undersøgelsen bruges til at konkludere omkring uddannelse bredt i Grønland. Specialet inddrager Geert Hofstedes teorier om kulturelle dimensioner og identificerer kulturbetingede faktorer i mentaliteten hos børn og unge som en udfordring til ambitionerne om at nedbringe frafaldet.

6 Analyse

Det er "Grounded Theory"-tilgangens udfordring, at den producerer et meget stort datamateriale, der peger i mange forskellige retninger, da der ikke i udgangspunktet trækkes en bestemt teori eller hypotese ind over indsamlingsfasen. Teorien kommer først undervejs, når det i analysefasen bliver muligt at se betydningsmønstre danne sig.

Ikke alle disse er imidlertid lige relevante i sammenhængen, og på et tidspunkt er det nødvendigt at indsnævre perspektivet og koncentrere sig om særlige aspekter, der kan udgøre en forklaringsmodel. Denne indsnævring kan også ske på et normativt grundlag, og i denne undersøgelse blev der således i begyndelsen taget en beslutning om at fokusere på aspekter i direkte tilknytning til erhvervsuddannelserne og som kunne påvirkes inden for rammerne af systemet eller den enkelte institution. Derved blev andre faktorer – fx psykologiske og sociale – ikke givet samme opmærksomhed.

Dette kan forekomme lidt skævt i forhold til de faktiske empiriske data, hvor netop forklaringen "personlige problemer" (som i udgangspunktet ikke har noget med erhvervsuddannelser at gøre) var en af de hyppigst angivne årsager til frafald; ikke kun blandt eleverne/lærlingene selv, men også hos andre aktører. Men de mere dybdegående elevinterviews viste også, at denne forklaring var meget udefineret og elastisk, og ofte dækkede over mange andre faktorer, hvoraf en del havde relation til enten uddannelsen eller institutionen/virksomheden. "Personlige problemer" er også en bekvem diagnose, der placerer ansvaret tungt på den individuelle elev/lærlings skuldre, og ikke fordrer nogen ændringer i hverken institution, virksomhed eller system. Derfor skal den ikke bare accepteres uden videre.

6.1. Overordnede problemstillinger i forhold til frafald

Analysen af det indsamlede empiriske materiale giver anledning til nogle interessante "meta-observationer" om frafald og fastholdelse i de grønlandske erhvervsuddannelser, og hvordan dette bliver tacklet:

Frafald er i de fleste tilfælde resultatet af en længere proces og ikke forårsaget af nogen enkeltstående begivenhed. Mange informanter identificerer flere årsager i konkrete frafaldsforløb og peger på, at det er kombinationen af disse og den akkumulerede effekt, der udløser frafaldet. Det er sjældent, at begivenheden er udløst af én begivenhed og på et præcist punkt på en tidslinje: det er en kæde af faktorer, forbundet med lange perioder med tvivl og tøven, der så i sidste ende kulminerer med et frafald. Den umiddelbare anledning var ikke nødvendigvis i sig selv betydningsfuld, men var blot strået, der knækkede kamelens ryg. Det er derfor nødvendigt at se igennem den umiddelbart anførte grund, når man prøver at finde årsager til frafald, og i stedet prøve at synliggøre den årsagskæde, der fører op til den, og se de virkeligt betydningsfulde faktorer (og ikke mindst samspillet mellem dem).

Frafald bliver ofte søgt mindsket gennem isolerede tiltag, der fokuserer på enkeltaspekter, og ikke som et led i en sammenhængende strategi. Alle erhvervsskolerne erkender, at frafald er et alvorligt problem, som kræver en indsats for at komme til livs, men der blev i undersøgelsen ikke identificeret et eneste eksempel på en formuleret fastholdelsesstrategi på institutionsniveau. Initiativer til mindskelse af frafald blev

gennemført som enkeltstående projekter, ofte båret af enkeltpersoner, og uden at være forankret i en institutionel fastholdelsesstrategi. En strategi er ikke det samme som en hensigtserklæring, men indeholder en diagnose af situationen, en identificering af målgrupper, en udspecificering af indsatser og redskaber, en placering af ansvaret for udførelsen, samt et budget og en tidsramme. Derudover er den konkret og kvantificérbar, så den kan måles og vejes ved udløbet af tidsrammen.

Ingen systematiske forsøg på etablering af et evidensgrundlag hverken på institutionelt eller system-niveau. Ingen af de besøgte skoler havde systematisk indsamlet information om årsager til frafald blandt elever/lærlinge i en længere tidsperiode. Enkelte studievejledere har på eget initiativ i perioder nedskrevet oplysninger fra samtaler med frafaldne (eller frafaldstruede) elever/lærlinge, men dette er ikke sket med baggrund i et fælles format, der ville kunne sikre robuste og sammenlignelige data, og heller ikke på baggrund af en institutionel beslutning. Derfor er viden om frafald personlig viden og ikke institutionel viden, der er tilgængelig for alle. Det gør den sårbar ved personaleskift. På systemniveau bliver der ikke gennemtvunget en fyldestgørende effektevaluering af projekter finansieret via puljen til mindskelse af frafald, så det ikke er muligt at udbrede erfaringerne fra de enkelte projekter til hele målgruppen. Som konsekvens af dette bliver der brugt mange ressourcer på at projekter indhøster identiske erfaringer i stedet for at bygge på hinandens resultater.

Kun meget begrænset videndeling mellem forskellige aktører og interessenter. Videndeling forudsætter naturligvis først og fremmest, at der er viden at dele, og dernæst at der findes platforme, hvor den kan nå ud til andre end de, der har produceret den. Begge dele er problematiske. Der gennemføres mange projekter for at fremme fastholdelsen af elever – fx via puljen til mindskelse af frafald – men på grund af en meget svag evalueringskultur skaber disse ikke ny viden, der kan udsprede til glæde for andre aktører. Dette handler ikke kun om et svigt fra institutionernes side, der ofte kæmper med store arbejdsbyrder og manglende evalueringskompetencer. Det spiller også en rolle, at der ikke på nationalt plan er samme eksterne ekspertise til rådighed for erhvervsskolerne – enten i Selvstyret eller i et egentligt udviklingscenter – som der er for gymnasierne og folkeskolen. Hvad angår platforme til videndeling må der på grund af de indlysende udfordringer i forbindelse med Grønlands geografi sættes på elektroniske løsninger, og der er allerede etableret en brugbar model (E-Forum). Det er imidlertid kun få af skolerne, der benytter sig af denne.

6.2 Årsager til frafald

Årsager til frafald kan ligge på forskellige niveauer: de kan være betinget af henholdsvis personlige, institutionelle, systemiske og samfundsmæssige faktorer. I forhold til denne undersøgelse og dens specifikke formål giver det endvidere mening at dele dem op i to klasser: de, der kan henføres direkte til erhvervsuddannelserne (institutionelle og systemiske) og de, der kan henføres til årsager, der ligger uden for disse (personlige/psykologiske, samfundsmæssige, geografiske). Fokus i denne undersøgelse er på de førstnævnte, men dette skal selvfølgelig ikke ses som en erklæring om, at de sidstnævnte ikke har nogen betydning. Det har de; vi har bare valgt at koncentrere os om de problemer, der kan løses inden for rammerne af systemet og de enkelte institutioner og organisationer.

6.2.1 Ikke-erhvervsuddannelsesrelaterede årsager

Alle informantgrupperne og de øvrige kilder peger på årsager til frafald i erhvervsuddannelserne, der ultimativt bundes i faktorer, der relaterer til forhold uden for disse. Selvom de i en vis udstrækning kan afhjælpes inden for rammerne af institutionerne eller systemet, vil der kun være tale om symptombehandling. Det kan fx dreje sig om aspekter af de geografiske, demografiske og kulturelle forhold, der hersker i Grønland.

6.2.1.1 Geografiske afstande

Grønland er et enormt land med et overfladeareal på mere end 2 millioner kvadratkilometer, hvoraf ca. en femtedel (410.000 kvadratkilometer) er beboeligt. Befolkningen er i forhold til dette meget lille – knapt 56.000 mennesker totalt set, hvoraf godt 16.000 bor i hovedstaden, Nuuk. Erhvervsskolerne er fordelt i de større byer langs med kysten i Vestgrønland med skoler i Nuuk, Narsaq, Qaqortoq, Paamiut, Sisimiut, Ilulissat, Manitsoq og Uummanaq. Siden det drejer sig om brancheskoler dækker de hver især alle uddannelser inden for én sektor for hele landet³¹. Det betyder, at de fleste af de, der ønsker at tage en erhvervsuddannelse, er nødt til at rejse langt og være væk hjemmefra i lange perioder, når de skal på en af uddannelsens skoleperioder, og for mange gælder det desuden, at de også må rejse for at få en praktikplads i en virksomhed. For en del uddannelsers vedkommende gælder det endvidere, at de helt eller delvist må tages i Danmark.

Dette krav om at skulle opholde sig væk fra hjemmet i lange perioder, bliver ofte nævnt som en årsag til frafald, eller til at nogle end ikke kommer i gang med en uddannelse. For den sidste dels vedkommende behøver det ikke at være et udtryk for manglende evne til mobilitet – et antropologisk studie har vist, at det for i hvert fald en del af disse er tale om et bevidst valg, der bliver taget ud fra et ønske om at forblive tæt ved familie og venner³². På trods af påvirkningen fra moderne vestlig kultur og høje skilsmisetal og mange samspilsramte familier, udgør familien stadigvæk et altoverskyggende omdrejningspunkt for mange unge i Grønland³³, og dette påvirker også deres uddannelses- og erhvervsvalg. For de, der er blevet optaget på en erhvervsuddannelse og som har forladt hjemmet, er forholdet til familien ofte en udslagsgivende faktor i forhold til såvel frafald som fastholdelse. Familiens støtte er ofte af afgørende betydning, når eleven/lærlingen har det svært, og tumler med tanker om at smide håndklædet i ringen. Omvendt kan manglen på støtte og opbakning fra familien med til at skubbe ham eller hende ud over kanten og opgive uddannelsen. Mange af eleverne/lærlingene har selv stiftet familie, og har brug for hjælp til at passe børn, mens de er væk.

”Hjemvé” bliver ofte angivet som en grund til frafald, men det er også et elastisk begreb, der kan dække over meget andet end savnet af familie og venner. De fremgik således fra flere informantgrupper, at det også kunne dække over problemer med at få hverdagen til at hænge sammen på grund af manglende evne til at klare de praktiske forhold ved at bo alene: madlavning, rengøring, tøjvask, budgetstyring, eller bare

³¹ Med undtagelse af handels- og kontorområdet, hvor der ligger skoler i Qaqortoq og Nuuk. For socialhjælperuddannelsen ligger der regionsskoler i Qaqortoq, Nuuk og Maniitsoq ud over hovedskolen i Ilulissat.

³² Flora, J. K: *Tilknytning og selvstændighed – unges fravalg af uddannelse*. I Kahlig, J. & Banerjee, N. ”Børn og unge i Grønland – en antologi”. Milik Publishing 2007, pp. 148-162.

³³ Se fx Trondheim, G.: *Kinship in Greenland – emotions of relatedness*. I ”Acta Borealia”, vol. 27, nr. 2. 2010, pp. 208-220.

det at komme op om morgenen i tide til at nå de første lektioner. Nogle havde desuden svært ved at finde sig til rette i de nye omgivelser og følte sig isolerede og ensomme. Alt dette medførte en stressreaktion, der blev oversat til diagnosen "hjemvé".

Problemer med at finde et sted at bo blev også anført som en af forklaringerne på frafald – i særlig grad for elever/lærlinge, der er enlige forsørgere uden pasningsmuligheder, og som derfor er nødt til at medbringe et eller flere børn. Selvstyret har investeret massivt i nye kollegiebyggerier i de seneste år, men antallet af uddannelsessøgende er stigende, og en del af nybyggeriet erstatter blot tidligere kollegiebyggerier, som er nedslidte og må nedrives.

6.2.1.3 Psykologiske og sociale faktorer

"Personlige problemer" er en af de hyppigst forekommende forklaringer på frafald, men det er som oven for nævnt en diagnose, der kan dække over mange forskellige faktorer. Når der bores i forklaringen er det imidlertid klart, at det for mange drejer sig om nogle alvorlige problemer og traumer, der ofte bunder i sociale forhold, og som gør det svært for eleven/lærlingen at gennemføre et normalt uddannelsesforløb. Personlige problemer kan være midlertidige og forbigående, men ofte drejer det sig om alvorlige, dybtliggende traumer, der har deres rod i oplevelser i børne- og ungdomsårene. At der er alvorlige problemer af denne karakter i Grønland er omtvisteligt. En undersøgelse, gennemført blandt Piareersarfit-elever i 2013-14 afslørede chokerende forhold³⁴:

Af 236 kvindelige elever i undersøgelsen havde:

- 167, svarende til 71%, oplevet selvmord i familien eller i vennekredsen;
- 114, svarende til 48%, i løbet af barndommen oplevet forskellige former for misbrug (alkohol, hash m.m.) af en art, som havde påvirket deres liv (40, svarende til 23%, havde haft tilsvarende oplevelser efter det fyldte 18. år);
- 56, svarende til 24%, havde i løbet af barndommen oplevet voldsepisoder af en art, som havde påvirket deres liv (62, svarende til 26%, havde haft tilsvarende oplevelser efter det fyldte 18. år);
- 117, svarende til 50%, i løbet af barndommen været ofre for seksuelt misbrug i en grad, der havde påvirket deres liv (28, svarende til 20%, havde haft tilsvarende oplevelser efter det fyldte 18. år).

Af 174 mandlige elever i undersøgelsen havde:

- 109, svarende til 63%, oplevet selvmord i familien eller i vennekredsen;
- 49, svarende til 28%, i løbet af barndommen oplevet misbrug af en art, der havde påvirket deres liv (20, svarende til 11%, havde haft tilsvarende oplevelser efter det fyldte 18. år);
- 33, svarende til 19%, havde i løbet af barndommen oplevet voldsepisoder af en art, der påvirkede deres liv (13, svarende til 7%, havde haft tilsvarende oplevelser efter det fyldte 18 år);
- 28, svarende til 16%, havde i løbet af barndommen oplevet været ofre for seksuelt misbrug i en grad, der havde påvirket deres liv (4, svarende til 2%, havde haft tilsvarende oplevelser efter det fyldte 18. år).

Undersøgelsens informanter er elever fra de Piareersarfit-forløb (AEU), der primært sigter mod at kvalificere dem til optagelse på en erhvervsuddannelse, og det kan forudses, at en betragtelig del af disse med tiden vil ende her. I en anden undersøgelse af Piareersarfit konkluderer forfatteren, at de fleste af de personer, der starter på AEU, er af gennemsnitlig intelligens, og vil næsten med sikkerhed kunne

³⁴ Nørregård Nielsen, J.: Omfanget af traume-relaterede belastninger blandt Piareersarfit-elever i Grønland 2013-2014. Departementet for Erhverv, Råstoffer og Arbejdsmarked, 2014. Citeret i Pedersen, K. "Et servicetjek af Piareersarfit i Ilulissat med henblik på at klarlægge årsager til det store frafald, der generelt er på AEU-uddannelserne", Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Råstoffer, 2014, p. 22-24.

gennemføre et erhvervsuddannelsesforløb. Men de er opvokset med vold, alkohol, seksuelt misbrug, afbrudte folkeskoleforløb, forældrenes skilsmisses og dårlige boligforhold. Dette følger dem hele livet, hvor de skaber et liv for sig selv med et overforbrug af cigaretter, alkohol og hash. Deres boligforhold er elendige, de har fået børn i en ung alder, og de fleste har en miserabel privatøkonomi³⁵.

En del elever (og andre informanter) refererede til sådanne forhold, når der blev spurgt ind til forklaringen "personlige problemer". Undervisere og studevejledere talte om "mangel på robusthed" og "skrøbelige elever", og fortalte om, hvordan disse traumer ofte bliver aktiverede, når den uddannelsessøgende flytter væk hjemmefra. Med en sådan baggage af personlige problemer er der kun lidt modstandskraft, og selv mindre tilbageslag i uddannelsen (fx en dumpet eksamen) provokerer reaktioner, der fører til fravær og frafald. Disse problemer er ydermere af en karakter, der overstiger, hvad skolens studievejledere med rimelighed kan forventes at håndtere. De kan til tider fungere som "en skulder at græde ud ved" for elever med forbigående problemer, men disse traumer kræver professionel behandling. Skabelsen af permanente studenterrådgivninger i Nuuk, Qaqortoq, Ilulissat, Aasiaat og Sisimiut i regi af det nyoprettede Center for National Vejledning, bemandet med psykologer, psykoterapeuter og socialrådgivere, er således et stort skridt fremad i forhold til denne problemstilling.

6.2.1.3 Børn

Grønlandske kvinder får børn tidligt. Gennemsnitsalderen for førstegangsfødende mødre i Grønland er 21,7 år (mod næsten 29 i Danmark), og da gennemsnitsalderen for de, der starter en erhvervsuddannelse er ca. 25 år, vil mange have børn allerede på optagelsestidspunktet, og andre vil blive gravide og føde undervejs. Hvis elever/lærlinge ikke har et godt netværk, der kan sørge for børnene, mens en eller begge af forældrene er væk, kan det medføre frafald. Mange kollegier har faciliteter for medfølgende børn, og nogle endda for hele familier, men det er ikke nok til at dække behovet. Enlige forældre med medfølgende børn har også brug for pasningsmuligheder, mens de følger undervisningen, og det er ikke altid, at de lokale institutioner på uddannelsesstedet har kapacitet til at levere dette.

6.2.1.4 Manglen på rollemodeller

Elever og lærlinge inden for erhvervsuddannelserne kommer med meget forskellige baggrunde. Nogle fra meget fattige hjem, måske med sociale problemer, mens andre kommer fra ressourcerige familier, de kan trække på for hjælp og støtte under deres uddannelsesforløb. Men på grund af det generelt lave uddannelsesniveau i Grønland (ifølge Grønlands Statistik er det kun lidt over en tredjedel af befolkningen over 16, der har en uddannelse ud over folkeskolen), kommer mange fra familier, hvor der ikke tidligere en nogen, der har taget en uddannelse. Det betyder, at disse elever/lærlinge ikke har nogen, der kan hjælpe dem til at knække koden til uddannelsessystemet, og hjælpe dem med forløbet og med at udvikle gode studievaner. Mindst lige så vigtigt er det imidlertid, at de ikke har nogen rollemodeller i deres umiddelbare omgangskreds, som de kan se op til og efterligne. De er mønsterbrydere, med alt hvad dette indebærer, og de må selv finde ud af, hvordan de skal navigere i det kendte farvand uden kort og sømærker, og det

---

³⁵ Pedersen, K, p. 24.

udløser stress. I nogle tilfælde finder de dog rollemodeller uden for cirklen af familie og venner – det kunne være en lærer fra erhvervsskolen, eller en ansat i den virksomhed, hvor de har en praktikplads.

6.2.1.5 Økonomi

Under uddannelsesforløbet har lærlinge den overenskomstfastsatte løn, mens elever uden uddannelsesaftale (fx i søfartsuddannelserne) får udbetalt et beløb i studiestøtte, der p.t. er på 4.200 kr. om måneden. Elever med børn kan herudover få udbetalt et ekstra beløb på 1000 kr. pr. barn. For et kollegieværelse er der fastsat en standardhusleje på 850 kr. om måneden, men hvis man som elev/lærling har en bolig i hjembyen, hvor man betaler husleje, mens man er væk, kan man søge om at blive fritaget for at betale husleje på kollegiet.

Leveomkostningerne er dog generelt høje, og specielt for uddannelsessøgende med børn kan det være svært at få begge ender til at mødes. Flere informanter fra forskellige grupper angav dette som en årsag til frafald. Voksenlærlinge-ordningen er ikke særligt populær, og grunden til dette er ifølge informanter (statistik om brugen af ordningen er ikke tilgængelig), at voksne elever med familie ikke har råd til at gå ned i indtægt, og derfor bliver som ufaglærte, fordi lønnen her er højere, end hvad de kan få, hvis de går i gang med en uddannelse.

6.2.1.6 Dårlig uddannelsesbaggrund fra folkeskolen

Stort set alle grupper af informanter angav problemer i folkeskolen som en af de helt store problemskabere i forhold til ungdomsuddannelserne. Mange børn består ikke afgangsprøven i ét eller flere fag, og en del møder ikke engang op til de afsluttende eksamener. I 2014, var det således næsten halvdelen af alle elever, der ikke bestod afgangsprøverne i dansk og engelsk³⁶. En virksomhedsrepræsentant udtalte, at "lærerne er bange for at stille krav til eleverne, der er ingen sanktioner eller konsekvenser, og som konsekvens af dette render børnene omkring som det passer dem, og lærer ikke engang de mest basale færdigheder". En anden virksomhedsrepræsentant udtalte, at "unge kommer fra folkeskolen med dårligere resultater end før. Der er problemer med færdighederne i dansk og matematik, og de kommer med den helt forkerte indstilling til det at lære og uddanne sig. Det er ikke nødvendigvis kun skolens ansvar, men det handler også om forældre, der ikke lever op til deres ansvar. De sørger ikke for, at børnene kommer i seng til tiden, at de passer deres skole og i det hele taget udvikler sig til selvstændige og ansvarlige individer".

En nyligt gennemført evaluering af implementeringen af folkeskolereformen i Grønland pegede på alvorlige problemer i folkeskolen³⁷.

6.2.1.7 Sprogproblemer

Grønlandske erhvervsuddannelser er stort set identiske med de tilsvarende danske uddannelser – ikke kun i struktur og indhold, men også i den måde, de bliver formidlet på. Meget af undervisningsmaterialet er på dansk, og på grund af problemerne med at rekruttere tosprogede undervisere er mange erhvervsskolelærere

³⁶ Sermitsiaq, d. 13 marts 2015.

³⁷ <http://eva.dk/presse/pressemeddelelse/2015/den-gronlandske-skolereform-er-kun-delvist-slaet-igennem.htm>.

hentet fra Danmark, og taler kun dansk. For en betragtelig del af uddannelsernes vedkommende gælder det desuden, at én eller flere skoleperioder skal tages i Danmark på grund af manglende kapacitet i det grønlandske system. Imidlertid har de fleste elever/lærlinge i erhvervsuddannelserne grønlandsk som modersmål, og har problemer med at følge undervisningen på dansk.

Disse sprogproblemer ses også af mange som en vigtig medvirkende faktor til frafald.

6.2 Erhvervsuddannelsesrelaterede årsager

Som det fremgår fra listen over tidligere studier, er der kun få, nyere undersøgelser med relation til frafald og/eller erhvervsuddannelse. De fleste beskæftiger sig med tværgående aspekter eller med andre dele af uddannelsessystemet, og konklusionerne fra disse forudsættes så i mange tilfælde at være dækkende for erhvervsuddannelserne også. Analysen af aktiviteter igangsat inden for rammerne af det mest betydningsfulde instrument til at øge fastholdelsen – puljen til mindske af frafald i uddannelserne – viser en tilsvarende tendens. Ifølge de overordnede evalueringer, der blev udfærdiget i årene 2006-8, og de efterfølgende årlige rapporter fra arbejdsgruppen med oversigter over projektbevillingerne, er langt de fleste aktiviteter fokuseret omkring indsatser, der retter sig imod tværgående aspekter, primært rådgivning og bolig/levestandard. Dette er en interessant observation, for gennem årene er frafaldsprocenten forblevet uforandret. Virker de ikke?

Selvfølgelig kan de uændrede frafaldsprocenter ikke tages som et bevis for, at denne indsats ikke har haft nogen effekt. Der kan være (og er givetvis) andre faktorer, der spiller ind. Hvad de demonstrerer, er derfor i første række kompleksiteten af problemet – at frafald i erhvervsuddannelserne er et resultat af mange faktorer i et svært gennemskueligt samspil, hvoraf nogle relaterer sig til erhvervsuddannelserne, mens andre skyldes faktorer ude i samfundet eller i kulturen. Derfor må problemet tackles ud fra en holistisk forståelse, der bygger på en analyse og prioritering af de forhold, der er gældende i den enkelte sammenhæng (institution, uddannelse). Og her er der tydeligvis vigtige udløsende faktorer, der ikke er blevet medtænkt i de valgte løsningsmodeller. Det fremgår klart af udsagnene fra aktører og interessenter i de interviews, der er gennemført i forbindelse med denne undersøgelse, at der er en række af faktorer, der er direkte relaterede til erhvervsuddannelserne – eller som kan adresseres inden for rammerne af disse – som tilsyneladende ikke er blevet taget op i forbindelse med fastholdelsesindsatser. Man kan stille spørgsmålet, hvorfor disse ikke i langt højere grad er blevet inddraget.

Det er en central hypotese i denne undersøgelse, udviklet i løbet af analysefasen af det indsamlede materiale, at denne mangel på inddragelse af disse faktorer er rodfastet i nogle grundlæggende dilemmaer i de grønlandske erhvervsuddannelser. Disse dilemmaer er af en art, der gør det meget svært at formulere løsninger uden samtidigt at skabe nye problemer eller komme i konflikt med andre dagsordener både inden og uden for uddannelsesområdet.

Dilemmaet er et særligt slags problem. I et positivistisk perspektiv hænger problemer og løsninger sammen i par, og det er forskerens opgave at analysere sammenhængen, formulere problemets eksakte natur, og finde den løsning, der er den ideelle ud fra de givne omstændigheder. Dilemmaer kommer imidlertid uden ideelle løsninger, og er opståede som følge af et sammenstød mellem modsatrettede og til tider direkte inkompatible normer og værdisæt. De præsenterer sig ikke nødvendigvis som dilemmaer, da de kan være

viklet ind i forskellige diskurser, der slører modsætningsforholdene. Her er det forskerens opgave at trænge igennem til kernen af disse diskurser, og finde frem til data, der kan udfordre eller bekræfte deres præmisser. Forskeren kan også, på baggrund af sit empiriske materiale, formulere mulige kompromisser, eller (i heldigste fald) finde perspektiver, der ophæver dilemmaets modsætninger. Men i de fleste tilfælde vil de problemer, der udspringer af dilemmaer, ikke bare være opgaver, der skal løses, men potentielle konflikter, der kan bryde ud i lys lue, når man begynder at pille ved dem. Løsninger vil derfor ofte være af en politisk karakter, der indebærer forhandling, kompromis eller værdibaserede beslutninger, der ikke modtages med glæde af alle.

Neden for er der opremset 6 grundlæggende dilemmaer i de grønlandske erhvervsuddannelser, der er identificeret og formuleret på baggrund af analysen af det empiriske materiale. Dilemmaerne er præsenteret i deres essens og som analytiske abstraktioner. Disse dilemmaer er helt centrale i forhold til diskussionen om frafald og fastholdelse, og indsatsmodeller – strategier til bekæmpelse af frafald – er nødt til at forholde sig til dem.

Dilemma nr. 1: Uddannelser af international klasse eller uddannelse til alle?

Både Selvstyret og arbejdsgiverne ønsker, at erhvervsuddannelserne skal være af den højeste standard, og kravene til især de teoretiske kompetencer er steget betragteligt gennem de senere år. Men jo højere man placerer overliggeren, desto flere af de uddannelsessøgende vil få problemer med at klare kravene. Samtidigt med, at kravene øges, forsøger man også at få flere ind i uddannelserne, og erhvervsuddannelserne kommer ofte til at fungere som et opsamlingsheat for de, der ikke har andre muligheder. Arbejdsgiverne melder om et markant faldende niveau blandt ansøgerne til lærepladser gennem de senere år, og det får frafaldet til at stige.

Dilemma nr. 2: Ændring af brugeradfærd eller system?

Mange grønlandske unge har en livsstil såvel som en række psykologiske og sociale forudsætninger, der gør det svært for dem at følge den slagne vej gennem erhvervsuddannelsessystemet. De falder fra og kommer tilbage igen, eller holder lange pauser, hvor de arbejder, inden de kommer videre. En signifikant del af frafaldene sker på et sent tidspunkt i uddannelsen, og det kan medføre tidstab eller gøre det uoverkommeligt at skulle starte igen på ny. Skal systemet ændres, så det bliver mere fleksibelt og bedre til at inkorporere utraditionelle forløb, eller skal kræfterne anvendes til at få brugerne til at ændre adfærd?

Dilemma nr. 3: Centralisering eller decentralisering?

Små, regionale erhvervsskoler med et begrænset antal elever og lærere er sårbare, og er hverken pædagogisk eller økonomisk bæredygtige set i et uddannelsesperspektiv. I forhold til kvaliteten er det bedre at samle skolerne og skabe større læringsmiljøer med en bedre ressourceudnyttelse. Set fra et regionalpolitisk synspunkt er det imidlertid katastrofalt at lukke en skole i et yderområde og dermed fjerne omsætning, arbejdspladser og liv. Set fra en anden vinkel vil de centrale skoler også medføre, at flere unge skal rejse for at få en uddannelse og tilbringe lange perioder væk fra hjemmet – hvilket i sig selv er en medvirkende faktor til frafald.

Dilemma nr. 4: Dansk eller grønlandsk?

I de fleste erhvervsuddannelser er undervisningssproget overvejende dansk, og det samme gælder for undervisningsmaterialet. Det skaber problemer for mange elever/lærlinge med grønlandsk som modersmål, og bliver fremhævet som en årsag til frafald. Men det er svært at skaffe kvalificerede, tosprogede undervisere, og ressourcerne til oversættelse, bearbejdelse og løbende opdatering af dansksproget undervisningsmateriale til grønlandsk er begrænsede. Herudover kræver en del erhvervsuddannelser, at ét eller flere af skoleopholdene afvikles på en erhvervsskole i Danmark. Arbejdsgiverne fremhæver, at det for mange jobfunktioners vedkommende er en ufravigelig betingelse, at de ansatte kan tale dansk.

Dilemma nr. 5: Frafald eller intet optag?

P.t. er det (med enkelte undtagelser) en betingelse for overhovedet at blive optaget på en erhvervsuddannelse i Grønland at man har en underskrevet oplæringsaftale med en praktikvirksomhed, når man henvender sig til skolen. Da der er en stor mangel på praktikpladser betyder det, at mange ikke er i stand til at komme ind på den uddannelse, de ønsker, og dermed måske slet ikke kommer videre i uddannelsessystemet efter folkeskolen (*early leaving*). Efter en forsøgsordning på handels- og kontorområdet er der nu planer om at omlægge strukturen i uddannelsen og indføre et grundforløb, som vi kender det fra Danmark, hvor eleverne tilbringer et år på skolen og kan vente med at finde en praktikvirksomhed, til de har overstået dette. Dette skal gøre eleverne mere attraktive for virksomhederne, og dermed skabe flere praktikpladser. Hvis det ikke sker, vil konsekvensen dog blot være, at flere kan optages, men at tilsvarende flere falder fra, fordi de ikke kan få en praktikplads.

Dilemma nr. 6: Skole- eller virksomhedsbaseret erhvervsuddannelse?

Langt de fleste grønlandske uddannelser er vekseluddannelser, hvor den uddannelsessøgende er ansat i en virksomhed på en oplæringskontrakt. Kun enkelte uddannelser udbyder skolepraktik, hvor en elev kan starte på skolen uden praktikaftale og tage de første to år af uddannelsen udelukkende på erhvervsskolen, før det bliver nødvendigt med en praktikpladsaftale. Hvis den nuværende situation fortsætter, hvor praktikpladserne udgør en flaskehals i systemet, kan det blive nødvendigt at indføre forløb, der kan gennemføres udelukkende i skoleregion. Dette kan øge antallet personer, der fuldfører en erhvervsuddannelse, men kan også have andre, vidtrækkende konsekvenser for systemet.

De nye perspektiver, som formuleringen af erhvervsuddannelsernes udfordringer som en række dilemmaer kan føre med sig, er tiltrængt på et tidspunkt, hvor indsatsen for øget fastholdelse ser ud til at være kørt ned i nogle faste spor, der tilsyneladende ikke leverer den effekt, man havde håbet på. Hvis fx ernæring og bolig har så stor en betydning – hvorfor kæmper levnedsmiddeluddannelserne (hvor eleverne/lærlingene

spiser god, rigelig og frem for alt billig mad hver dag, og hvor kollegiesituationen er god) så med tilsvarende høje frafaldstal som de fleste af de øvrige skoler? Og hvis varigheden af skoleperioder er et problem, der kan føre til frafald – hvorfor har det så tilsyneladende ikke haft nogen effekt på frafaldstallene i en række uddannelser, hvor man har forkortet skoleperioderne fra 20 til 10 uger?

Neden for vil hvert af de 6 dilemmaer blive underkastet en nærmere undersøgelse og diskussion, og de mulige konsekvenser af beslutninger søgt identificeret – hvor det er muligt med inddragelse af eksempler fra praksis, vi stødte på under dataindsamlingsfasen.

6.2.1. Dilemma nr. 1: Uddannelser af international klasse eller uddannelse til alle?

Job, der kan varetages af ufaglært arbejdskraft, forsvinder i et hastigt tempo, og den enkeltes beskæftigelsesevne afhænger derfor i stigende grad af et højere niveau af viden, færdigheder og kompetencer end tidligere. Kravene til arbejdsstyrkens kvalifikationer bliver større, og det gælder også på det grønlandske arbejdsmarked. Grønlands Arbejdsgiverforening beskriver dette med følgende ord i deres uddannelsespolitik: ” I takt med den globale udvikling og dermed udviklingen i virksomhederne ændres også kravene til medarbejdernes kvalifikationer gradvist. Erhvervsuddannelsessystemet skal derfor baseres på et internationalt niveau og samtidig være så fleksibelt, at uddannelserne hele tiden kan modsvare virksomhedernes behov”³⁸ Men der er et omvendt forhold mellem disse krav til højere kvalifikationer og så udsagnene fra de interviewede arbejdsgivere, hvor flere gav udtryk for, at niveauet hos ansøgerne til praktikpladser var blevet markant lavere gennem de senere år. Også blandt skolerne gives der udtryk for, at der bliver henvist mange, der reelt ikke har forudsætningerne for at gennemføre en uddannelse. Der er flere mulige forklaringer på dette. Én af dem er givetvis, at der er kommet et pres på for at få flere gennem uddannelsessystemet, og at der samtidigt også sker en sortering, hvor erhvervsuddannelserne bliver det sted, hvor de bogligt svage elever koncentrerer, mens stærke elever henvises til gymnasiet. Det er en tendens, der også kendes fra andre landes uddannelsessystemer³⁹.

Dilemmaet bliver sjældent åbent italesat. At argumentere for at nedsætte standarden i uddannelserne eller omvendt reelt at ekskludere de svagere grupper er politisk selvmord. Det er indlysende, at alle ønsker både høj kvalitet og inklusion. Derfor lander skolerne (og deres bestyrelser) ofte i et ubehageligt krydspres, hvor de kan blive tvunget til enten at sænke overliggere for at sikre en acceptabel gennemførelsesprocent, eller at holde fast i de høje, teoretiske krav og risikere et uacceptabelt frafald.

Det skabte avisoverskrifter i 2013, da et helt hold af elektrikerlærlinge på KTI Jern og Metal dumpede til den afsluttende prøve på første skoleperiode. Arbejdsgiverne kritiserede både de dårlige forudsætninger, som lærlingene havde med sig fra folkeskolen, og så undervisningen på KTI. De pegede især på erhvervsskolernes problemer med at få fagligt dygtige lærerkræfter på grund af de lave lønninger, skolerne tilbyder.

Sermitsiaq, 17. april 2013

³⁸ <http://www.ga.gl/Nyheder/Nyhedsarkiv/Forsiden/Politik/tabid/68/language/da-DK/Default.aspx>

³⁹ Se Jørgensen, C.H. : *Hvordan frafald blev et problem*. I Jørgensen, C.H. (red.): ”Frafald i erhvervsuddannelserne”. Roskilde Universitetsforlag, 2011, pp. 14-16.

Skolernes dilemma er tydeligt, for uanset hvilken af de to løsninger de vælger, vil de blive mødt med en ætsende kritik fra alle sider. I artiklen i Semitsiaq, der refereres til oven for, præsenterer arbejdsgiverne det argument, der typisk bliver brugt til at forbinde de to modpoler: nemlig kvaliteten af undervisningen. Givet den rette pædagogiske og faglige kvalitet hos lærere, undervisningsmateriale og lokaler/udstyr er det muligt at sætte sig ud over dilemmaet og etablere læringsvilkår, der på samme tid kan honorere både de høje, teoretiske krav og rumme de læringe, der døjer med at hænge på. Nøglen er *undervisningsdifferentiering*. Dette er også en af konklusionerne på en stort, europæisk undersøgelse af frafald i erhvervsuddannelserne: "Én af de afgørende faktorer i anstrengelserne på at reducere frafaldet er at forbedre undervisernes evne til at identificere og imødekomme elevernes individuelle læringsbehov, til at skabe et positivt læringsmiljø og fremme inklusion"⁴⁰. Undervisningsdifferentiering kræver imidlertid meget høje pædagogiske kompetencer hos underviseren.

Problemerne med at rekruttere kompetence undervisere blev fremført adskillige gange i de gennemførte interviews, og ikke kun af arbejdsgiverne, men også af skolerne. Lønningsniveauet på det private arbejdsmarked – og særligt i økonomiske opgangsperioder – er så meget mere attraktivt, end hvad skolerne kan tilbyde, og det reducerer ansøgerfeltet (der allerede i udgangspunktet er smalt) yderligere. Erhvervsskolelærere i Grønland er typisk faglærte med en vis ballast af erhvervserfaring, der efter ansættelse på skolen gennemgår en pædagogisk kvalificering (det såkaldte "pædagogikum") hos Grønlands Erhvervspædagogiske Læreruddannelser (KISII). Kurset er obligatorisk, og består af en række moduler, der indebærer både undervisning, selvstudium og praktiske øvelser. Det har et omfang af 60 ECTS-point, hvilket svarer til ét års fuldtidsstudier. Udover pædagogikum udbyder KISII også enkeltstående kurser og seminarer som efter- og videreuddannelse for erhvervsskolelærere, og der blev i 2010 udbudt et seminar, der specifikt sigtede på fastholdelse og frafald. Seminaret – med titlen "Nedbring frafaldet" – blev gennemført med 10 deltagere fra 6 skoler, og havde følgende indholdselementer:

- Orientering om relevante erfaringer fra udlandet
- Frafald i de grønlandske erhvervsuddannelser
- Diskussioner på baggrund af deltagernes egne erfaringer
- Gruppeøvelser
- Fra vision til handlingsplan
- Fremtidsscenerier

Kurset blev udbudt igen i 2011 og 2012, men måtte opgives på grund af manglende tilmeldinger.

KISII består i princippet blot af en halvtidsadministrator og en free-lance underviser. Flere skoler efterlyste, at der blev afsat flere ressourcer til erhvervspædagogisk udviklingsarbejde og opkvalificering inden for erhvervsuddannelserne, da det var svært for den enkelte skole at løfte disse opgaver alene. Løsningen kunne være et centralt udviklingscenter i stil med det, der findes på folkeskoleområdet (Inerisaavik).

Det er imidlertid vigtigt at holde sig for øje i overvejelserne omkring kvaliteten i uddannelserne, at de grønlandske erhvervsuddannelser for størstepartens vedkommende er vekseluddannelser, hvor lærlingen både modtager undervisning i erhvervsskolen og oplæring ude på virksomheden. Anstrengelserne for at

---

⁴⁰ EACEA/Eurydice: *Tackling early leaving from education and training in Europe: Strategies, policies and measures*. 2014, p. 10-11.

udvikle uddannelserne til at være mere inkluderende skal derfor omfatte både skole og virksomhed, og i særlig grad sammenhængen og samspillet mellem disse. Det fremgik meget klart af interviews med både skolerne, virksomhederne og lærlingene, at der lige præcis hér var problemer.

Det er kendt fra forskning, udført i andre lande med vekselbaserede erhvervsuddannelsessystemer, at netop sådanne skift mellem sociale sammenhænge kan være medvirkende til frafald, hvis forskellen mellem dem opleves som alt for stor⁴¹; og en virksomhed i undersøgelsen pegede direkte på, at frafald blandt deres lærlinge typisk skete i forbindelse med skiftet mellem skoleperioder og virksomhedspraktik. Blandt lærlingene fremstod skole og virksomhed ofte som to forskellige verdener, og skole- og virksomhedsinformanter udtrykte generelt ikke den store viden om (og forståelse for) hinanden. Om skolen fortalte en virksomhedsinformant således, at "det er spild af tid. Lærlingene kommer tilbage og har mistet al motivation, og det tager tid at få dem ind i rytmen på arbejdspladsen igen. Det er meget svært at se, hvad de har lært". En anden udtalte, at det var hans indtryk, at der overhovedet ikke blev opretholdt disciplin blandt lærlingene, når de var på skolen, og at de derfor betragtede det som "én stor fest". Mange virksomheder mente, at de ikke havde set praktikmålene for uddannelsen, og udtalte, at den eneste kommunikation de modtog fra skolen var, når lærlingen havde for meget fravær fra undervisningen⁴².

Den manglende kontakt mellem skole og virksomhed gik også igen i interviews med undervisere og studievejledere, der sjældent (og i alle tilfælde ikke systematisk) havde kontakt med lærlingenes virksomheder, og generelt ikke havde føling med, hvad der foregik, når lærlingene var i praktik. Nogle henviste til, at dette var Piareersarfits ansvar, mens enkelte Piareersarfit henviste til, at det i henhold til loven om vejledning var skolernes ansvar, og andre til, at de havde meget svært ved at overkomme opgaven på grund af et øget arbejdspress gennem de senere år. Resultatet er i mange tilfælde, at ingen følger op om lærlingens forløb under praktikperioderne. To elever med konkrete frafaldsoplevelser fortalte, at de var stoppet på grund af uoverensstemmelser med chef eller personale på praktikvirksomheden, og at der ikke havde været noget forsøg på mægling udefra.

Der er dog også eksempler fra praksis på, at der er kontakt mellem skolerne og virksomhederne:

---

⁴¹ Se fx Jørgensen. C.H., p. 18

⁴² Virksomheden har mulighed for at trække lærlingen i løn, hvis han/hun har for meget fravær i skoleperioden.

I de to handelsskoler (CAK og NI Nuuk) opererer man med såkaldte "koblingsopgaver". Det er særlige opgaver, der bliver udleveret til lærlingene ved afslutningen på skoleopholdet, og som de skal løse under praktikperioden med hjælp fra deres virksomhed. Derved prøver man at sikre, at der er kontinuitet og sammenhæng i læringsforløbet (eksempler på koblingsopgaver kan ses på <http://ninuuk.gl/uddannelser/tni-uddannelser/koblingsopgaver/>).

På KTI Sisimiut får alle lærlingene ved slutningen af hver skoleperiode udleveret et "karakterblad", som de skal tage med tilbage til virksomheden og aflevere til den oplæringsansvarlige. Udover de opnåede karakterer ved den afsluttende prøve er der også en kort tekst om evt. områder, hvor lærlingen har brug for at udvikle sine færdigheder yderligere, så virksomheden kan tage højde for dette. Skolen har planer om at udvikle dette til en egentlig "logbog", der kan bruges til mere regelmæssig og systematisk kommunikation.

Levnedsmiddelskolen INUILI afholder hvert år Grønlandsmesterskaber for kokke, hvor uddannede kokke fra restauranter og spisesteder over hele Grønland samles på skolen et par dage og konkurrerer om titlen som Grønlands bedste kok. Derved får skolen en direkte kontakt til mange af de praktiksteder, der uddanner lærlinge inden for branchen.

Sundhedsskolen har en tæt kontakt til de oplæringsansvarlige (praktikvejledere) på alle skolens praktikvirksomheder (hospitaller, klinikker osv.), og gennemfører årligt et ét-uges kursus for disse, der er obligatorisk for at kunne modtage lærlinge. (se <http://www.pi.gl/da/Kurser/Oversigt/Praktikvejlederkurser>)

I forbindelse med oplæringen ude på virksomhederne er det også vigtigt at nævne hjemmesiden www.tasiorti.gl, der er udviklet af erhvervsskolerne som en hjælp til de oplærende virksomheder – især de, der ikke har haft lærlinge før. Hjemmesiden behandler både de praktiske og de pædagogiske aspekter af oplæringen, men desværre er den tilsyneladende kun kendt af få virksomheder, og der henvises heller ikke til den på alle erhvervsskolernes hjemmesider.

6.2.2 Dilemma nr. 2: Ændring af brugeradfærd eller system?

Mange grønlandske uddannelsessøgende i erhvervsuddannelserne følger idiosynkratiske veje gennem systemet. Som det fremgår af det statistiske materiale starter de på en uddannelse, falder fra, starter op igen på samme eller en helt anden uddannelse, fuldfører eller falder fra igen. Hvad statistikkerne også viser, er at frafaldet, selvom det hyppigst sker i begyndelsen af uddannelsen, faktisk kan finde sted igennem hele forløbet helt op til slutningen.

Nogle af årsagerne til dette adfærdsmønster er karakteristiske udslag af de særlige omstændigheder, der hersker i Grønland: den "manglende robusthed" som nogle informanter har påpeget, og som skyldes den til tider skræmmende bagage af personlige og sociale problemer, som nogle bærer rundt på; og den meget lave alder for førstegangsfødende kvinder kombineret med den relativt høje gennemsnitsalder ved opstarten af en erhvervsuddannelse. Andre reflekterer tendenser, der deles af unge i hele den moderne verden: rådvildheden over for den forvirrende mængde af valg, der skal træffes; den stadige søgen efter

mening i en tilværelse, hvor tradition ikke længere er i stand til at give retning og svar⁴³. De kringlede veje gennem systemet behøver ikke nødvendigvis at udgøre et problem for de unge selv, men kan også være en manifestation af en livsstil, der tilfældigvis er delvis (eller fuldstændig) uforenelig med de rationelle forløb, som de fleste arbejdsgivere og politikere foretrækker. I erkendelse af dette arbejdes der p.t. i mange europæiske lande som et led i fastholdelsesbestræbelserne på at øge fleksibiliteten i uddannelsessystemet, så det kan rumme andre måder at gennemføre en uddannelse på⁴⁴.

Men uddannelsesforløb, der afviger fra normalen, udgør en udfordring for systemet (også) af rent praktiske årsager. Institutioner er nødt til at langtidsplanlægge og afsætte ressourcer, og har kun i begrænset omfang muligheder og økonomi til at iværksætte mere individualiserede forløb. Især i et lille og geografisk spredt erhvervsuddannelsessystem som det grønlandske kan fluktuationer i optaget af elever få negative konsekvenser for bæredygtigheden ved at forrykke balancen mellem deltagerantal og ressourcer. Der kan derfor hurtigt udvikle sig et dilemma, hvor man må foretage valg til enten den ene eller den anden side.

Der er dog allerede i det grønlandske erhvervsuddannelsessystem foretaget nogle indgreb, der gør det lidt mere fleksibelt for de, der er frafaldstruede, eller har erhvervet sig viden, kompetencer og færdigheder i andre sammenhænge.

Der er således gennem et projekt i begrænset omfang indhøstet nogle erfaringer med brugen af realkompetencevurdering på enkelte, udvalgte uddannelser⁴⁵. Formålet med projektet var at høste nogle praktiske erfaringer med realkompetencevurdering i forbindelse med individualiserede uddannelsesforløb og anerkendelse af ikke-formel læring hos ufaglærte arbejdere. På nuværende tidspunkt bruges realkompetencevurdering i to situationer:

For personer, der ønsker en erhvervsuddannelse, men ikke har de nødvendige karakterer eller afsluttende prøver, kan erhvervsskolen give dispensation på baggrund af en såkaldt helhedsvurdering, hvor såvel tidligere praktisk erfaring som læring fra andre kontekster kan inddrages. De, der gennemgår en sådan helhedsvurdering, er typisk indstillet af en virksomhed, der er villig til at tegne en lærlingeaftale med vedkommende.

For personer, der er over 30, er det muligt at gå i gang med en erhvervsuddannelse som såkaldt *voksenlærling* og få godskrevet forudgående erhvervserfaring:

⁴³ Se fx Humlum, M. K. & Pilegaard Jensen, T.: *Frafald på de erhvervsfaglige uddannelser: hvad karakteriserer de frafaldstruede unge?* AKF arbejdspapir, 2010.

⁴⁴ EACEA/Eurydice, p. 59.

⁴⁵ Yderligere information kan findes i Nordisk Råd: Uddannelse for voksne – kortlægning af lighed og forskelle i ordninger på ISCED 3-niveau i de nordiske lande, Grønland og Åland samt på Færøerne. 2013, p. 137-138

Voksenlærlingeordningen har eksisteret i Grønland siden 1991. For at blive optaget som voksenlærling må man være over 30 og have mindst 3 års relevant erhvervserfaring eller have haft, hvad der svarer til 4 års fuldtidsbeskæftigelse (skolens bestyrelse kan godkende mindre afvigelse fra dette). Man skal også have en virksomhed, der er parat til at underskrive en voksenlærlingekontrakt. Udover praktisk erfaring er det også muligt at få godskrevet læring fra evt. andre uddannelser. For hver voksenlærling bedømmer skolens bestyrelse vedkommendes niveau i forhold til uddannelsens krav, og på baggrund af denne bedømmelse fastsætter de et individuelt forløb, som skal indeholde både skole- og praktikperioder, og som skal føre til en fuld uddannelse. Under praktikperioderne bliver voksenlærlingen aflønnet som ufaglært arbejdskraft.

Kilde: www.sunngu.gl

Der er ikke statistikker for brugen af voksenlærlingeordningen, men den er ifølge både skolerne og arbejdsgiverne ikke særligt meget brugt. Grunden til dens manglende popularitet er, ifølge informanterne, at lærlingene skal acceptere en indkomstnedgang under skoleperioder, mens arbejdsgiverne mener, at de ikke har glæde af lærlingene i det korte forløb (et typisk voksenlærlinge-forløb varer 2 ½ år), fordi de er væk en del af tiden på skoleforløb, og i praktikperioderne skal have løn som ufaglært arbejdskraft.

For elever og lærlinge i erhvervsuddannelserne, der er i fare for at falde fra, har Selvstyret i sin Uddannelsesplan II fra 2014 åbnet op for muligheden for at introducere korte, kompetencegivende uddannelser af 1-2 års varighed, som skal integreres i de eksisterende uddannelser, så de kan bruges som afstigningsmulighed. Denne modularisering gør det også muligt at komme tilbage igen senere og fortsætte i systemet og bygge en fuld uddannelse oven på deres hidtidige forløb.

På KTI Sisimiut er man på bygge- og anlægsområdet p.t. i gang med at udvikle og beskrive 3 korte uddannelser, der kan integreres i eksisterende erhvervsuddannelser: flisemurer (som knytter sig til mureruddannelsen), forskalningstømrer og nedriver (der begge knytter sig til tømreruddannelsen). Alle 3 uddannelser er af 1 ½ års varighed. Skolens bestyrelse har støttet op om udviklingen af uddannelserne, men de mangler den endelige godkendelse og bygningen af nye faciliteter på skolen, før de kan implementeres.

Kilde: Uddannelsesplan II, p. 37

På andre områder er modulariseringen allerede et faktum. De gælder således især for social- og sundhedsområdet, hvor man fx har sundhedsassistent-uddannelsen, der bygger oven på sundhedshjælper-uddannelsen. Inden for handelsuddannelserne har man på skolen i Qaqortoq (foreløbigt som en forsøgsordning) iværksat en 2-årig uddannelse som *serviceassistent*, der giver merit som en halv TNI-uddannelse. Også på gastronomi-området og transportområdet er man langt fremme med lignende planer.

Det er dog vigtigt, at disse korte afstigningsmuligheder også anerkendes af virksomhederne og arbejdsmarkedets parter, og giver en reel indkomstforøgelse i forhold til ufaglært arbejde – ellers risikerer de at blive set som en narresut uden reel attraktion af de uddannelsessøgende.

Et yderligere eksempel på en indbygget fleksibilitet er den såkaldte skolepraktik, der inden for udvalgte uddannelser giver elever, der ikke har fundet en praktikvirksomhed, muligheden for at starte på uddannelsen alligevel, og tage praktikperioderne på skolens værksted i stedet for ude i en virksomhed. I princippet er skolepraktik kun en mulighed i de første to år af uddannelsen, men en enkelt skole har brugt den til lærlinge, der har mistet deres praktikplads med mindre end to år tilbage af uddannelsen, og som ikke har fundet en ny. De har fået lov til at komme ind på skolen og færdiggøre uddannelsen som skolepraktik, i stedet for at stå med en halv uddannelse og ikke kunne komme videre. Dermed fungerer skolepraktikken som en garanti for, at man kan færdiggøre uddannelsen også uden praktikplads i den sidste del.

Der er dog også eksempler på, at virksomheder har nægtet at anerkende skolepraktikken som en del af uddannelsen, og som en betingelse for at indgå en praktikaftale har insisteret på, at lærlingen tilbringer det fulde praktikforløb i virksomheden. Det betyder en stor besparelse for virksomheden, fordi den ansatte så skal gå i længere tid til den lave lærlingeløn, selvom han/hun egentlig er berettiget til at afslutte tidligere⁴⁶.

En af informanterne – en arbejdsgiver i transportsektoren – foreslog, at man gik meget længere i forhold til fleksibiliteten og arbejdede med en løsere struktur, hvor en uddannelsessøgende kunne få anerkendt tidligere læring og få denne udregnet i et pointsystem, ligesom man kender det fra de videregående uddannelsers ECTS-ordning⁴⁷. Gennem tiden og inden for en overordnet tidsramme skulle det så gøres muligt at opsamle points, der kunne "veksles" til en anerkendt kvalifikation, når man havde nået et vist antal.

Et sådant system er rent faktisk ved at blive implementeret inden for den Europæiske Union, og er kendt om ECVET (*European Credit transfer system for Vocational Education and Training*). Det er på mange måder sammenligneligt med ECTS-ordningen, selvom der er vigtige forskelle. ECVET arbejder med en tilgang, hvor læringsindholdet i en given erhvervsuddannelse kan opdeles i såkaldte *units of learning outcome*, der for hver enkelt beskrives som en tre-enighed bestående af viden, færdigheder og kompetencer. Disse *units* kan være erhvervet i forskellige sammenhænge, både formelle og ikke-formelle, men bliver efterfølgende bedømt og anerkendt som en del af uddannelsen. I nogle europæiske lande (heriblandt Danmark) bliver ECVET dog kun anvendt i forbindelse med tværnational mobilitet (uddannelses- eller praktikophold i udlandet), mens det i andre er implementeret som en del af mere omfattende reformer i erhvervsuddannelsessystemet, og indgår i selve strukturen af disse.

6.2.3 Dilemma nr. 3: Centralisering eller decentralisering?

Både centralisering og decentralisering af erhvervsuddannelserne har været bragt i anvendelse som et redskab til at komme frafaldet til livs i løbet af de grønlandske erhvervsuddannelsers historie. I de tidligere 80'ere var det centraliserede system (kaldet EFG⁴⁸), der samlede alle elever til en étårig grunduddannelse, kommet under pres på grund af meget høje frafaldstal. Dette blev forklaret med hjemvé hos eleverne, og derfor blev der gennem en reform i 1988 etableret lokale erhvervsskoler, hvor uddannelsessøgende kunne tage de første to år af deres uddanner tættere på hjemmet – de såkaldte STI-skoler. Det havde imidlertid heller ingen effekt. Som en kronikør af de grønlandske erhvervsuddannelser noterer om STI-systemet:

⁴⁶ *Udfordringer i det daglige mellem Piareersarfit og uddannelsesinstitutionerne*. Notat fra lederne af Piareersarfit-centrene til uddannelsesdepartementet, forelagt i november 2014

⁴⁷ European Credit Transfer System

⁴⁸ Erhvervsfaglige Grunduddannelser

”Allerede i dets første år dukkede der problemer op, som viste sig meget vanskelige at løse. Frafaldet blev ikke formindsket, snarere tværtimod. Som konsekvens af dette endte man med meget små hold, som gjorde det svært at etablere et bæredygtigt pædagogisk og fagligt læringsmiljø. Herudover var det vanskeligt at rekruttere og fastholde kompetente lærere”⁴⁹. I en ny reform i 2001 blev erhvervsuddannelserne derfor centraliserede på de nuværende brancheskoler.

Historien om uddannelsernes udvikling indeholder to budskaber, der indkapsler dilemmaet. Det ene er, at centralisering betyder at flere uddannelsessøgende må rejse og tilbringe lange perioder væk hjemmefra, og det medfører hjemvé og (som en konsekvens af dette) frafald. Det andet er, at små institutionelle miljøer ikke er hverken pædagogisk eller fagligt bæredygtige, og det bidrager i mindst lige så høj grad til frafaldet. Beslutningerne om en centralisering eller decentralisering af erhvervsuddannelserne udgør derfor et ægte dilemma, for uanset hvad man vælger, kan det synes at blive et valg mellem pest og kolera.

Der er dog ét yderligere argument, der for så vidt ikke har noget med frafald at gøre, der i sidste ende lægger et lod på vægtskålen, så den dykker ned i centraliseringens favør: nemlig kvalitetsargumentet. Selvom frafaldet kan forekomme lige stort i begge modeller, kan den centrale model levere en bedre kvalitet, end den decentrale kan, fordi den producerer bedre faglige og pædagogiske miljøer. Dette blev fremhævet flere gange af arbejdsgivere.

Centraliseringen er dog, selvom den blev indført tilbage i 2001, stadigvæk ikke helt gennemført for alle uddannelsernes vedkommende. Der er tre undtagelser:

- Inden for de uddannelserne på det sociale område er der, foruden hovedskolen (SPS) i Ilulissat yderligere tre små regionale skoler i Nuuk, Qaqortoq og Maniitsoq;
- Inden for søfartsuddannelserne er uddannelserne delt op på tre institutioner: grunduddannelserne i Paamiut, officersuddannelserne i Nuuk, og fisker- og fangeruddannelsen i Uummanaq;
- Inden for handels- og kontoruddannelserne er de to skoler – én i Nuuk og én i Qaqortoq. Det er dog den samme bestyrelse, der står i spidsen for begge skoler.

Af disse tre eksempler indtager handels- og kontoruddannelserne en særstilling, fordi de hver især er af samme størrelse som de øvrige erhvervsskoler (og handelsskolen i Qaqortoq er ydermere slået sammen med det almene gymnasium). For de maritime uddannelsers vedkommende gælder det imidlertid, at to af institutionerne er meget små med kun 3-4 fastansatte lærere, mens den sidste (fisker- og fangerskolen) kun har én lærer. For de sociale uddannelsers vedkommende er der 1 lærer på hver af de decentrale (regionale) skoler. Det kan umiddelbart forekomme mærkeligt, at man har bevaret disse mindre skoler på trods af denne generelle satsning på centralisering – men der er givetvis stærke, regionalpolitiske og/eller historiske årsager til dette. Det er dog svært at få til at give mening fra en pædagogisk/faglig synsvinkel, da de i stor udstrækning lider af de samme problemer, der plagede det hedengangne STI-system.

Men centralisering har som oven for nævnt også en pris, der betales i form af et øget frafald, nemlig at flere uddannelsessøgende skal rejse væk hjemmefra for at få en uddannelse. Dette blev nævnt som en vigtig

---

⁴⁹ Et historisk rids over de grønlandske erhvervsuddannelser kan findes i Kristoffersen, E. *Historisk overblik over de grønlandske erhvervsuddannelser*. I ”Vi rækker efter stjernerne og vi skaber dem”, INUILLI, 2014. De oven for citerede linjer findes på p. 92.

årsag til frafald af stort set alle informantgrupper. Igen er der dog tale om en elastisk årsagsforklaring, der i realiteten dækker over flere forskellige forhold.

En uomgængelig betingelse for, at centraliseringen overhovedet kan fungere, er naturligvis, at der overhovedet er boliger – og af en acceptabel kvalitet – til de uddannelsessøgende, der er nødt til at tage væk hjemmefra for at få en uddannelse. Selvom der var enkelte (anekdotiske) meldinger om elever/lærlinge, der ikke havde fået en bolig, var det dog den generelle indtryk fra skolerne, at der var et tilstrækkeligt antal kollegieværelser, om end det kunne give problemer at finde passende indkvartering til elever/lærlinge med særlige behov. I Nuuk var der dog flere elever/lærlinge, der klagede over nedslidte kollegier, skimmelsvamp i bygningerne og støjende adfærd i aften- og nattetimerne, der gjorde det vanskeligt at forberede sig til næste dags lektioner.

De "særlige behov" handlede i reglen om elever/lærlinge, der havde stiftet familie, og som ikke havde mulighed for at få deres børn passet, mens de var på skoleperioder. De var derfor nødt til at medbringe dem til skolen, og det kunne give problemer med både bolig og pasning i dagtimerne – især, hvis der var tale om flere børn. De fleste af skolerne (men ikke alle) har særlige lejligheder i tilknytning til kollegierne, hvor mødre med børn (og i nogle tilfælde hele familier) kunne bo, men der er selvfølgelig visse praktiske begrænsninger.

Handelsskolen i Qaqortoq har et mindre antal lejligheder for elever med børn, men de er først og fremmest reserveret for de, der skal blive på skolen i længere tid (fx elever på TNI-basis, der tilbringer et år på skolen i begyndelsen af uddannelsen).

På levnedsmiddelskolen INUII har man lavet en aftale med den lokale børnepasningsordning om, at elever på skolen, der medbringer børn, kan få disse passet, mens de har undervisning på skolen.

Handelsskolen i Nuuk etablerede på et tidspunkt en ordning med støttefamilier, der skulle hjælpe unge, enlige mødre, der var i gang med en uddannelse på skolen.

"Hjemvé" er en meget brugt forklaring på problemerne med at fastholde eleverne, når de skal være væk hjemmefra. Selvom det ikke altid er helt klart, hvad ordet egentlig dækker over, bliver det som oftest forklaret med det tætte familiesammenhold, der er i grønlandske familier, og som får elever/lærlinge til at længes hjem (og også i nogle tilfælde forældre til at opfordre dem til at komme hjem i stedet for at søge at fastholde dem i deres uddannelse). I andre tilfælde handler det måske mere om følelser af ensomhed og isolation, når man skifter det velkendte miljø ud med et nyt. For at imødekomme disse følelser har man i nogle uddannelser valgt at afkorte længden af skoleperioder for at gøre det mere overkommeligt at være væk hjemmefra. På levnedsmiddelskolen har man fx beskåret længden af skoleperioderne fra 20 til 10 uger – uden at det dog har haft nogen indflydelse på frafaldstallene.

For en del elever er uddannelsen ofte den første gang, de er væk hjemmefra, og de er ikke vant til at klare sig på egen hånd. Der giver problemer af både praktisk og holdningsmæssig karakter. De praktiske aspekter handler ofte om *ernæring* (mange unge har ikke lært at lave mad, og får derfor forkert kost), *tøjvask og rengøring*, samt *budgetlægning* (så der er penge til mad og andre fornødenheder også sidst på måneden). Der er også de, der har problemer med at tage ansvar for sig selv og passe sengetider og fremmødetidspunkter.

Der bliver udfoldet mange anstrengelser for at hjælpe uddannelsessøgende med disse problemer. Alle skoler uden for Nuuk har tilknyttet deres egne kollegier, hvilket betyder, at det er let for skolen at igangsætte tiltag for deres elever/lærlinge, mens kollegierne i Nuuk administreres af en central administration, hvor det de uddannelsessøgende fra én institution ikke samles på ét kollegium. Ved et møde for kollegieinspektører fra hele Grønland i Nuuk 2014 blev det diskuteret, hvad man kunne gøre for at forbedre forholdene for beboerne. Der blev udarbejdet følgende forslag:

- At samle alle uddannelsessøgende under 18 på samme kollegium og give dem særlig supervision og hjælp, da det er denne gruppe, der erfaringsmæssigt har sværest ved at skulle klare sig selv;
- At organisere og gennemføre kurser i at klare sig selv, når man er væk hjemmefra, allerede i folkeskolens afgangsklasser eller i regi af Piareersarfit;
- At harmonisere ordensreglementet mellem alle Grønlands kollegier;
- At arrangere sociale aktiviteter for alle, så ingen behøver føle sig ensom og isoleret⁵⁰.

Også på skoleniveau har man iværksat indsatser, der retter sig mod at skabe sociale miljøer, sikre gode ernæringsvaner og generelt sikre et mere inkluderende miljø. Mange af disse er sat i gang med finansiering fra puljen til mindskelse af frafald:

Eksempler på aktiviteter:

På levnedsmiddelskolen i Narsaq kan eleverne/lærlingene få 3 måltider om dagen, tilberedt af skolens skolepraktikanter, for 50 kr. Skolens kollegie er placeret i tilknytning til skolen, og selve skolebygningen er åben til kl. 10 om aftenen, og der serveres te/kaffe med hjemmebak kl. 20;

På bygge- og anlægsskolen i Sisimiut er der gratis morgenmad for alle elever hver morgen på alle hverdage. Skolen er også i færd med at indrette et værksted, som eleverne/lærlingene kan benytte i fritiden til deres egne projekter;

Søfartsskolen i Paamiut lejer byens idrætshal et par timer 3 gange om ugen til eleverne, så de har mulighed for at dyrke sport;

På sundhedsskolen i Nuuk er der indrettet et motionslokale, der kan bruges af alle skolens elever. Desuden arrangeres der jævnligt forskellige fritidsaktiviteter (bærplukning, filmaftenener m.m.);

Handelsskolen i Qaqortoq har overtaget byens gamle sømandshjem og indrettet det til et værested for eleverne/lærlingene. Der er mulighed for at købe sund mad til billig pris (et "klippekort" til 10 måltider koster 250 kr.). På skolen kan eleverne desuden låne udstyr til forskellige fritidsaktiviteter.

Et ganske særligt aspekt af centraliserings/decentraliseringsproblematikken omhandler ansvaret for opfølgning og vejledning af lærlinge, mens de er ude på deres praktikpladser. Det er ifølge Piareersarfits instrukser en opgave, de skal tage sig af (men som de ikke magter på grund af arbejdspressen), mens det ifølge den nye lovgivning om uddannelses- og erhvervsvejledning er skolerne, der skal stå for den såkaldte "gennemførselsvejledning", også mens eleverne er på praktikvirksomhederne. Faktum er imidlertid, at der

⁵⁰ Uddannelsesdepartementet: *Rapport fra kollegieinspektørmødet d. 4-5 marts 2014*

ofte ikke bliver gjort noget fra nogen af parternes side, og det kan medføre, at der ikke bliver taget hånd om problemer i tide, så de eskalerer med frafald til følge.

6.2.4 Dilemma nr. 4: Dansk eller grønlandsk?

Grønlandsk er det officielle sprog i Grønland, som bruges i alle officielle anliggender. Set i en større, europæisk sammenhæng er det et lille sprog, som tales af ca. 50.000 mennesker. I de fleste uddannelsesmæssige sammenhænge foregår undervisningen på dansk og undervisningsmaterialer er primært på dansk, især i uddannelser efter folkeskolen. På grund af mangel på kvalificerede lærere med grønlandsk som modersmål rekrutteres mange lærere fra Danmark, der stort set udelukkende anvender det danske sprog i deres daglige arbejde. Ca. 10% af befolkningen i Grønland har dansk som deres første sprog.⁵¹ Dermed er grønlandsk majoritetssproget i landet, modsat fx situationen i Canada, hvor inuiternes sprog udgør et minoritetssprog.

For erhvervsuddannelsessystemet er situationen yderligere kompliceret, da det er sammenflettet med de danske erhvervsuddannelser. Struktur, læseplaner og kompetencemål er stort set identiske, og undervisningsmaterialet er ofte hentet fra de danske uddannelser. Mange erhvervsuddannelser, hvor rekrutteringsgrundlaget er for lille til at være bæredygtigt i en grønlandsk kontekst, skal tages i Danmark, og for andre uddannelser gælder det, at ikke alle skoleperioderne kan tages på de grønlandske erhvervsskoler. Dette er fx tilfældet for elektrikeruddannelsen, hvor lærlinge skal tage de to sidste skoleophold af uddannelsen i Danmark.

Sprogproblemer blev ofte fremført i interviewene som en væsentlig årsag til frafald. Mange lærere nævnte, at unge mennesker med grønlandsk som modersmål havde problemer med at følge undervisning, der foregik udelukkende på dansk. Eleverne/lærningene selv understregede, at det var meget ressourcekrævende at opøve færdigheder i dansk, hvis man ikke havde disse i forvejen. En arbejdsgiver med en grønlandsk baggrund påpegede, at sprogvanskelighederne ikke blot var et simpelt kommunikationsproblem, men også en følelse af at være verbalt underlegne og ikke kunne give udtryk for sine meninger. En studievejleder fremførte, at grønlandske unge af natur er tilbageholdende, og sjældent træder frem og siger noget på eget initiativ. Sprogproblemerne forværrer dette, hvilket igen betyder, at de ikke får den øvelse, der kræves til at blive kompetente brugere af dansk.

Mange arbejdsgivere understregede, at danskfærdigheder var en absolut betingelse for at fungere på arbejdsmarkedet inden for mange brancher. Færdigheder i dansk er naturligvis særlig relevant i stillinger, hvor der er regelmæssig kontakt med danske virksomheder og myndigheder eller i turistindustrien; men også dem, der arbejder med mennesker – som fx social- og sundhedsvæsenet, butiksassistenter osv. – vil være i hyppig kontakt med danske kunder og klienter, eller folk, der ikke taler grønlandsk.

I forhold til undervisningsmaterialet er det et særligt økonomisk aspekt. Markedet er i de fleste tilfælde alt for lille til at gøre det økonomisk rentabelt for enkeltpersoner eller virksomheder at skrive og udgive

---

⁵¹ Bemærkninger til lovforslaget vedr. Inatsisartutlov nr. 7. af 19.maj 2010, p. 2-3

lærebøger på grønlandsk, så en større indsats på dette område vil skulle iværksættes og betales fra offentlige kasser. Dette gælder også for oversættelser af materiale fra andre sprog til grønlandsk. Det skal også medtænkes, at der for sådant et materiale er behov for hyppig opdatering, hvis det skal vedblive med at være relevant, og det giver ekstra pres på ressourcerne. Derfor vil et komplet sæt af undervisningsmaterialer til en erhvervsuddannelse kun være en mulighed i nogle få tilfælde.

På den maritime grunduddannelse i Paamiut undervises der udelukkende på grønlandsk. Da skolen har en dygtig oversætter blandt personalet, er undervisningsmaterialet blevet oversat til grønlandsk og holdes opdateret. Uddannelsen er af begrænset varighed (5 måneder), og indeholder mange praktiske elementer. På officersuddannelserne i Nuuk undervises der udelukkende på dansk.

Anvendelsen af fx tekniske manualer på dansk kan være relativt ukompliceret i den forstand, at der er en direkte og éntydig relation mellem et begreb og dets oversættelse, og illustrationer kan anvendes med god virkning til at støtte den kommunikative situation. Men lærerne på flere erhvervsuddannelser, der beskæftiger sig med mødet mellem mennesker (i fx sundhedssektoren og i detailsektoren) oplevede det som en barriere for mange elever med grønlandsk som modersmål, at undervisningsmaterialet ikke alene var på dansk, men også baseret på en dansk kulturel sammenhæng, hvilket i mange henseender afveg væsentligt fra en grønlandsk forståelse. De påpegede, at fx vigtige begreber som "vrede", "respekt" og "forventninger" ikke kunne oversættelses direkte til grønlandsk, og at det tog tid for grønlandske elever til at forstå, hvad der mentes, og dechifrere begrebets relevans i deres sammenhæng.

Valget mellem grønlandsk eller dansk er på mange måder et klassisk dilemma mellem på den ene side et politisk ønske om at både udvikle og beskytte grønlandsk som et komplet sprog som et komplet og samfunds bærende sprog, og på den anden side en pragmatisk tilgang, som bygger på en kynisk vurdering af bæredygtigheden af grønlandsk i en globaliseret verden. Begge, taget til deres yderpositioner, er lige uholdbare - som en informant udtrykte det, "et valg mellem pest og kolera".

En lov om sprogpolitik blev vedtaget i Inatsisartut den 19. maj 2010. Selvom dens overordnede hensigt er at styrke positionen af grønlandsk i det offentlige rum, repræsenterer den på flere måder et forsøg på at bygge bro mellem de to positioner. En væsentlig bestemmelse i loven er et lovkrav for alle offentlige virksomheder (dvs. også erhvervsskoler) samt alle private virksomheder med mindst 10 fuldtidsansatte, at udarbejde en sprogpolitik. Men loven er ikke særlig præskriptiv i denne henseende, og den indeholder ingen detaljerede og obligatoriske retningslinjer for indholdet af disse politikker, men blot forslag. Det er således op til den enkelte institution / virksomhed at formulere deres egen politik; og erhvervsskolerne har været omhyggelige med at vælge formuleringer, der anerkender grønlandsk som det officielle sprog, men samtidig ikke binder dem til urealistiske krav.

"Det tilstræbes, at alle ansatte på CAK har et kendskab til både grønlandsk og dansk, så de kan begå sig i arbejdsmæssig sammenhæng. Det er på nuværende tidspunkt ikke realistisk, at alle undervisere skal kunne undervise på grønlandsk".

Al materiale og dokumenter, i det omfang det er nødvendigt, bør foreligge på grønlandsk og dansk. Særlige tilkøbte undervisningsmaterialer f.eks. dansksprogede undervisningsbøger vil ikke skulle oversættes til grønlandsk i de tilfælde, hvor dette strider imod ophavsrettighederne. En oversættelse til grønlandsk skal kunne bidrage med mer-værdi i form af bedre forståelse; alternativt bevares bogen på originalsproget i undervisningen.

Handelsskolen i Nuuk: http://ninuuk.gl/om-handelsskolen/sprogpolitik/?no_cache=1&sword=list%5B%5D=sprogpolitik

Nogle informanter nævnte dog, at de så dette som et problem ikke kun i forhold til lærernes sprogkundskaber og institutionens oversættelseskapacitet, men også som et sammenstød mellem forskellige læringskulturer. Mange lærere i erhvervsuddannelserne er danske, og undervisningsmetoder er i mange tilfælde hentet direkte fra en dansk kontekst og overført på et grønlandsk miljø, selvom de fungerer på forskellige betingelser. Som et konkret eksempel blev det påpeget, at grønlandske elever ofte er modvillige til at fremhæve sig selv på bekostning af de øvrige i gruppen, hvilket kunne opfattes af danske lærere som enten uvidenhed eller mangel på initiativ. Af samme årsag er gruppearbejde vanskeligt, fordi ingen ønsker at tage føringen og dermed dominere de øvrige. For at få et billede af elevernes reelle niveau og potentiale, må læreren anvende andre pædagogiske metoder eller tilpasse metoderne til elevernes mentalitet. I forhold til gruppearbejde kan det fx betyde, at man på forhånd udpeger en gruppeleder, så denne rolle blev opfattet som mindre 'pinlig', eller at man arbejder med stabile grupper over en periode, hvor samarbejdsrelationer har tid til at udvikle sig og cementeres.

I en undersøgelse af frafald på uddannelsesområdet⁵², er dette pædagogiske aspekt blevet undersøgt, og forskellen mellem hvad man kunne kalde en "dansk" og en "grønlandsk" tilgang til pædagogik er blevet søgt forklaret med henvisning til Hofstedes teori om forskellige kulturelle dimensioner.⁵³ Undersøgelsen viser, hvordan dansk og grønlandsk kultur afviger på nogle vigtige områder i relation til de af Hofstede opstillede kulturelle dimensioner, herunder særligt *magtdistance* og *individualisme* vs. *kollektivism*, og samtidig forsøger at demonstrere konsekvenserne af dette i en pædagogisk sammenhæng. En diskussion af pædagogiske metoder foretages dog ikke.

Det har ikke været muligt at lokalisere forskning, der udforsker erhvervspædagogik i en grønlandsk kontekst. For folkeskolens vedkommende er der et særligt institut - Inerisaavik⁵⁴ - der er ansvarlig for pædagogisk udviklingsarbejde, og herudover også tager sig af produktion af undervisningsmateriale, evaluering af folkeskolens undervisning, og levering af ekspertbistand. Inerisaavik har et årsbudget på knapt 40 mill. kr., men en tilsvarende organisation findes ikke for erhvervsuddannelserne.

6.2.5 Dilemma nr.5: Frafald eller ingen uddannelse?

⁵² Olsen, N.: *Frafald under uddannelse – et samfundsproblem i Grønland*. Ilismatusarfik, 2014

⁵³ Se Hofstede, G.: *Cultures and organisations – software of the mind*. 1997

⁵⁴ www.inerisaavik.gl

Formuleringen af dette dilemma forudsætter en vigtig sondring mellem de engelske begreber "drop-out" (frafald) og "early leaving". I denne skelnen udgør "drop-out" elever, som efter at være startet på et erhvervsuddannelse af den ene eller anden grund må opgive uddannelsen før den afsluttes. Udtrykket "early leaving" betegner elever, der ikke går videre fra folkeskolen til erhvervsuddannelserne, og som dermed indgår på arbejdsmarkedet uden kvalifikationer ud over folkeskoleniveau.⁵⁵ I sidste ende er konsekvenserne af begge fænomener af lige alvorlig karakter. I analysen af de specifikke problemer indenfor det grønlandsk erhvervsuddannelsessystem er denne skelnen dog vigtig, fordi der er tale om to væsensforskellige fænomener.

Dilemmaet mellem frafald og "early leaving" er et iboende træk i det grønlandske erhvervsuddannelsessystems struktur. Som mange informanter påpegede, udgør de begge alvorlige problemer i den grønlandske kontekst. I forbindelse med "early leaving", er det især manglen på praktikophold/lærepladser, der udgør en vigtig forklaring på, hvorfor mange elever aldrig kommer i gang med en erhvervsuddannelse. Da det er en betingelse for optagelse, at de finder en virksomhed, der er villig til at underskrive en lærlingekontrakt med dem, når de aldrig videre.

I Uddannelsesplan II forsøger den grønlandske regering at arbejde hen imod en løsning på begge disse problemer ved at omstrukturere erhvervsuddannelsessystemet, således at det ikke længere vil være nødvendigt for eleverne at have en underskrevet lærlingekontrakt som en forudsætning for optagelse på erhvervsuddannelserne.⁵⁶ I stedet agter regeringen at indføre et bredt funderet grundforløb af 1 års varighed i begyndelsen af alle erhvervsuddannelser. Dette grundforløb skal alle elever igennem, inden de kommer ud i virksomhedspraktik. Indførelsen af dette grundforløb vil – regner man med – medføre en række specifikke fordele:

- Det bredere fundament vil betyde, at elever i starten kun skal vælge en sektor, og ikke et specifikt uddannelsesforløb. Først et stykke henne i forløbet skal eleven lægge sig fast på en specifik uddannelse, og at der vil således være mindre frafald på grund af forkerte uddannelsesvalg;
- Eleverne vil have et helt år til at finde en virksomhed, og skolen vil hjælpe til med dette;
- Eleverne vil være mere attraktive for virksomhederne, fordi de kommer med ét års uddannelse inden for faget, inden de kommer ud i praktik;
- Eleven vil blive tildelt en læreplads for typisk tre år i stedet for fire år, hvilket vil betyde, at der vil blive frigjort flere praktikpladser;
- Der vil være færre overgange mellem skole og virksomhed, og dermed vil frafald potentielt reduceres;
- Oplevelsen af at være i et ungdomsmiljø i det første år vil være befordrende for fastholdelse i uddannelsen og tiltrække flere unge til erhvervsuddannelserne end nu.

Intentionen med at indføre et basisår hviler på en række forudsætninger, som kan være vanskeligt at bevise eller modbevise på dette tidspunkt. Det er således en hypotese, at der vil blive skabt flere lærepladser, at der vil forekomme mindre frafald i starten af uddannelserne, og erhvervsuddannelserne vil blive mere attraktive for unge. Djævelens advokat kunne med lige så stor ret hævde, at et grundforløb kan øge

---

⁵⁵ De to begreber bruges i nogle engelsksprogede tekster synonymt, men der er tale om to væsensforskellige fænomener

⁵⁶ Selvstyret: Uddannelsesplan II (2014), pp. 34-35

frafaldet, fordi det vil forlænge den periode, hvor en ung person må være væk hjemmefra;⁵⁷ og tiltrækningen ved at være i et fag-professionelt miljø (dvs. på arbejdsplads) mindst svarer til det at være i et almindeligt ungdomsmiljø. Det kunne også være relevant at påpege, at noget i stil med grundforløbet faktisk er afprøvet før (i 70'erne og 80'erne, med EFG-ordningen⁵⁸) uden at have nogen effekt på frafaldet.⁵⁹ Indførelsen af basisåret vil bringe det grønlandsk erhvervsuddannelsessystem på linje med det danske erhvervsuddannelsessystem, hvor langt de fleste elever starter med et grundforløb, der i længde kan variere i forhold til elevens baggrund, men som typisk varer et år.⁶⁰ Her er erfaringen, at et stort antal elever går i stå efter afslutning af det første år, og kan ikke fortsætte i systemet på grund af mangel på lærepladser. Dette betragtes som en af de hyppigste årsager til frafald, på trods af kompenserende foranstaltninger (skolepraktik og uddannelsesgaranti)⁶¹. Indførelsen af et grundforløb kan således blive et reelt dilemma, fordi konsekvensen kan være - hvis de forudsætninger, som dette initiativ bygger på, ikke holder stik - at en masse elever blot flyttes fra kategorien "early leavers" til "dropouts", i hvilket tilfælde intet i virkeligheden er opnået.

Grundforløbstanken er allerede implementeret, om end kun på projektbasis og kun i en sektor.

Inden for handelssektoren har det siden 2008 været en mulighed for elever at tage et grundforløb uden at have en lærlingekontrakt med en virksomhed. Dette er kendt som TNI-basis. Grundforløbet er i virkeligheden det samme som de første 4 skoleperioder af et normal TNI-forløb, der tages som en sammenhængende enhed i løbet af det første år. I løbet af dette år kontakter eleverne virksomheder med henblik på at underskrive en lærlingekontrakt. TNI-basis tilbydes på handelsskolerne i Nuuk og Qaqortoq. http://ninuuk.gl/uddannelser/tni-uddannelser/basisaar/?no_cache=1&sword_list%5B%5D=basis%C3%A5r

TNI-basis-projektet blev evalueret af Handelsskolen i Nuuk i 2012, og der blev sendt spørgeskemaer til både elever/lærlinge og deres virksomheder. Af svarene fra arbejdsgiverne stod det klart, at de foretrækker denne model frem for den klassiske TNI-model (de fleste af dem har erfaringer med begge modeller). Den væsentligste grund til at virksomhederne foretrækker denne model er at der er færre afbrydelser fra skoleophold i løbet af de resterende 3 år af uddannelsen, så det er lettere at organisere læreprocesser på virksomhedsniveau. Dette fremgik også af nogle af virksomhedsinterviewene i denne undersøgelse. En af virksomhederne nævnte endvidere, at lærlingene syntes at være mere modne og beslutsomme.

Evalueringen blev foretaget på grundlag af en begrænset population (For elever/lærlinge svarede 20 ud af 27, som gennemførte uddannelsen, men kun 15 ud af 29 af de, der faldt fra; for virksomhedernes vedkommende var det 13 ud af 22 virksomheder). Evalueringen har ikke beskæftiget sig med spørgsmålet, om der er skabt nye praktikpladser på grund af indførelsen af et grundforløb. Det fremgår klart af svarene,

⁵⁷ Dette var et argument fremsat af en af informanterne

⁵⁸ EFG = ErhvervsFaglig Grunduddannelse (basic vocational training)

⁵⁹ Kristoffersen, E.: *Historisk overblik over de grønlandske erhvervsuddannelser* in "Vi rækker efter stjernerne, og vi skaber dem", INUILLI, 2014. P. 91.

⁶⁰ See <https://www.ug.dk/hvordan-er-det-gaa-paa-eudeud/grundforloebet-paa-en-erhvervsuddannelse-2015>

⁶¹ Jørgensen, C.H.: *Praktikpladsproblemet betydning for elevernes frafald og engagement* in Jørgensen, C. H. (ed.) "Frafald i erhvervsuddannelserne", Roskilde Universitetsforlag 2011, pp. 185-203.

fra de fleste af elever/lærlinge, der afsluttede uddannelsen, kom fra Nuuk, og derfor ikke havde haft behov for at rejse hjemmefra for at tage uddannelsen. Dette ville muligvis have været anderledes, hvis undersøgelsen også havde involveret CAK i Qaqortoq. Med hensyn til de elever/lærlinge, der var faldet fra, var det ikke klart, om frafaldet opstod under grundforløbet eller senere. To andre skoler (Levnedsmiddelskolen INUILI og KTI) har indført noget, der i realiteten er et grundforløb, og har optaget elever uden lærlingekontrakt på skolepraktik. Erfaringerne herfra viser, at frafaldet i de fleste tilfælde forekommer under grundforløbet, selv om der ikke er nogen indikationer på, om hvorvidt elever uden en lærlingekontrakt er mere eller mindre tilbøjelige til at droppe ud.

Sammenfattende kan det siges, at der ikke er evidens for, at indførelsen af et grundforløb vil skabe flere lærepladser, selvom det lader til, at virksomhederne foretrækker denne model (i det mindste inden for handel og kontor). Der er heller ingen evidens for, at grundforløbet vil nedbringe frafaldet - som evalueringen fra handelsskolen i Nuuk viser, er det stadig over de 50%. Dette betyder ikke nødvendigvis, at det ikke vil have nogen effekt på frafald, men det vil sandsynligvis ske i forbindelse med en langsigtet indsats forbundet med kvalitetsforbedring, snarere end som en direkte virkning.

Uddannelsesplanen påpeger at eleverne nu får et år til at finde en virksomhed og indgå en lærlingekontrakt, og at de vil få støtte af skolen i disse bestræbelser. Hidtil har søgningen været den enkelte elevs ansvar med støtte fra Piareersarfiit, hvor skolen spiller en mindre rolle. På ingen af de skoler, der blev besøgt, var der nogen formaliseret ordning, der støttede de studerende i deres søgning efter lærepladser. Der er en betydelig forvirring om, hvis opgave det er at støtte elever i deres praktikpladssøgning. Skolerne peger på Piareersarfiit på grund af deres kendskab til lokale forhold, men i henhold til gældende lovgivning (§ 43 i loven om erhvervsuddannelse), ligger ansvaret ensidigt hos EUD skolerne. KTI / Grønland Tech i Sisimiut søgte i 2014 om midler fra Frafaldsfonden til at etablere en stilling som praktikpladskordinator (som det er kendt fra danske erhvervsskoler), men ansøgningen blev afvist, da denne funktion blev anset for at ligge inden for rammerne af skolens normale driftsområde.

Med indførelsen af et grundforløb skal skolerne således intensivere deres bestræbelser på at hjælpe de studerende med at finde lærepladser og leve op til ambitionerne i uddannelsesplanen (og ikke mindst skolerne ansvar i henhold til lovgivningen). Dette vil betyde, at skolerne ikke kun skal have opdaterede lister over virksomheder, der er godkendt til lærepladser, og uddele dem til eleverne, men også fremme et tættere forhold til virksomhederne, så de er i stand til at skabe det optimale match mellem eleverne og virksomhederne. Dette kan gøres på flere måder (ansøgningen fra KTI Sisimiut var primært for at dække rejseomkostninger til koordinatoren i forbindelse med virksomhedsbesøg uden for Sisimiut). Et eksempel på god praksis kommer levnedsmiddelbranchen:

INUILI arrangerer de årlige grønlandske mesterskaber for kokke, der siden 2000 været organiseret på skolen i Narsaq. Kokke fra Grønlands førende restauranter er samlet her for at konkurrere om æren af at være Grønland bedste kok, og begivenheden får meget opmærksomhed og pressedækning. Der har også siden 2004 været organiseret mesterskaber for kokkelærlinge, og der er planer om at inkludere tjenere senere. Skolen skriver på sin hjemmeside, at begivenheden har skabt uvurderlige kontakter mellem skole og virksomheder.

See <http://www.inuili.gl/da/GM>

P.t. reguleres optagelsen på erhvervsuddannelserne primært af antallet af lærepladser, men med indførelsen af et grundforløb skal andre kriterier indføres for at regulere antallet af elever. I modsat fald kan der komme et misforhold mellem uddannelsernes output og arbejdsmarkedets beskæftigelsesmuligheder, og der kan opstå flaskehalse på andre områder – fx i forhold til antallet af kollegieværelser.

6.2.6 Dilemma nr. 6: Skole- eller virksomhedsbaseret uddannelse?

Erhvervsuddannelsessystemerne i de europæiske lande er grundlæggende set enten skole- eller virksomhedsbaserede. I et skolebaseret system har de uddannelsessøgende en juridisk status som elever, og de "tilhører" skolen. Selv om de gennemfører praktikophold i virksomheder fra tid til anden, tilbringes størstedelen af uddannelsen på skolen. I et virksomhedssystem er eleverne lærlinge og har en kontrakt med en virksomhed. De "tilhører" således virksomheden, og tilbringer størstedelen af tiden på arbejdspladsen, afbrudt af perioder på skolen. Blandt lande med det første system er Frankrig, Spanien, Italien og (i en skandinavisk kontekst) Sverige, mens Danmark, Norge, Tyskland, Østrig og Schweiz har det virksomhedsbaserede system. De forskellige systemer er resultatet af den historiske udvikling i de pågældende lande, der ofte går århundreder tilbage i historien.⁶² Det er ikke muligt at sige, at ét system *per se* er bedre end det andet – det afhænger af konteksten, og overordnet set har begge fordele.

For de skolebaserede systemers vedkommende gælder det, at :

- erhvervsuddannelserne ikke er afhængig af op-og nedture i økonomien;
- eleverne er omgivet af pædagogisk uddannet personale på alle tidspunkter;
- omfanget og kvaliteten af uddannelsen er ikke påvirket af ydre faktorer som ordrebeholdning, specialisering etc.

For de virksomhedsbaserede systemer gælder det, at:

- de er gode til at sikre, at udbud og efterspørgsel af kvalificeret arbejdskraft er (mere eller mindre) i balance;
- lærlingene herfra har nemmere ved at finde jobs efter uddannelsens afslutning, og er derfor gode til at holde ungdomsarbejdsløsheden nede;
- de foregår i et autentisk miljø, som motiverer og engagerer (de fleste) unge.

De fleste grønlandske erhvervsuddannelser er virksomhedsbaserede (vekseluddannelser), men der findes uddannelser i systemet, der er rent skolebaserede. Det gælder således alle søfartsuddannelser og socialassistentuddannelsen.

I de senere år har det virksomheds-baserede system stødt på problemer, fordi det ikke kan levere det nødvendige antal lærepladser. Elever, der ønsker at få en erhvervsuddannelse, er derfor afskåret fra at

⁶² Se fx Greinert, W.: *Berufsqualifizierung und dritte Industrielle Revolution – eine historisch-vergleichende Studie zur Entwicklung der klassischen Ausbildungssysteme*. Nomos, Baden-Baden (1999).

komme ind i systemet, da det kræver indgåelse i en lærlingekontrakt. Problemet er eskaleret: i 2009 var der i alt 799 kvalificerede ansøgere til alle EUD uddannelser i Grønland, og 511 blev optaget. Det betyder, at 280 (dvs. over en tredjedel af ansøgerne) ikke kunne starte, hovedsagelig på grund af mangel på lærepladser.⁶³ Senere tal, der dog kun dækker bygge- og anlægssektoren (tømrere, malere, blikkenslagere) viser, at ud af 164 kvalificerede ansøgere var kun 39 var i stand til at få en lærlingekontrakt, dvs. mindre end 1/4.⁶⁴

Den væsentligste årsag til de manglende lærepladser er det økonomiske tilbageslag, der ramte Grønland efter finanskrisen brød ud i det første tiår af det nye årtusinde. En ejer af en lille virksomhed i bygge- og anlægssektoren opsummerede problemet således "at tage en lærling er lidt ligesom at spille Lotto. Du er nødt til at underskrive en kontrakt på 4 år, men du har ingen idé om, hvordan dine aktiviteter vil se ud i så langt et perspektiv ". Det er imidlertid ikke den eneste grund til det lille udbud af lærepladser. Samme informant nævnte en anden grund, nemlig at mange kontrakter i bygge- og anlægssektoren nu går til store, internationale entreprenører, der kan tilbyde mere konkurrencedygtige priser. Problemet er, at disse kommer med deres eget personale, der er på resultatafhængige lønordninger, og som ikke har nogen interesse eller incitamenter til at tage lærlinge. På den baggrund er der således ingen garanti for, at en positiv udvikling i økonomien vil mindske problemet med manglende lærepladser:

En stor virksomhed indenfor detailhandel fortalte, at den havde for nylig revideret sin lærlingepolitik på grund af det uacceptable høje niveau for frafald. Virksomheden havde tidligere haft en intern målsætning om, at 10% af alle medarbejdere skulle være lærlinge. Imidlertid kunne det konstateres, at to tredjedele af alle lærlinge faldt fra, inden de havde færdiggjort uddannelsen. De ændrede derfor deres politik, så der kom mere fokus på rekruttering og udvælgelse, og samtidig organiserede de kurser for personale i metoder til at fastholde lærlingene. Den mere selektive tilgang betød imidlertid også, at de nu tager færre lærlinge end før.

Dilemmaet her er nu er, om man i stigende grad skal fokusere på skolebaserede løsninger eller forsøge at styrke den virksomheds-baserede model ved at skabe incitamenter, der vil tvinge eller engagere virksomheder til at skabe flere lærepladser.

Som oven for nævnt er der flere erhvervsuddannelser i Grønland, der er rent skolebaserede. Disse udgør et lille del af hele spektret af erhvervsuddannelser, men det vil være en mulighed at konvertere virksomhedsbaserede uddannelser til skolebaserede uddannelser for at lette presset på den nuværende lærepladssituation i nogle sektorer.

En anden løsningsmodel kunne være at ændre balancen i eksisterende veksel-baserede VET uddannelser, således at mere tid bliver brugt på skolerne. Denne model er allerede blevet nævnt i Uddannelsesplan II med forslaget om at indføre et ét-årigt grundforløb. Dette indebærer dog ikke nødvendigvis, at der anvendes mere tid på skolerne, eftersom den nuværende TNI-model blot koncentrerer de første fire skoleophold på basisåret. Imidlertid bygger forslaget i Uddannelsesplan II på en afkortning af læretiden i

⁶³ Information fra uddannelsesdepartementet, fremlagt ved konferencen "Skab Fremtid" i 2011.

⁶⁴ Information fra KTI/Greenland Tech i Sisimiut

virksomheden, hvilket forventes at frigive flere lærepladser. P.t. udgør læretiden i virksomheden typisk op mod ¾ af den samlede uddannelsestid (som i Danmark), men dette er ikke tilfældet i alle de lande, der har virksomhedsbaserede erhvervsuddannelsessystemer. Til sammenligning er standardmodellen i Norge en 4-årig uddannelse, hvor de første to år anvendes på en erhvervsskole, og de sidste to år i en virksomhed.⁶⁵

Skolepraktik er i dag en mulighed⁶⁶, men det tilbydes i øjeblikket kun på nogle erhvervsskoler og inden for visse fag. Det gælder KTI / Greenland Tech (for uddannelser inden for såvel bygge- og anlægssektoren som på jern og metal-området), og INUILI (inden for levnedsmiddeluddannelserne). I modsætning til i Danmark, hvor det er muligt at tage en fuld erhvervsuddannelse som skolepraktik, er det i Grønland kun muligt at tage de første to år af uddannelsen som skolepraktik, og det forventes, at eleven i løbet af denne tid vil være stand til at finde en praktikplads. Hvis eleven ikke lykkes med dette, er vedkommende tvunget til at forlade uddannelsen. Et fuldt udviklet skolepraktiksystem som i Danmark vil gøre det muligt at udstede garanti til alle elever, der starter på en erhvervsuddannelse, om at de også vil være i stand til at fuldføre den, uanset praktikpladssituationen.

Dette ville imidlertid kræve en anden måde at regulere optaget af elever på, således at særligt populære uddannelser ikke vil blive overtegnede. På nuværende tidspunkt er den vigtigste mekanisme til regulering af adgang til erhvervsuddannelserne antallet af praktikpladser.

En styrkelse af det virksomhedsbaserede system indebærer, at der må findes metoder til at fremskaffe flere praktikpladser, som disse ophører med at være den alvorlige flaskehals, der er p.t. Løsninger kan indebære brugen af stok (tvang) eller gulerod (incitamenter).

Stokkemetoden er af økonomisk karakter. I Danmark findes der en særlig uddannelsesafgift udelukkende til IVET (AUB⁶⁷), der har som sit specifikke formål at bidrage til at skabe flere praktikpladser ved at distribuere omkostningerne på alle arbejdsgivere, uanset om de har lærlinge eller ej. På nuværende tidspunkt betaler de grønlandske arbejdsgivere en særlig uddannelsesafgift på 0,9% af den samlede lønsum, der er øremærket til erhvervsuddannelserne⁶⁸, men dette beløb bruges til efter- og videreuddannelse, og ikke til grunduddannelserne⁶⁹. En anden måde at tvinge virksomheder til at tage flere lærlinge ind er via de såkaldte sociale klausuler, der tvinger virksomheder, som byder på offentlige kontrakter, at ansætte et bestemt antal lærlinge for at få kontrakten. Der er i øjeblikket mulighed for at indsætte sådanne klausuler i kontrakter og offentlige indkøb. Muligheden er dog lidt brugt, og der er ingen retlige midler til håndhævelse (ifølge informanter).

Gulerodsmetoden kan involvere flere typer af foranstaltninger. I sin enkleste form kan det ske ved en kontant betaling til arbejdsgivere, der opretter nye praktikpladser. En sådan ordning eksisterede i Danmark fra 2007-2014,⁷⁰ hvor arbejdsgivere fik udbetalt en bonus, når de tog ekstra lærlinge ind ud over det

⁶⁵ Cedefop/ReferNet: *Spotlight on VET in Norway*. Thessaloniki, 2014

⁶⁶ §10 art. 4 I love om erhvervsuddannelser

⁶⁷ Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag. See www.atp.dk/atp-som-administrator/pension-sikring/aub

⁶⁸ Landstingslov nr. 10. af 2. november om arbejdsmarkedsafgift

⁶⁹ Dog finansieres voksenlærlingeordningen via disse midler.

⁷⁰ Kendt som *praktikpladspræmien*.

sædvanlige indtag. Omkostningerne for dette blev betalt af arbejdsgiverne selv via øgede indbetalinger til AUB (se ovenfor).

I Uddannelsesplan II udtrykker regeringen ønske om at "undersøge muligheden" for, at virksomheder kan indgå aftaler om kortere praktikforløb (delaftaler), der ikke dækker hele uddannelsesperioden. Dette vil være attraktivt for især små virksomheder, der er bekymrede over konsekvenserne af at underskrive lærlingekontrakter af 3-4 års varighed, når de kun kan forudse ordrebeholdningen ½ år frem. Kortere praktikaftaler betyder dog også, at lærlingen kan risikere at stå uden uddannelsesaftale midt i uddannelsen. Derfor kræver indførelsen af delaftaler – som planen også påpeger - at lærlinge får mulighed for skolepraktik i perioder, hvor de står uden uddannelsesaftale med en virksomhed.

På skolen for bygge- og anlægsområdet (KTI/Greenland Tech) er skolepraktikordningen blevet brugt til at give lærlinge, der af en eller anden grund har fået deres uddannelsesaftale annulleret før tiden (fx på grund af at praktikvirksomheden er lukket) mulighed for at afslutte den sidste del af deres uddannelse på skolen, og dermed undgå at falde fra uddannelsen.

Det bør i denne sammenhæng vurderes om man kan udstede en *uddannelsesgaranti*, som det kendes fra Danmark. Her gælder det, at eleverne, der har nået et vist punkt i deres uddannelse (fx afsluttet grundforløb) får udstedt en garanti for, at de kan gennemføre hele uddannelsen, uanset om de finder en læreplads eller ej.

Den nuværende lovgivning om erhvervsuddannelser åbner op for en anden mulighed, nemlig *kombinationsaftaler*, hvor to eller flere virksomheder i fællesskab påtager sig ansvaret for en læreplads.⁷¹ Dette kan være en mulighed for virksomheder, der er så specialiserede, at de ikke kan anerkendes som oplæringsvirksomhed. Det kan også være en måde at gøre det lettere for virksomhederne at forpligte sig til at tage en lærling, da de ikke vil bære eneansvaret. Men ifølge informanter er denne mulighed sjældent brugt, primært på grund af praktiske problemer.

---

⁷¹ § 25 og §46

7 Konklusioner og anbefalinger

Denne undersøgelse blev indledt med henblik på at undersøge problemerne i forbindelse med frafald og fastholdelse i erhvervsuddannelserne i Grønland. Overordnet bekræfter den klart, at frafald udgør et alvorligt problem, da over halvdelen af alle elever/lærlinge falder fra på et eller andet tidspunkt i deres uddannelsesforløb. Selv om nogle senere vender tilbage og fuldfører uddannelsen (eller starter på en anden uddannelse), har det ikke desto mindre alvorlige konsekvenser for enkeltpersoner såvel som for samfundet og økonomien.

En central konklusion af undersøgelsen er, at de fleste frafald er komplekse forløb, der udspiller sig over en længere periode, snarere end en isoleret hændelse. Mange faktorer spiller en rolle i et til tider forvirrende samspil, og årsager kan identificeres både på det personlige, det institutionelle, det systemiske og det overordnede samfundsmæssige niveau. Ofte er frafald resultatet af en række omstændigheder og/eller begivenheder, hvor den sidste er dråben, der får bægeret til at flyde over, men ikke nødvendigvis er den vigtigste. Nogle af disse faktorer er belyst i tidligere studier fra andre dele af uddannelsessystemet, mens andre ikke tidligere har været systematisk undersøgt. Denne undersøgelse har primært fokuseret på faktorer, der kan tackles inden for rammerne af erhvervsuddannelsessystemet eller på institutionelt plan, i stedet for at se på de større sociale eller kulturelle spørgsmål.

Nogle interessante observationer fremgår umiddelbart af det empiriske materiale. Den første er, at *der ikke er nogen systematisk registrering og dokumentation af årsager til frafald på det institutionelle plan*. Det betyder, at det ikke er muligt på nuværende tidspunkt at basere interventioner på solid evidens. For det andet sker der *kun begrænset videndeling om årsager til frafald og midler til bekæmpelse af dette mellem aktører og interessenter på erhvervsuddannelsesområdet*. Selvom problemets alvor anerkendes af alle, bliver konkret viden ikke systematisk delt og nyttiggjort, således at der spildes mange ressourcer på at genopfinde hjulet, i stedet for at lære af andres erfaringer. En tredje observation er, at *selv om frafald er et komplekst fænomen, tackles det i isolerede projekter, der fokuserer på en bestemt type indsats og på et bestemt tidspunkt, i stedet for at indgå som en del af en samordnet strategi på nationalt eller institutionelt plan*. Således kunne ingen af de besøgte erhvervsskoler fremlægge en detaljeret strategi til forebyggelse af frafald, der

- tager højde for alle relevante faktorer;
- identificerer målgrupperne;
- definerer indsatsområder;
- afsætter ressourcer;
- fordeler ansvar;
- indeholder bestemmelser om systematisk evaluering inden for en afgrænset tidsperiode.

En fjerde, og måske den vigtigste observation, er identificeringen af en række modsatrettede tendenser i måden at håndtere frafaldsproblemet på, der gør, at man må genoverveje frafalds-fænomenet og se det som en række dilemmaer, der skal konfronteres, i stedet for, som nu, at se det som en række af problemer, som der findes oplagte løsninger på, hvis blot man ser længe nok.

Dilemmaer er problemer, hvortil der ikke findes nogen éntydig løsning. De repræsenterer et sammenstød mellem forskellige værdisystemer, som hver især giver god mening set fra hver deres særlige perspektiv. At håndtere et dilemma handler derfor mindre om logiske årsagskæder og mere om kompromisser og politiske beslutningsprocesser. Undersøgelsen identificerer seks grundlæggende dilemmaer, der påvirker det grønlandske erhvervsuddannelsessystem:

- Internationale standarder og erhvervsuddannelse eller socialpolitik?
- Ændring af system eller brugeradfærd?
- Centralisering eller decentralisering?
- Dansk eller grønlandsk som medium for undervisning?
- Frafald eller "early leaving"?
- Skole- eller virksomheds-baseret erhvervsuddannelse?

Hvert af disse dilemmaer er blevet analyseret på grundlag af data fremkommet i denne undersøgelse; herunder de argumenter og udsagn, der er fremsat af forskellige aktører og interessenter. Forskningsresultater fra andre europæiske lande er også blevet anvendt i komparativ sammenhæng. For hvert af de seks dilemmaer har undersøgelsen formuleret en række anbefalinger. Disse anbefalinger bør ses som bidrag til en proces ud fra et uddannelsesmæssigt perspektiv snarere end konkrete forslag til handling. I sidste ende er det op til de direkte berørte at foretage endelige prioriteringer og beslutninger.

For at fremme overblikket er de blevet sorteret i henhold til en formåls-baseret taksonomi.⁷² Handlinger kan således fokusere på:

Forebyggelse: Tidlig indsats over for faktorer der fremmer frafald, førend de får virkning;

Intervention: Afhjælpende foranstaltninger over for uddannelsessøgende, der er truet af frafald;

Kompensation: Skabelsen af nye muligheder for personer, der allerede er faldet ud af uddannelsessystemet.

Anbefalingerne neden for vedrører det nationale plan og er således fælles for alle erhvervsskoler. Anbefalinger, der er specifikke for den enkelte institution, er blevet samlet i et særligt annekse med underafsnit for hver af de involverede skoler.

7.1 Forebyggelse

Strategi: Alle erhvervsskoler skal pålægges – med støtte fra Selvstyret – at udarbejde en egentlig fastholdelsesstrategi, der løber over fx en to-årig periode og fastsætter mål, midler og ansvar for indsatsen mod frafald i institutionelt regi.

---

⁷²Denne taksonomi er taget fra: European Commission: *Final report of the thematic working group on early school leaving* (2013). Kan downloades fra: www.ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/doc/esl-group-report_en.pdf

Vejledning:

Erhvervsskolerne er generelt kritiske over for den information og vejledning, der gives af Piareersarfit til de unge i forbindelse med deres uddannelsesvalg. Piareersarfit på den anden side hævder, at det informationsmateriale, som de baserer deres vejledning på - hjemmesiden SUNNGU - ikke indeholder alle de relevante oplysninger (SUNNGU henviser til skolernes egne hjemmesider, der er meget uens i indhold og opbygning). SUNNGU bør derfor optimeres, så den kan anvendes som grundlag for vejledning.

Centralisering:

Små institutioner er ikke pædagogisk bæredygtige. Det vil derfor være bedre at centralisere de maritime uddannelser i Nuuk og de sociale programmer i Ilulissat. Man skal dog være opmærksom på, at dette kan skabe andre problemer, hvor flere elever bliver nødt til at rejse og være væk hjemmefra.

Koordinering og sammenhæng mellem skole og virksomhed:

Skolerne skal have meget tættere forbindelser med virksomhederne såvel generelt som omkring den enkelte elev. Her kan man bruge IKT til at muliggøre regelmæssig personlig kontakt, og udnytte erfaringerne fra COMBAR-projektet. Også andre typer af kontaktskabende indsatser, der bringer skole og virksomhed tættere på hinanden – som fx INUILLs Grønlandsmesterskaber for kokke – bør overvejes.

Videndeling:

Brug mulighederne for informations- og kommunikationsteknologien (IKT) til at dele viden om frafald. Platformen (E-Forum) er der allerede, men bruges ikke systematisk.

Oprettelse af en videnbase om frafald:

Afhold obligatoriske interviews med frafaldne elever på det institutionelle plan. Informationer om årsager skal registreres/dokumenteres og føres ind i en central database på skolen. Evalueringer af de enkelte projekter fra Puljen til Mindskelse af Frafald skal være obligatoriske, og en betingelse for udbetaling af sidste rate af projekttilskuddet. Evalueringsdata skal analyseres i slutningen af hver finansieringsperiode og indgå som en del af arbejdsgruppens årsrapport.

Etablering af praktikpladser:

Bibehold den virksomhedsbaserede model i erhvervsuddannelserne, og samarbejd med arbejdsgiverorganisationerne om tilvejebringelsen af nye modeller for praktikpladser – delaftaler, kombinationsaftaler, m.fl. Overvej at give præmier til virksomheder, der etablerer nye lærepladser, og overfør omkostningerne ved dette til de virksomheder, der ikke tager lærlinge.

Grundforløb:

Et grundforløb vil gøre det muligt for flere personer, der i øvrigt er kvalificerede til optagelse, til rent faktisk at komme i gang med en erhvervsuddannelse. Man skal dog være opmærksom på det pres, dette vil skabe, når det ikke længere er antallet af praktikpladser, der regulerer optagelse. Det er fx nødvendigt, at der ikke optages væsentligt flere på en uddannelse, end arbejdsmarkedet kan rumme, og at antallet af elever og bomulighederne (antallet af kollegieværelser og -lejligheder) samstemmes.

Træningsgaranti:

Der skal indføres en uddannelsesgaranti til dem, der starter på en erhvervsuddannelse, så de har vished for, at de kan gennemføre uddannelsen (inden for visse begrænsninger). Det skal være muligt at afslutte en erhvervsuddannelse med skolepraktik, hvis eleven ikke kan finde en praktikplads.

Støtte til kollegierne:

Unge, der er væk hjemmefra for første gang, skal samles i særlige kollegier, hvor der tages hånd om dem i de første skoleperioder. Der skal indføres en obligatorisk "økonoma-funktion" for alle kollegier.

Forberedende kurser for unge om, hvordan man leve på egen hånd:

Allerede i folkeskolen (og/eller som en del af Piareersarfits suppleringskurser) skal de unge lære, hvad det betyder at bo væk hjemmefra, og undervises i grundlæggende færdigheder omkring madlavning, rengøring, budgetplanlægning etc.

Styrkelse af den erhvervspædagogiske indsats:

Overvej indførelsen af en særlig, central udviklingsenhed (som på folkeskoleområdet), der kan hjælpe praktikerne med at udvikle undervisningsmetoder og materiale. Overvej at indføre obligatoriske introduktionskurser for erhvervsskolelærere fra Danmark, hvor de får en grundig indføring i erhvervspædagogiske aspekter i de grønlandske erhvervsuddannelser, herunder forskellene mellem at undervise på en dansk og en grønlandsk erhvervsskole.

7.2 Intervention

Fastholdelsesvejledning:

Fastlæg ansvaret for vejledningen af lærlingene under praktikperioder éntydigt, og lad skolernes studievejledere stå for dette.

Rust lærerne bedre til at håndtere elever/lærlinge med personlige problemer: Lærerne skal have en bedre forståelse af, hvordan de håndterer elever/lærlinge med personlige problemer, og herunder også grænserne for, hvad de skal involvere sig i. Der skal skabes et bedre samspil mellem lærere, skolens studievejledere og vejlederne på studenterrådgivningerne under Center for National Vejledning.

Modularisering(korte erhvervsuddannelsesforløb på udvalgte uddannelser):

Indfør afstigningsmuligheder på de længere erhvervsuddannelser, så det er muligt for elever og lærlinge, der har problemer med gennemførelsen, at forlade uddannelsen med et afslutningsbevis fx efter to års uddannelse. Det bør dog kun udføres for uddannelser, hvor et sådant kort forløb giver reelle beskæftigelsesmuligheder, og der bør ligeledes være en reel lønforskel i forhold til ufaglært arbejdskraft.

7.3 Kompensation

Princippet om livslang læring skal styrkes. Gør voksenlærlingeordningen mere attraktiv for uddannelsessøgende og arbejdsgivere, og indfør realkompetencevurdering i langt større grad end for

nuværende. Undersøg mulighederne for at introducere ECVET-principperne i erhvervsuddannelsessystemets struktur.

Anneks 1: De enkelte erhvervsskoler

Resultater fra de enkelte erhvervsskoler

Dette afsnit indeholder resultaterne af undersøgelsen i forhold til de enkelte erhvervsskoler, der blev besøgt i løbet af februar/marts 2015. I alt blev 9 institutioner besøgt:

- Handelsskolen i Nuuk
- Handelsskolen i Qaqortoq
- KTI Tech College Grønland (byggeri og anlæg) i Sisimiut
- KTI Tech College Grønland (jern og metal) i Nuuk
- Grønlands Maritime Center i Nuuk og Paamiut
- Levnedsmiddelskolen (INUILI) i Narsaq
- Sundhedsskolen i Nuuk
- Skolen for sociale uddannelser i Ilulissat

Selvom de to handelshøjskoler deler den samme bestyrelse og KTI Tech College Grønland i 2011 blev slået sammen til en enkelt skole, udviser de fire institutioner så mange særlige kendetegn, at de er blevet behandlet individuelt i analyserne, og ligeledes i denne sektion. Søfartsskolens to institutioner i undersøgelsen (Nuuk og Paamiut) er derimod blevet behandlet i samme afsnit.

Skolebesøgene var typisk af 1½ til 2 dages varighed, men nogle besøg var mere komprimerede end andre på grund af forsinkelser i rejseplanen forårsaget af vejret. Den vigtigste kilde til data var interviews med skolernes ledelse, studievejledere, undervisere og elever, fulgt op med yderligere undersøgelser via e-mail eller telefon. Andre vigtige kilder var skolernes hjemmesider, materiale udleveret af skolerne selv, samt oplysninger fra uddannelsesdepartementets Pulje til Mindskelse af Frafald i Uddannelserne. Statistisk materiale om frafald for udvalgte uddannelser er hentet fra Grønlands Statistik. For de fleste erhvervsskoler - men ikke for alle - blev der gennemført interview med praktikvirksomheder for at opnå et mere dækkende billede af uddannelsen. Der blev endvidere gennemført kvantitative undersøgelser blandt alle elever og lærere på de besøgte skoler for at underbygge repræsentativitet, pålidelighed og gyldighed af de udsagn, der var fremkommet under interviewrunden.

Skolebesøgene blev udført for at identificere relevante erfaringer og eksempler på god praksis i forbindelse med frafald og fastholdelse, men der er ikke tale om nogen 360 graders evaluering af institutionen og uddannelserne som sådan. Beskrivelserne af den enkelte skoles initiativer er derfor ikke nødvendigvis udtømmende. Kun få skoler havde udviklet statistisk materiale om frafald, og ingen havde indført systematisk registrering og dokumentering af oplysninger om årsager til frafald. Kombineret med hyppige personaleudskiftninger på næsten alle skoler betød det, at den institutionelle vidensbasis generelt var smal.

Anbefalingerne til de enkelte skoler er ment som input til refleksion og diskussion.

1. Handelsskolen i Nuuk

Skolen

Handelsskolen, Niuernermik Ilinniarfik (NI) i Nuuk er en selvstændig offentlig institution, men deler dog bestyrelsen med Campus Kujalleq (CAK) i Qaqortoq. Skolen i Nuuk optager primært elever fra Nuuk, Manitsooq og Sisimiut og de omkringliggende områder, mens CAK optager elever fra de resterende dele af Grønland. Udbuddet af erhvervsuddannelser er stort set det samme i Nuuk som i Qaqortoq, om end med enkelte undtagelser.

Skolen i Nuuk har i alt 40 medarbejdere, hvoraf 17 er lærere. Skolen optager cirka 300 uddannelsessøgende om året, hvoraf halvdelen er fuldtidsstuderende. De fleste elever er kvinder. Skolen har ikke formuleret nogen politik på frafald.

Skolens hjemmeside (www.ninuuk.gl) er systematisk og med et godt layout og generelt brugervenlig med relevante henvisninger til vigtige links. Den er tilgængelig både på grønlandsk og på dansk.

Uddannelser

Skolen tilbyder grundlæggende erhvervsuddannelse inden for handel og kontor (TNI). Inden for TNI uddannelsen kan der vælges mellem kontorassistent, handelsassistent, lægesekretær, butiksassistent, dekoratør eller salgsassistent med eller uden profil. Nogle af disse uddannelser afsluttes med skoleophold i Danmark.

TNI-uddannelsen er af 4 års varighed, hvor den studerende veksler mellem skoleophold og praktik. Før kurset begynder, er den studerende forpligtet til at finde en praktikvirksomhed og indgå en lærlingekontrakt. Siden 2008 har skolen kørt en forsøgsordning - TNI-basis - hvor den studerende starter med et ét års skoleophold (herunder en 14-dages læretid), og tilbringer resten af uddannelsen vekslende mellem skole og virksomhed. Eleverne på TNI-basis er ikke forpligtet til at have fundet en læreplads før de starter på kurset.

Skolen tilbyder også en uddannelse for personer der har kvalifikationer fra de gymnasiale uddannelser (GUX) og som ønsker at opnå erhvervsfaglige kvalifikationer inden for kontor og handel. De får tilbudt et 18-ugers teoretisk (skolebaseret) kursus, der erstatter alle skoleophold undtagen det sidste. Dette program er derfor kendt som TNI-18.

Informanter

Skolen blev besøgt d. 5. og 6. februar 2015. Informanterne bestod af en repræsentant fra ledelsen, studievejlederen, 3 lærere og 4 elever/lærlinge. De 4 elever/lærlinge (tre kvinder og en mand) var alle på deres sidste år af TNI-uddannelsen, to fra den traditionelle TNI uddannelse og to fra TNI Basis. Fordelingen i alder var fra midten af 20'erne til starten af 50'erne. To af eleverne havde fuldført andre uddannelser,

inden de startede på TNI uddannelsen. En havde tre mislykkede forsøg bag sig forud for dette. En havde ansøgt om optagelse mere end tre gange, før hun blev optaget. To havde tidligere været på efterskoleophold i Danmark.

Fire interviews blev gennemført med virksomheder med TNI lærlinge.

Frafald

Skolen indsamlede ikke oplysninger om frafald, og havde ikke sine egne statistikker. Ifølge oplysninger fra ledelsen og lærerne lå frafaldsprocenten for uddannelserne typisk over 50, heri indberegnet elever der tog orlov, hvoraf nogle (men ikke alle) dog senere vendte tilbage.

Oplysninger fra Grønlands Statistik dækker over frafald fra begge handelsskoler, så det er ikke muligt af nedenstående tabel at skelne mellem skolerne. Tabellerne viser frafaldet for to af de mest populære specialeområder i TNI uddannelsen: kontor og handel og salgsassistent. Begge er af 4 års varighed. Som det fremgår, sker frafald under hele forløbet, men det er på sit højeste i de første to år af uddannelsen. Dette er i overensstemmelse med lærernes observationer, nemlig at langt størstedelen af frafaldet sker frem til 4. skoleperiode, og at eleverne sjældent falder fra herefter.

TNI/kontorassistent												
		Frafald										
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Total
Start	2003	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	4
	2004	21	20	6	1	1	-	1	-	-	-	50
	2005	-	6	16	7	-	3	1	-	-	-	33
	2006	-	-	16	11	6	4	2	1	-	-	40
	2007	-	-	-	11	19	7	2	2	-	-	41
	2008	-	-	-	-	7	15	7	2	-	-	31
	2009	-	-	-	-	-	12	16	12	2	-	42
	2010	-	-	-	-	-	-	9	13	11	3	36
	2011	-	-	-	-	-	-	-	9	22	6	37
	2012	-	-	-	-	-	-	-	-	17	22	39
	2013	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5

TNI/handelsassistent												
		Frafald										
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Total
Start	2003	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	2004	6	2	2	-	-	-	-	-	-	-	10
	2005	-	3	11	2	1	1	-	-	-	-	18
	2006	-	-	3	1	3	6	1	1	-	-	15

2007	-	-	-	7	5	3	-	1	-	-	16
2008	-	-	-	-	7	9	5	2	2	-	25
2009	-	-	-	-	-	7	5	6	3	-	21
2010	-	-	-	-	-	-	8	17	2	3	30
2011	-	-	-	-	-	-	-	10	21	5	36
2012	-	-	-	-	-	-	-	-	18	13	31
2013	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	9
Total	6	6	16	10	16	26	19	37	46	30	212

Til sammenligning var der i 2010 188 personer, der startede med en uddannelse indenfor handel og kontorområdet(dette tal dækker begge skoler og alle TNI-programmer).

Årsager til frafald

Ledelse, studievejleder, lærere og elever angiver følgende årsager til frafald:

Ledelse: Mange elever har psykiske problemer. I efterårssemestret 2014 henviste skolen 20 elever til studenterrådgivningen. Nogle elever uden for Nuuk synes at vælge handelsskolen blot for at kunne flytte til Nuuk, og dropper ud kort efter de er startet. Der er elever/lærlinge med grønlandsk som modersmål og som har problemer med det danske sprog, og derfor har skolen har forsøgt med supplerende danskundervisning. Men dette hjælper ikke alle. Misbrug af hash og alkohol forårsager også frafald. Mange af eleverne der har børn, eller bliver gravide i løbet af uddannelsen, har ofte svært ved at få dem passet - især de enlige forældre. Det er et problem, at skolen ikke har kontakt til praktikvirksomhederne - det er Piareersarfit, der har den kontakt.

Studievejlederen: Flertallet af eleverne angiver personlige problemer som årsagen til deres beslutning om at forlade uddannelsen. Mange er simpelthen ikke robuste nok, og de dropper ud, når de støder på problemer. Manglende danskkundskaber er i sig selv ikke en væsentlig årsag til frafald, men en medvirkende faktor. Mange elever uden for Nuuk har svært ved at tilpasse sig livet på egen hånd, og føler sig ensomme og isolerede. Elever med børn har større risiko for at droppe ud. Nogle elever har fået opsagt deres kontrakter med praktikvirksomheden.

Lærerne: Nogle studerende har så dårligt et danskniveau, at de ikke kan gennemføre uddannelsen. Studerende med børn kan have vanskeligheder med børnepasning, men de er som regel mere målrettede. Nogle studerende mangler simpelthen motivation til at gennemføre uddannelsen. Elever, der flytter til Nuuk og bor på kollegier, kan have vanskeligheder med at lave deres egen mad, at komme op om morgenen osv. Uddannelsesvejledningen fra Piareersarfit er ikke god nok – der henvises personer til skolen, selvom de tydeligvis ikke hører til her. Elever/lærlinge med grønlandsk som modersmål har ofte problemer med at afkode undervisningsmateriale, som er på dansk, og som henviser til en dansk social og kulturel kontekst.

Praktikvirksomhederne peger på, at frafald ofte er begrundet i flere faktorer, herunder psykiske problemer, børn, graviditet, misbrug, økonomi, problemer med en partner eller forældre osv. Ofte er eleven umoden

og kan ikke møde til tiden om morgenen. Mange elever kommer fra folkeskolen med utilstrækkeligt fagligt niveau. Der er ingen koordinering eller samarbejde mellem skolen og praktikvirksomheden; virksomhederne hører kun fra skolen, når eleven har haft en fraværssamtale. Eleverne ser skolen og virksomheden som to adskilte verdener, og det har de svært ved at håndtere. En virksomhed har undersøgt årsagerne til frafald blandt lærlinge gennem 10 år, og er kommet til det resultat, at 40% er begrundet i "personlige problemer" (ikke defineret yderligere), 30% skyldes, at de ikke møde til tiden på arbejdet, og 28% havde fortaget et forkert uddannelsesvalg.

Initiativer til reduktion af frafald

Gennem de sidste par år har skolen gennemført flere initiativer for at reducere frafaldet, men der har været en betydelig personudskiftning i ledelse, blandt lærerne og studievejlederne, hvilket har gjort det vanskeligt at holde en klar og fast kurs.

Flere informanter nævnte ansættelsen af en fuldtids studievejleder siden efteråret 2013 med det særlige formål at reducere frafald som det mest betydningsfulde initiativ. Hun er begyndt systematisk at registrere årsagerne til frafald og i løbet af 2014 har hun iværksat og gennemført en række sociale aktiviteter på skolen, bl.a. på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse blandt de studerende. Arrangementer inkluderer filmfremvisning, håndarbejdsaftener, bagning, fitness, osv. Ifølge studievejlederen har disse initiativer fungeret rigtig godt. I det lange løb er det blevet for tidskrævende at arrangere dem, og aktiviteterne er derfor ikke fortsat.

Kurser i konflikthåndtering er en anden aktivitet iværksat af studievejlederen og tilbudt lærere, der havde klasser med sociale problemer (fx mobning). Erfaringerne fra disse kurser var, at selv de mest psykologisk udfordrede elever kunne lære at klare sig i skolemiljøet, hvis de blev mødt med åbenhed og forståelse fra deres lærere og klassekammeraters side. I foråret 2014 eksperimenterede skolen med en morgenmadsordning for eleverne. Det fungerede godt, men det var et projektfinsieret initiativ, og blev afbrudt, da projektet afsluttedes. Skolen har forsøgt at finde støttefamilier til enlige mødre, men det er svært at få projektet op at stå, da egnede og interesserede familier er svære at finde.

Skolen arbejder med såkaldte "koblingsopgaver" for at sikre en bedre sammenhæng mellem skolen og praktikvirksomheden. Opgaverne gives til eleverne ved afslutningen af de enkelte skoleperioder og løses i løbet af deres praktikophold, ideelt med hjælp fra virksomheden. Således skabes der en bedre sammenhæng mellem skolen og virksomheden

Anbefalinger

På baggrund af ovenstående anbefales det, at skolen gennemføre følgende initiativer:

- Udarbejdelse af en politik for frafald på institutionelt plan, som skitserer mål, metoder, ansvar og ressourcer. I udformningen af politikken bør såvel elever som medarbejdere og bestyrelse involveres;
- Fortsat og obligatorisk registrering og dokumentation af alle årsager til frafald, baseret på interviews med elever/lærlinge, der er faldet fra;

- Gennemførelsen af initiativer, der sikrer dialog og koordinering mellem skole og praktikvirksomheder, så uddannelsen opleves af eleverne som et sammenhængende hele og ikke som to adskilte verdener.

Campus Kujalleq Business College (CAK), Qaqortoq

Skolen

Campus Kujalleq er en sammenlægning af den tidligere Handelsskole i det sydlige Grønland og det almene Gymnasium i Qaqortoq. De to skoler blev lagt sammen i 2013, og fusionen er kendt som Campus Kujalleq (CAK). Grønlands to handelsskoler (NI Nuuk og CAK) deler den samme bestyrelse, men fungerer ellers som to selvstændige institutioner.

Skolen i Nuuk optager primært elever fra Nuuk, Maniitsoq, Sisimiut og de omkringliggende områder, mens CAK optager elever fra resten af Grønland. Rækken af kurser der tilbydes, er (med få undtagelser) den samme i Nuuk som i Qaqortoq.

Skolen har et godt fysisk miljø med 365 kollegiepladser til elever, der kommer uden for Qaqortoq. Syv af kollegierne har en økonoma tilknyttet, som organiserer morgenmad, laver varme måltider i skolens frokostpause, forbereder middag og rengør fællesrummet. I weekenden laver eleverne deres egen mad. De fleste kollegier ligger tæt på skolen. Skolen tilbyder også fritidsaktiviteter, herunder kajakker og kanoer samt våddragter, som de studerende kan låne. I løbet af vinteren er det muligt at låne skøjter og ski. Der er også en café og et motionscenter, og to gange om ugen låner skolen byens sportshal. I 2014 skolen overtog den gamle sømandshjem, der nu fungerer som et værested, hvor eleverne kan bl.a. købe et billigt måltid mad.

CAK har udarbejdet en strategiplan for perioden 2014-2018, hvor ét ud af i alt 13 formål er at reducere frafald på uddannelserne. Tiltag inkluderer bl.a. gennemførelse af god undervisning og oprettelsen af et godt studiemiljø, mentorordninger, tutorordninger, kollegieforhold og samarbejde med Piareersarfit og andre uddannelsesinstitutioner. En vigtig del af strategien er udviklingen af et centralt kvalitetsstyringssystem. Der er dog ingen information om tidsperiode, ressourcetildeling og ansvar.

Skolens hjemmeside (www.cak.gl) er informativ og med et attraktivt design. Den er godt struktureret og brugervenlig med relevante henvisninger til vigtige links. Der er detaljerede beskrivelser af uddannelserne og indeholder fagbeskrivelser for skoleopholdene. Der gives ikke nogen specifikke oplysninger til praktikvirksomhederne (f.eks. læringsmål under praktikperioden, oplysninger om Tasiorti-hjemmesiden etc.) Hjemmesiden giver eleverne generel information om livet som elev på CAK og er på både grønlandsk og dansk.

Uddannelser

Skolen tilbyder TNI kurser med flere forskellige specialiseringer. Et særligt initiativ er TNI Basis, som i øjeblikket kører som et eksperiment. TNI Basis starter med et års skoleophold (grundforløb), der svarer til de 4 skoleophold på det "klassiske" TNI program. Basisåret indeholder et 14-dages praktikophold i en virksomhed, men foregår ellers udelukkende i skoleregi. Det er ikke nødvendigt for eleven at have en praktikaftale for at blive optaget, og eleven kan bruge skoleperioden til at finde en plads. Skolen kan bistå med dette, fx med hjælp med at skrive ansøgninger. Den klassiske TNI uddannelse udbydes ligeledes, og her skal eleven finde en praktikplads, inden uddannelsen påbegyndes. CAK tilbyder ikke skolepraktik.

Som et nyt initiativ tilbyder skolen serviceassistentuddannelsen, en ny 2-årig vekseluddannelse, som er rettet mod beskæftigelse primært i bygderne. Gennemføres uddannelsen tilfredsstillende er det muligt at starte i midten af TNI-uddannelsen. CAK tilbyder også korte videregående uddannelser rettet mod beskæftigelse inden for turistbranchen (arktisk turistguide og serviceøkonom).

Informanter

Skolen blev besøgt d. 16 og 17. februar 2015. Informanterne bestod af skolens ledelse, en studievejleder, 2 lærere og 4 studerende. De studerende var fra både Øst- og Vestgrønland og var både mænd og kvinder. Alderssammensætningen var mellem 20 og 37. To af de fire elever var tidligere droppet ud af andre erhvervsuddannelser. De to lærere havde været på skolen i en årrække. En af lærerne fungerede også som en studievejleder.

Frafald

Skolen holder ikke detaljerede statistikker over frafald, men anvender tal fra uddannelsesdepartementet, der viser en frafaldsprocent på 57. Ifølge ledelsen er frafaldet spredt over hele uddannelsesforløbet, men med en koncentration i starten. Hvis eleverne falder fra senere i forløbet, er det typisk fordi de dumper til den afsluttende eksamen. Mænd er mere tilbøjelige til at droppe ud end kvinder. Ifølge studievejlederen foretages der ingen systematiske interviews med frafaldne elever, og ingen systematisk registrering og dokumentation af årsager til frafald.

Lærerne mente, at frafaldet svingede fra klasse til klasse. Samtidig havde de et indtryk af, at en del af dem, der faldt fra, vendte tilbage senere for at fuldføre deres uddannelse, f.eks. efter en graviditetsorlov. Ifølge lærerne forekom frafaldet typisk i de første to år af uddannelsen – og sjældent herefter. På den klassiske TNI uddannelse skete de fleste frafald efter den første skoleperiode – dvs. inden for de første tre måneder af deres virksomhedspraktik. Oplysninger fra Grønlands Statistik dækker frafald fra begge handelsskoler, så det er ikke muligt af nedenstående tabel til at skelne mellem de to skoler. Tabellerne viser frafaldet af to af de mest populære specialer i TNI-programmet. Begge er af 4 års varighed.

TNI/administration												
		Drop-out										
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Total
Start	2003	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	4
	2004	21	20	6	1	1	-	1	-	-	-	50
	2005	-	6	16	7	-	3	1	-	-	-	33
	2006	-	-	16	11	6	4	2	1	-	-	40
	2007	-	-	-	11	19	7	2	2	-	-	41
	2008	-	-	-	-	7	15	7	2	-	-	31
	2009	-	-	-	-	-	12	16	12	2	-	42
	2010	-	-	-	-	-	-	9	13	11	3	36
	2011	-	-	-	-	-	-	-	9	22	6	37
	2012	-	-	-	-	-	-	-	-	17	22	39
	2013	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5

TNI/retail sales assistant												
		Drop-out										
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Total
Start	2003	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	2004	6	2	2	-	-	-	-	-	-	-	10
	2005	-	3	11	2	1	1	-	-	-	-	18
	2006	-	-	3	1	3	6	1	1	-	-	15
	2007	-	-	-	7	5	3	-	1	-	-	16
	2008	-	-	-	-	7	9	5	2	2	-	25
	2009	-	-	-	-	-	7	5	6	3	-	21
	2010	-	-	-	-	-	-	8	17	2	3	30
	2011	-	-	-	-	-	-	-	10	21	5	36
	2012	-	-	-	-	-	-	-	-	18	13	31
	2013	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	9
Total		6	6	16	10	16	26	19	37	46	30	212

Til sammenligning var der i 2010 188 personer, der startede en uddannelse indenfor handel og kontorområdet (dette tal dækker begge skoler og alle TNI-programmer).

Årsager til frafald

Ledelse:

- Frafalet i uddannelserne er ifølge de statistiske oplysninger fra uddannelsesdepartementet 57% på landsplan for TNI-uddannelserne. Årsagerne til frafald er komplekse, men blandt de vigtigste årsager er forkert valg af uddannelse, personlige problemer og pasningsproblemer for elever med børn.

- I forhold til den enkelte elev og sandsynligheden for frafald er to faktorer afgørende: moderens uddannelsesniveau og elevens motivation. Mange elever har svært ved at komme op om morgenen og aflevere opgaver til tiden. Det faktum, at de generelt kommer med ringe faglige forudsætninger fra folkeskolen, hvor niveauet er "katastrofalt dårligt", er en medvirkende faktor til frafald.
- Færdigheder i dansk spiller en rolle for en vellykket gennemførelse af en uddannelse. For hovedparten af eleverne er dansk et fremmedsprog, og selvom skolen understøtter princippet om, at alle har ret til at blive undervist i deres førstesprog, grønlandsk, foregår det meste af undervisningen på dansk.
- De studerendes kost under skoleopholdet kan også have indflydelse på frafaldet. Mange får ikke ordentlig ernæring, da de ikke kan lave mad til sig selv og bruger deres penge på andre ting end fødevarer.

Studievejlederen:

- Efter afslutning af folkeskolen foretager vejledere fra folkeskolen eller Piareersarfit en screening, hvor de bedste elever ofte anbefales at vælge det almindelige gymnasium, mens erhvervsuddannelserne er til de, der ikke har andre muligheder.
- Mange erhvervsskoleelever kommer med utilstrækkelige færdigheder fra folkeskolen.
- Undervisning i dansk og af danske lærere kan give problemer for mange grønlandsk-talende elever.
- Psykologiske og sociale problemer forårsager de fleste frafald – eleverne mangler ofte robusthed til at fuldføre en uddannelse.
- Frafald kan forekomme, når den studerende dumper i et fag eller til den afsluttende eksamen.
- Nogle elever mangler den nødvendige disciplin og koncentrationsevne til at kunne færdiggøre uddannelsen.

Lærerne:

- Nogle elever finder ud af, at de er på den "forkerte hylde" og skifter uddannelse eller tager et job i stedet; andre dropper ud på grund af dårlige danskkundskaber.
- Den manglende koordinering mellem skole, praktikvirksomhed og elev/lærling kan også bidrage til frafald, da ingen tager ansvar for denne sammenhæng. Kontakt sker kun når skolerne rapporterer tilbage til virksomheden i forbindelse med et for stort fravær.
- Elever med børn kan sommetider blive tvunget til at forlade uddannelsen på grund af vanskeligheder med børnepasning.
- Nogle elever har disciplinære problemer under deres skoleophold. De ser skoleopholdet som en "legeplads", hvor de er væk fra hjemmet og kan gøre som de vil.
- Det er generelt et problem i de grønlandske erhvervsuddannelser, at der også er et stort frafald blandt lærere. Mange lærere forlader skolen efter kort tid i en stilling og når aldrig at udvikle fortrolighed med undervisningen og eleverne. Dette frafald er foruroligende for eleverne, og har sikkert indflydelse på deres motivation.
- Elever på serviceassistentuddannelsen, der starter deres første skoleophold uden en lærlingekontrakt, finder det ofte svært at finde en senere. Kun få elever fra TNI-Basis har dette problem.

De studerende:

- Problemer med at finde lærepladser gør det umuligt for nogle elever at fortsætte;
- Sproglige problemer er et problem for nogle - de forstår mere når undervisningen foregår på grønlandsk;
- Personlige problemer;
- Fravær fra familien, især fra børn, udgør en vigtig årsag til frafald fra uddannelsen. Generelt alt, der vedrører familien - dødsfald, ulykker, sygdom, fester og sammenkomster - er medvirkende årsager

til frafald, fordi de kan få eleven til at afbryde og tage hjem. Der er dog en del, der vender tilbage til uddannelsen eller starter igen på samme eller en anden uddannelse.

Initiativer til reduktion af frafald

- Skolen har i marts 2015 indført en morgenmadsordning finansieret af Puljen til Mindskelse af Frafall.
- Elever med børn, der opholder sig på skolen i en længere periode (f.eks TNI-Basis elever), kan medbringe deres børn og få dem passet i den lokale vuggestue / børnehave. Skolen har også lejligheder, hvor hele familien kan bo.
- Skolen arbejder med såkaldte "koblingsopgaver" for at sikre en bedre sammenhæng mellem skolen og praktikvirksomheden. Opgaverne gives til eleverne ved afslutningen af de enkelte skoleperioder og løses i løbet af deres praktikophold, ideelt med hjælp fra virksomheden. Således skabes der en bedre sammenhæng mellem skolen og virksomheden.
- I 2013 blev det gamle sømandshjem i Quaortoq købt af CAK, og det bruges nu som værested for skolenselever, hvor de blandt andet kan købe mad. En kupon til 10 måltider koster DKK 250.
- På nogle kollegier arrangeres der måltider, og der gives hjælp til elevernes daglige huslige pligter, hvilket er medvirkende til en reduktion af frafaldsrisikoen.

Anbefalinger

Det anbefales, at skolen gennemføre følgende initiativer for at bekæmpe frafald:

- Udvikling af en klar strategi til bekæmpelse af frafald, udarbejdet i fællesskab mellem personale, bestyrelse og elever. Strategien skal indeholde oplysninger om mål, metoder, ansvar og ressourcer;
- Indførelse af obligatoriske interviews med frafaldne elever (foretaget af studievejledere), hvor data analyseres, registreres og dokumenteres og indgår i en lokal database vedrørende frafald;
- Kontakten til praktikvirksomheder bør styrkes, så eleven oplever skolen og lærested som et sammenhængende hele. Dette indebærer også at videreudvikle hjemmesiden, hvor der skal indgå flere virksomhedsrelevante oplysninger;
- Sammenhængen mellem TNI og serviceassistentuddannelsen bør udvikles, således at sidstnævnte kan anvendes som en afstigningsmulighed, hvis eleven forlader TNI uddannelsen før tid.

KTI/ Tech College Grønland (bygge- og anlæg), Sisimiut

Skolen

Skolen er fra 1977 og er en del af en campusstruktur i Sisimiut, som også omfatter gymnasiale uddannelser og Skolen for Minedrift. Skolen samarbejder med Danmark Tekniske Universitet (DTU) omkring den videregående uddannelse til arktisk ingeniør, hvoraf dele af uddannelsen gennemføres i Sisimiut. I 2011 fusionerede skolen med Jern- og Metalskolen i Nuuk under det fælles navn KTI Tech College Grønland (Kalaallit Nunaanni Teknikimik Ilinniartarfik). De to skoler har en fælles bestyrelse og ledelse, men de fungerer stadigvæk som individuelle institutioner på mange områder. Derfor vil de blive beskrevet særskilt.

Skolens bygninger i Sisimiut blev genopbygget efter en brand i 1994 og fremtræder i dag som moderne og velegnede til formålet. Skolen har tilknyttet et antal kollegier, der er placeret rundt omkring i byen. P.t. er der fremskredne planer om opførelse af nye kollegier, der skal erstatte de gamle, som er nedrivningsklare.

Skolen har en webside (www.kti.gl), som deles af skolerne i Sisimiut og Nuuk. Websiden er informativ om uddannelserne og indeholder en masse nyttige, praktiske oplysninger; den er imidlertid ikke helt overbevisende i sin struktur og er vanskelig at få et overblik over for nye brugere, bl.a. indholdsmæssigt.

Uddannelser

Skolen tilbyder 5 erhvervsuddannelser inden for bygge- og anlægsbranchen samt indenfor minedriftsområdet. De to uddannelser på minedriftsområdet udbydes af Skolen for Minedrift, som er en individuel institution på campus. De er ikke medtaget i denne undersøgelse.

Inden for bygge- og anlægsområdet tilbyder skolen uddannelse som tømrer/snedker, blikkenslager og maler – alle er 4 årige vekseluddannelser, som tilbydes i Sisimiut. Voksenlærlinge og skolepraktikanter kan dog også uddannes i Nuuk. Der er planer om også at tilbyde den almindelige tømrer/snedker uddannelse i Nuuk for at udnytte de bedre faciliteter dér, da der ikke er mange voksenlærlinge.

Skolen har mange ansøgere til bygge- og anlægsuddannelserne, hvoraf de fleste søger tømrer / snedkeruddannelsen. I 2014 blev i alt 199 ansøgninger sendt via Piareersarfit, og af disse blev 164 anset for egnede. Men ud af 164 havde kun 39 fundet en praktikplads på ansøgningstidspunktet. Hvert år optager skolen flere skolepraktikanter (elever uden en praktikaftale), der kan følge uddannelsen på skolen i op til to år. I løbet af de 2 år er de unge forpligtet til at finde en læreplads, og hvis de ikke lykkes, kan de ikke afslutte deres uddannelse. Elever hvis lærlingekontrakter blev annulleret, før de var færdige, kan også blive optaget som skolepraktikanter, så de kan gennemføre uddannelsen. I 2014 blev der optaget i alt 25 skolepraktikanter, alle inden for tømrer / snedkerfaget.

De 3 bygge- og anlægsuddannelser starter med fælles grundforløb (G1 og G2), der har en varighed på 19 uger. I løbet af grundforløbet har eleverne mulighed for at skifte til et anden uddannelse (fx fra tømrer til blikkenslager). Det betyder imidlertid, at de skal have en ny lærlingekontrakt. Mange af de større

virksomheder i branchen har imidlertid aktiviteter og dygtige medarbejdere, der dækker alle tre uddannelsesområder, og ændringer kan derfor ske internt i virksomheden.

I det øjeblik planlægger skolen 3 nye, korte (fra 6 måneder til 1 år) vekselbaserede uddannelser som flisemurer, forskallingstømrer og nedriver. De to sidste gennemføres i sammenhæng med tømreruddannelsen, og kan fungere som en afstigningsmulighed for denne.

Informanter

Skolen blev besøgt d. 26. og 27. februar 2015. Der afholdtes samtaler med ledelsen (2 interviews), studievejlederen, 3 lærere (to tosprogede og én dansksproget lærer) samt 7 elever. Nogle af eleverne var særligt udvalgte, fordi de blev vurderet af skolen som værende potentielt frafaldstruede. Desuden gennemførtes et interview med et medlem af skolens bestyrelse og 3 oplæringsvirksomheder.

Frafald

Skolen holder detaljerede statistikker over frafald og færdiggørelse og har data for bygge- og anlægsuddannelserne, der går tilbage til 2004. Frafall er ifølge ledelsen og lærerne ikke overvældende stor og er primært koncentreret omkring de to første skoleophold (G1 og G2), dvs. i løbet af det første år (uddannelsen starter som regel i det tidlige efterår).

Tømrer													
		Frafald											Total
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Start	2003	21	14	6	2	-	1	-	-	-	-	-	44
	2004	-	18	17	2	4	1	-	-	-	-	-	42
	2005	-	-	5	6	4	4	1	1	-	-	-	21
	2006	-	-	-	11	7	2	5	-	-	-	-	25
	2007	-	-	-	-	11	9	8	5	1	-	-	34
	2008	-	-	-	-	-	6	19	15	1	1	-	42
	2009	-	-	-	-	-	-	6	13	9	2	2	32
	2010	-	-	-	-	-	-	-	14	11	9	4	38
	2011	-	-	-	-	-	-	-	-	8	12	7	27
	2012	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	13	21
	2013	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	14

Maler													
		Frafald											Total
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Start	2003	7	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
	2004	-	7	4	1	1	1	-	-	-	-	-	14
	2005	-	-	7	2	2	-	-	-	-	-	-	11
	2006	-	-	-	4	2	3	-	1	-	-	-	10
	2007	-	-	-	-	5	5	2	1	3	-	-	16
	2008	-	-	-	-	-	5	4	2	-	-	-	11
	2009	-	-	-	-	-	-	4	5	3	1	-	13
	2010	-	-	-	-	-	-	-	12	1	2	-	15
	2011	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4	1	8
	2012	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3
	2013	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
Total		7	13	11	7	10	14	10	21	10	9	6	118

Årsager til frafald

Ledelsen nævnte flaskehalsproblemer ifm praktikpladssituationen ("early leaving") som et større problem end frafald. På grund af manglen på lærepladser er der elever, der ikke har mulighed for at komme ind på den uddannelse, de ønsker. Inden for bygge- og anlægsbranchen er antallet af lærepladser altid følsomt over for op-og nedture i økonomien. En ny udviklingstendens er, at flere og flere kontrakter på store, nye bygge- og renoveringsprojekter bliver givet som totalentrepriser til store firmaer, der kommer udefra med deres egne medarbejdere, og som ikke tager lokale lærlinge.

Differentieret undervisning, der understøtter svage elever med dårlig faglig baggrund eller evner, er afgørende for at reducere frafald, men det kræver kompetente lærere. Det er generelt svært for skolen at rekruttere lærere, fordi lønnen, der tilbydes, er lav – en typisk startløn er på ca. DKK 20.000 om måneden. En dygtig, faguddannet lærer har ingen problemer med at tjene betydeligt mere i en privat virksomhed.

Mange elever kommer uden for Sisimiut, og de har det svært, når de flytter på kollegium. De kan ikke lave mad, vaske tøj, gøre rent, komme op om morgenen af sig selv osv., og for nogle er dette problem så stort, at det fører til frafald. Skolen tilbyder en morgenmadsordning og eleverne har også mulighed for at købe mad i skolens kantine (forudbetalte spisebilletter).

Skolen sender en kort rapport til praktikvirksomheden efter hver skoleperiode, og informerer dem om opnåede karakterer og eventuelle huller i lærlingens viden, færdigheder og kompetencer. Skolen kontakter også virksomheden, hvis eleven har for meget fravær, men ud over dette, er der ikke megen kommunikation. I øjeblikket arbejdes der på at indføre en logbog for elever for at forbedre kommunikationen mellem skolen, lærlingen og virksomheden.

Studievejlederen pegede på den dårlige vejledning, der gives til mange unge i forbindelse med deres valg af uddannelse. Dette varetages af Piareersarfit, men de er under stort pres, og har for lidt tid til denne opgave. Mange unge prøver sig selv af i forskellige sammenhænge, før de lægger sig endeligt fast på en uddannelse, snarere end at lytte til vejlederen.

Lærerne så elevernes manglende evner til at klare sig på egen hånd, når de flytter hjemmefra, som det største problem – og det omfatter såvel ernæring som tidsstyring, budgetplanlægning, rengøring, tøjvask, og fritidsaktiviteter osv. De foreslog obligatoriske kurser for alle unge om, hvordan man klarer sig, når man flytter hjemmefra (enten som en del af folkeskolen eller i regi af Piareersarfiit). Nogle elever havde problemer med det danske sprog og mange kæmper med de dansksprogede undervisningsmaterialer.

Eleverne pegede på de dårlige forhold i de gamle kollegier, hvor skimmelsvamp forårsagede kløe og hovedpine. Desuden nævnte de personlige (psykiske og sociale) problemer som en væsentlig årsag til frafald, samt manglende motivation og forkert uddannelsesvalg. At mange elever ikke får ordentlig ernæring blev ligeledes nævnt.

Praktikvirksomhederne ser frafald som et stigende problem, og nævner flere årsager:

- Virksomheder der ophæver kontrakten før dens udløb: Nogle mestre vælger at afskedige lærlingen, når de ikke har nok arbejde, selvom lærlingekontrakten i princippet er uopsigelig.
- Manglende modenhed: Mange unge mennesker kan ikke tage vare på sig selv, når de flytter hjemmefra.
- Højere teoretiske krav til uddannelserne: Kravene til den teoretiske viden i uddannelserne bliver konstant øget. For at være en god tømrer, skal man ikke kun være i stand til at arbejde med hænderne, men også til at forstå en teknisk tegning og udføre komplicerede beregninger til konstruktioner eller til at estimere materialeforbrug. Mange unge kommer imidlertid med dårlige færdigheder i matematik og regning fra folkeskolen.
- Sprog: Det er nødvendigt med gode færdigheder i dansk på det grønlandske arbejdsmarked, men mange lærlinge har store problemer med sproget.
- Manglende koordinering mellem skolen og virksomheden: Der er meget begrænset kommunikation mellem skolen og virksomheden, og virksomhederne ved ikke, hvad eleverne laver på deres skoleophold. Eneste systematiske kommunikation er det karakterblad, som lærlingen bringer med sig tilbage til virksomheden efter hver skoleperiode.

Initiativer til reduktion af frafald

Skolen har ikke en sammenhængende og nedskreven politik for frafald, men har iværksat en række projekter og initiativer, der bidrager til at reducere frafald.

De nye, korte EUD uddannelser såsom forskallingstømrer kan anvendes af de elever, der ikke er i stand til at fuldføre tømrer/snedker-uddannelsen. De får derved mulighed for at "træde ud" af uddannelsen med en kvalifikation i stedet for at droppe ud med en ufærdig uddannelse. Disse nye uddannelser er udviklet i samarbejde med de faglige udvalg, og der er gode beskæftigelsesmuligheder.

På skolens hjemmeside findes der oplysninger om alle elever, der søger en læreplads (<http://kti.gl/da/Uddannelser/Bygge-og-Anlaegs-uddannelser/Skolepraktikanter>), så virksomhederne kan se "hvad der tilbydes", hvis de er interesseret i at ansætte en lærling. Imidlertid er denne information ikke logisk placeret på hjemmesiden. Informationerne ville være meget mere synlige for virksomhederne, hvis de blev placeret under fanebladet "Praktikpladscenter" (Center for lærepladser).

Skolen har åbnet op for, at elever, der har mistet deres lærlingekontrakt før uddannelsens afslutning, kan vende tilbage til skolen og gennemføre den sidste del som skolepraktikanter, hvis restlæretiden er to år eller derunder.

I 2014 ansøgte skolen om finansiering fra Puljen til Mindskelse af Frafald til et projekt om etablering af en "mobil praktikpladskoordinator". Det overordnede formål med denne funktion var at sikre kommunikation og koordinering mellem skole, eleven og virksomheden, og den indeholdt følgende specifikke opgaver:

- Opsøgende arbejde langs hele kysten for at tilvejebringe nye lærepladser og støtte elever i deres søgen efter en læreplads;
- Rådgivning til virksomheder i forbindelse med planlægningen og kvalitetssikring af uddannelserne;
- Administrativ støtte til praktiksteder i forbindelse med godkendelse som oplæringsvirksomhed, registrering, søgning af tilskud osv.;
- Mægling i konflikter mellem lærlinge og praktikstedet.

Praktikkoordinatorens arbejde ville indebære 4 årlige ture til andre byer. Imidlertid blev ansøgningen ikke bevilget, da det blev vurderet, at denne funktion lå inden skolens normale arbejdsområde.

Skolen har tidligere været involveret i et større internationalt projekt - COMBAR - hvis målsætning var at udnytte mulighederne i den nye kommunikationsteknologi og blandt andet sikre en bedre kommunikation mellem skolen, eleven og praktikstedet. Et af initiativerne i projektet var en lærepladsportal, hvor videokonferencer mellem skolen og de lokale Piareersarfit centre blev etableret. Hver onsdag eftermiddag kunne lærlinge og deres praktikvirksomhed møde op på den lokale Piareersarfit og diskutere forskellige problemer og udfordringer med skolens lærere i forbindelse med lærlingenes oplæring. Systemet blev også brugt til at give de lærlinge, der var dumpet til den afsluttende eksamen på skolen, mulighed for at blive re-eksamineret via portalen. Lærlingeportalen eksisterer ikke længere, men blev lukket ned, da ComBAR-projektet afsluttedes, og projektf finansieringen forsvandt (projektet blev støttet af EUs Leonardo da Vinci-program).

Skolen har desuden ansøgt om midler til etablering af et åbent værksted, som er en fritidsaktivitet for skolens elever, hvor de, med støtte fra en lærer, får adgang til værkstedsfaciliteter, som de kan bruge til deres egne projekter. Et lignende projekt blev støttet i 2013 for eleverne på Skolen for Minedrift.

Tidligere projekter har fokuseret på støtte til kollegierne, herunder kollegierådgivere, en coaching ordning og en madordning. Der er ingen evalueringer af effekterne af disse og ifølge lærerne eksisterer madordningen ikke længere. Skolen har planer om at et af de nye kollegier, der skal opføres, skal reserveres til elever under 18 år, og have særlige støtteforanstaltninger tilknyttet.

Anbefalinger

Det anbefales, at skolen igangsætter følgende initiativer for at bekæmpe frafald:

- Formuleringen af en egentlig frafaldspolitik på et institutionelt niveau, der udvikles i fællesskab af bestyrelsen, medarbejdere og elever. Den bør indeholde detaljerede oplysninger om mål, metoder og ressourcer.
- Systematisk registrering og dokumentation af årsager til frafald og etablering af en database med disse informationer.
- Gennemførelsen af initiativer, der sikrer dialog og koordinering mellem skole og praktiksted, så uddannelsen opleves af eleverne som sammenhængende og ikke som to adskilte verdener.
- Justering af strukturen af hjemmesiden, så navigationen gøres lettere for elever og praktikvirksomheder.
- Indholdet af beskrivelserne af de forskellige uddannelser skal opdateres og justeres (udtryk som "den lokale erhvervsskole", der henviser til en svunden tid, skal fjernes)
- Indholdet i de korte uddannelser, der planlægges udbudt i tilknytning til tømrer/snedker uddannelsen (nedriver og forskalling tømrer) bør justeres, så de tydeligt fremstår som en afstigningsmulighed fra denne.
- Ifm det planlagte kollegiebyggeri skal det sikres, at planerne for et særligt kollegium for elever under 18 og med særlig støtte til disse, bliver implementerede.

KTI Jern og Metal-skolen, Nuuk

Skolen

KTI Jern og Metal-skolen ligger i Nuuk, og var frem til 1. januar 2011 en selvstændig skole. Herefter blev den slået sammen med Bygge- og Anlægsskolen i Sisimiut med fælles ledelse og bestyrelse under navnet KTI Tech College Greenland. Den lokale ledelse består af en uddannelseschef, der har været på skolen i mange år, samt en souschef, der er midlertidigt udstationeret fra skolen i Sisimiut efter sammenlægningen.

Jern og Metal-skolens hovedbygninger ligger centralt i Nuuk, mens en mindre afdeling, der huser tømrer/snedker-uddannelsen (skolepraktikanter og voksenlærlinge) ligger i udkanten af byen. Hovedafdelingen, der rummer alle uddannelser inden for jern- og metalområdet, har til huse i et bygningskompleks, der daterer sig tilbage til 1969. Bygningerne er nedslidte, og der er et stort pladsproblem, både hvad angår værkstedsfaciliteter og teorilokaler. Kantinefaciliteterne er interimistiske og meget små, og eleverne er nødt til at spise i hold. Der er ingen særskilt kantine til de ansatte. Skolen har p.t. ca. 360 aktive elever samt 15 fastansatte lærere. I 2104 blev der i alt udlært 38 elever fra 5 uddannelser.

Bygningskomplekset rummer også et kollegium, men som for alle kollegierne i Nuuk bliver dette bestyret af KAF (Kollegieadministrationens Fælleskontor), og skolens elever har ikke fortrinsret til værelserne.

Skolen har en hjemmeside (www.kti.gl), der er fælles med Bygge- og anlægsskolen i Sisimiut (samt de øvrige uddannelser, der udbydes på campus i Sisimiut: Råstofskolen, gymnasiet og uddannelsen til arktisk ingeniør). Den indeholder mange gode informationer (der dog enkelte steder trænger til revision), og strukturen er visse steder ikke logisk for brugeren.

Skolens uddannelser

Skolen gennemfører en række uddannelser inden for jern- og metalområdet i bred forstand. Uddannelserne fordeler sig inden for områderne håndværk og teknik (*klejnsmed* og *skibsmontør*, der begge er 4-årige vekseluddannelser), mekanik (*personvogsmekaniker* og *marinemotor- og snescootermekaniker*, der ligeledes er 4-årige vekseluddannelser), logistik og transport (*terminalarbejder* og *lagermedhjælper*, hhv. en 3-årig og en 1 ½-årig vekseluddannelse), samt teknologi og kommunikation (*elektriker* og *IT-supporter*, der begge er vekseluddannelser). Elektrikeruddannelsen varer 4-4 ½ år alt efter elevens valg af speciale. Skolen i Nuuk gennemfører kun de to første skoleforløb på elektrikeruddannelsen, mens de to sidste gennemføres i Danmark på Skive tekniske Skole. Alle andre uddannelser gennemføres fra start til slut i Grønland. IT-supporter uddannelsen er under udfasning og forventes helt overflyttet til Danmark i løbet af 2015.

Skolen er p.t. i gang med at revidere uddannelserne på logistik- og transportområdet, så de fra sommeren 2015 består af en grundlæggende, kompetencegivende uddannelse som *terminalmedarbejder*, der er en vekselbaseret uddannelse af 1 ½ års varighed. Denne uddannelse kan udbygges med specialiseringer som

havneterminalarbejder, lufthavnsterminalarbejder, lager- og logistikarbejder eller affaldstekniker. Disse specialiseringer kræver yderligere 1 – 1 ½ års uddannelse.

Man har også planer om at indføre den danske *elmontør-uddannelse*, der er en 2 ½-årig vekseluddannelse, der ville kunne bruges som afstigningsmulighed på elektrikeruddannelsen.

Skolen har haft et kvalitetsproblem på elektrikeruddannelsen, hvor et helt hold i 2012 dumpede i den afsluttende prøve på 1. skoleperiode i hovedforløbet. Det har medført, at man for midler fra Lemvig-Møller Fonden og de grønlandske el-installatører har udviklet og udbudt et særligt opkvalificerende forløb for unge, der ønsker at søge ind på elektrikeruddannelsen. Under kurset, der sammenlagt varer 20 uger, undervises deltagerne i dansk, matematik og fysik med henblik på at blive klar til optagelse på selve uddannelsen. Kurset er kendt under betegnelsen FAL (Forkursus for Aspirerende elektrikerLærlinge på KTI). Første forløb startede op i januar 2015 med 20 elever, men har allerede (primo marts 2015) haft et frafald på halvdelen af deltagerne.

Der er indført skolepraktik på uddannelserne til klejnsmed, skibsmontør og marinemotor- og snescootermekanikeruddannelsen.

Informanter

Skolen blev besøgt i 2 omgange; første gang d. 6.2, hvor der blev gennemført et interview med ledelsen (uddannelseschef og souschef). Godt en måned senere (2.3) besøgte vi skolen igen, og gennemførte interviews med elever og lærere, samt et opfølgende interview med ledelsen (souschef). Der er også blevet gennemført et interview med skolens forstander i Sisimiut. I alt 7 elever og 3 lærere er blevet interviewet. Desuden er yderligere en af skolens lærere blevet kontaktet via e-mail og har fremsendt skriftlige kommentarer og materiale. Der har været gennemført 2 interviews med virksomheder, der har elever på skolen (elektriker og terminalarbejder).

Frafald og årsager til frafald

Skolen råder ikke over detaljeret statistik over frafaldet, og har ikke nogen formuleret fastholdelsespolitik. Frafaldet for to af skolens vigtigste uddannelser ser således ud ifølge Grønlands Statistik:

Personvognsmekaniker													
		Frafald											Total
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Start	2003	3	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	9
	2004	-	8	7	2	3	2	2	-	-	-	-	24
	2005	-	-	1	4	6	2	-	-	-	-	-	13
	2006	-	-	-	5	7	1	-	2	-	-	-	15
	2007	-	-	-	-	3	4	4	1	-	-	-	12
	2008	-	-	-	-	-	4	6	2	3	-	-	15
	2009	-	-	-	-	-	-	16	6	2	-	-	24
	2010	-	-	-	-	-	-	-	11	3	1	2	17
	2011	-	-	-	-	-	-	-	-	7	4	3	14
	2012	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	5	13
	2013	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	10

Elektriker													
		Drop-out											Total
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Start	2003	8	5	4	-	1	-	-	-	-	-	-	18
	2004	-	8	5	-	1	1	1	-	-	-	-	16
	2005	-	-	4	3	1	-	1	1	-	-	-	10
	2006	-	-	-	3	5	2	-	-	1	-	-	11
	2007	-	-	-	-	2	7	4	-	-	-	-	13
	2008	-	-	-	-	-	8	8	3	1	-	-	20
	2009	-	-	-	-	-	-	6	6	3	1	-	16
	2010	-	-	-	-	-	-	-	7	9	2	1	19
	2011	-	-	-	-	-	-	-	-	6	2	2	10
	2012	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	5	13
	2013	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	11
Total		8	13	13	6	10	18	20	17	20	13	19	157

I 2013 tog ledelsen initiativet til at gennemføre en workshop for eleverne med titlen "Hvad kan vi gøre for at komme frafaldet til livs" ifm. en idékonkurrence, der var udskrevet af Selvstyrets Arbejdsgruppe til mindskelse af frafald. Elevernes indslag blev efterfølgende diskuteret på et fællesmøde for skolens ansatte. På baggrund af rapporten fra dette tiltag vandt skolen førstepræmien i Arbejdsgruppens idékonkurrence. Der er dog ikke, som en lærer påpeger, sket nogen opfølgning på dette initiativ senere.

Årsager til frafald

Lærerne peger på forskellige årsager til frafaldet. Elevernes *motivation* – eller rettere: manglende motivation – er skyld i mange frafald. Det kan bl.a. dreje sig om *manglende afklaring mht uddannelsesvalg*, for hovedparten af frafaldet sker i grundforløbet. *Manglende grundlæggende færdigheder fra folkeskolen* – især inden for dansk og matematik – gør det også svært for mange unge at følge en uddannelse. *Kollegiesituationen* bliver fremhævet som et problem, idet skolen ikke råder over egne kollegier, og eleverne derfor er fordelt på kollegier rundt omkring i byen. Det gør det svært at sætte ind med tiltag over for de elever, der har svært ved at klare sig på egen hånd. En madmor-ordning ville kunne gøre en forskel for mange af disse, og man kunne også indføre kurser i privatøkonomi og budgetlægning, inden eleverne flyttede hjemmefra. *Tilbud om fritidsaktiviteter* nævnes som en indsats, der kunne komme noget af frafaldet til livs – det kunne fx være organiseret sport eller et værksted, hvor eleverne kunne få mulighed for at rode med deres egne projekter. Nogle af eleverne, der kommer udefra, *har det svært socialt*, fordi de ikke har venner eller familie i byen. En af de interviewede lærere gennemførte som et projekt på erhvervsskolelæreruddannelsen et forsøg med *idræt som en integreret del af undervisningen* på skolen mhp at bekæmpe frafald. Der var efter eget udsagn gode erfaringer med ordningen, men den blev ikke forlænget efter projektperioden. En anden lærer peger på de *lave elevlønnings* holdt op mod de høje leveomkostninger, som er et problem for særligt de elever, der har stiftet familie. På det pædagogiske plan er der sket en glidning over mod et *højere teoretisk niveau i uddannelserne* i de sidste år. Det volder mange elever vanskeligheder, og man bør derfor sørge for, at eleverne – især i grundforløbet – ikke bare sidder i et teorilokale og læser bøger, men at de bruger så meget tid som muligt på værkstedet, og at de i øvrigt oplever, at de er en tydelig *sammenhæng mellem teori og praksis*. *Pladsmangel på skolen* gør imidlertid, at det ofte ikke er muligt at få værkstedstid på de rette tidspunkter i forhold til den pædagogiske tilrettelæggelse af undervisningen. Øget brug af *undervisningsdifferentiering* er også en mulighed, der burde undersøges. Endvidere kunne man lave et *særligt introduktionskursus for nye faglærere* om, hvordan man psykologisk/socialt tackler elevgruppen. Flere lærere nævner den *manglende kontakt mellem skole og praktiksted* og anfører, at de ikke har kontakt til eleverne under deres praktikperioder. Én peger på, at man kan udnytte de muligheder, teknologien nu giver til at komme i forbindelse med hinanden på tværs af store afstande. Han foreslår konkret, at platformen E-Forum bliver bragt i spil til dette.

Eleverne – både de elever, der blev interviewet på skolen i forbindelse med undersøgelsen, og så deltagerne i workshopen i 2013 – peger på både økonomiske, strukturelle og personlige årsager til frafald. Økonomien hænger sammen med den *lave elevløn/studiestøtte* og de høje leveomkostninger. De personlige årsager til frafald bunder fx i *misbrugsproblemer* hos nogle elever, *psykiske problemer*, *manglende motivation* og *”robusthed”* og *manglende afklaring ift uddannelsesvalg*. Eleverne i workshopen 2013 ser et stort behov for en *”coach”*, som også kan tage sig af eleverne efter skoletid og sørge for, at der opstår et socialt miljø omkring skolen. Strukturelle/materielle årsager handler om *dårlige forhold på kollegierne*, *lokalefaciliteterne på skolen*, *nedslidt værktøj og undervisningsmateriel*, *mangelen på fritidsaktiviteter i skoleregi* og *manglende hjælp til lektielæsning (”lektiecafé”)*. Nogle elever peger på *kvaliteten af skolens undervisning* som et problem; andre synes, at denne er OK.

De to interviewede *virksomheder* (i det følgende benævnt som virksomhed 1 & 2) har elever fra henholdsvis elektrikeruddannelsen og terminalarbejderuddannelsen. Repræsentanten for virksomhed 1 er meget bekymret over *kvaliteten i uddannelsen*, og mener, at den bærer en væsentlig del af skylden for frafald,

fordi eleverne oplever, at de ikke kan følge med i undervisningen. En del af de elever, der dumper til prøverne i skolen, fungerer imidlertid fint ude på praktikstedet – så problemet ligger i undervisningen. Grunden til dette skal dels findes i, at *niveauet blandt elever, der kommer fra folkeskolen*, er blevet markant lavere; og dels i at skolen har meget *svært ved at rekruttere lærere med de rette kompetencer*. Det skyldes de vilkår, som skolen kan tilbyde – faguddannede kan få markant højere lønninger ude i det private erhvervsliv. Der er endvidere en *stor udskiftning* blandt lærerne, og det går ud over kontinuiteten i skoleforløbene. I forhold til skolen peger virksomhed 1 endvidere på, at *materiellet og værktøjet på skolen ifølge eleverne er så nedslidt*, at det til tider næsten er ubrugeligt. De har endvidere dårlige forhold på kollegierne med meget larm, der gør det svært at koncentrere sig om lektierne. Der er *ingen dialog mellem virksomheden og skolen* om læreprocessen eller andre tiltag (fx ”koblingsopgaver”), der kan sikre, at eleven oplever praktikken og skoleperioderne som et sammenhængende hele.

Repræsentanten for virksomhed 2 har ingen ankepunkter til kvaliteten af uddannelsen, men oplever heller *ingen kontakt til brancheskolen*, ud over kommunikation omkring rent logistiske forhold, som fx hvornår elevens skoleophold starter og slutter. Der sker *ingen faglig koordinering*, og virksomheden har heller ikke modtaget nogen beskrivelse af læringsmålene for praktikken. Årsagerne til frafald er ofte, at de unge har fået en *mangelfuld opdragelse, ikke bliver støttet nok op af forældrene*, og at de bakser med *personlige problemer*. Det gør, at de *mangler robusthed*, og giver for let op, når de møder en smule modgang. Derfor er der mange, der hopper ind og ud af uddannelsessystemet flere gange, og dermed bliver registreret som frafald, selvom de til sidst måske gennemfører en uddannelse. Det ville være en fordel at indføre *en mere fleksibel struktur på erhvervsuddannelserne* i Grønland, så det i højere grad er muligt at få godkendt forudgående erfaring som en del af en uddannelse. Dette kunne måske stimulere flere til at gennemføre uddannelsen.

Indsatser til bekæmpelse af frafald

Skolen har igennem de sidste år gennemført en række initiativer til mindskelse af frafald, der kan fungere som eksempel på god praksis.

Gennemførelsen af en workshop for skolens elever om årsager til frafald og idéer til bekæmpelse er et af de eneste eksempler på, hvordan eleverne på en erhvervsskole er blevet taget bevidst og systematisk med i formuleringen af problemstillinger og indsatsområder i forbindelse med frafald. Workshopen blev gennemført på en eftermiddag, og der var deltagelse af i alt 33 elever, der blev fordelt i 3 grupper. Dagen efter blev elevernes udsagn diskuteret på et møde for skolens personale, hvor de mange forslag blev gennemgået og forsøgt ”oversat” til operationaliserbare indsatser. Projektet vandt en pris i en idékonkurrence udskrevet af Selvstyrets arbejdsgruppe til mindskelse af frafaldet i uddannelserne. Der er dog ikke siden foretaget nogen opfølgning i forhold til konklusionerne fra dette arrangement.

Indførelsen af det særlige FAL-kursus for kommende lærlinge i elektrikeruddannelsen er et forsøg på at sikre, at de opnår et forsvarligt niveau inden for de centrale, generelle fag for uddannelsen. Deltagerne rekrutteres blandt de, der enten endnu ikke har fundet en praktikplads, eller som ikke har klaret optagelsesprøven på et tilstrækkeligt niveau. De skal som forudsætning for at deltage have folkeskolens 10.kl. afgangseksamen, og skal endvidere gennemgå en optagelsesprøve. Deltagerne befinder sig i det

daglige i et fagligt miljø og er sammen med elever på elektrikeruddannelsen. Det kan på samme tid virke stimulerende og afklarende. Desuden kan fagene (dansk, matematik, fysik) gives en faglig drejning, fordi underviserne er skolens faglærere. Kurset, der har en varighed på 20 uger, afvikles for første gang i 2015, og er startet op i januar med 20 deltagere. Heraf er der dog allerede sket et frafald på 50 %. Dette kan for så vidt både være negativt eller positivt, alt efter årsagen til frafaldet. Der foreligger dog på nuværende tidspunkt intet evalueringsmateriale om kurset.

Inden for uddannelserne til hhv. elektriker og terminalarbejder er der planer om en *modularisering* af uddannelsesforløbet, således at der bliver afstigningsmuligheder undervejs. De vil fx kunne bruges af elever, der er truet af frafald, og som ikke skønnes at kunne gennemføre det fulde forløb. Længst fremme er terminalarbejderuddannelsen, hvor der i 2015 forventes indført en uddannelsesstruktur, der består af en grundlæggende, kompetencegivende uddannelse som terminalmedarbejder, der er en vekselbaseret uddannelse af 1 ½ års varighed. Denne uddannelse kan udbygges med specialiseringer som enten havneterminalarbejder, lufthavnsterminalarbejder, lager- og logistikarbejder eller affaldstekniker. Disse specialiseringer kræver yderligere 1 – 1 ½ års uddannelse. På elektrikeruddannelsen har man overvejelser i retning af at indføre elmontør-uddannelsen, der er en kort, kompetencegivende uddannelse af 2 ½ års varighed, der kan bruges som afstigningsmulighed på elektrikeruddannelsen. Uddannelsen udbydes p.t. i Danmark.

I forbindelse med et projekt i erhvervskolelæreruddannelsen blev der eksperimenteret med at indføre idræt som en del af skoleskemaet. Dette var bl.a. inspireret af lignende tiltag i Danmark, der havde påvist, at fysisk aktivitet kunne have en effekt på elevernes koncentrationsevne og på fraværsprocenten. Projektet blev støttet af puljen til mindskelse af fravær i uddannelserne. Erfaringerne fra projektet var lidt blandede – eleverne var generelt begejstrede for tiltaget, men der kunne ikke aflæses nogen umiddelbar effekt på fraværstatistikken. Efter udløbet af støtteperioden blev projektet ikke fortsat.

Skolen har også fået midler fra puljen til oprettelsen af en lektie- og praktikpladscafé, hvor eleverne kunne få hjælp med både deres hjemmearbejde og med at finde en praktikplads. Der foreligger dog ikke evalueringer af dette projekt, og der er p.t. ikke noget igangværende initiativ af denne art på skolen.

Anbefalinger

- Afhjælpning af skolens pladsproblemer – evt. ved at sælge de nuværende bygninger og grunden i centrum af Nuuk og bygge en ny skole på et sted med mere plads (evt. udflytning af dele af uddannelserne);
- Skolens beholdning af materialer og værktøj gennemgås af faglige eksperter, og evt. mangler og udskiftninger iværksættes;
- Skolen får rådighed over egne kollegier;
- Skabelsen af et socialt miljø på skolen, også efter skoledagens udløb – evt. med ansættelse af en "elevcoach";
- Formuleringen af en egentlig frafaldspolitik på institutionsniveau, der er kendt og overholdes af alle skolens ansatte, og som sker med inddragelse af såvel ledelse, lærere og elever;
- Iværksættelsen af tiltag, der sikrer en dialog og koordination mellem skolen og praktikstederne, så de opleves som et sammenhængende hele, og ikke som to adskilte verdener;
- Opstramning af struktur og indhold på skolens hjemmeside.

Skolen

Grønlands Maritime Center var indtil 2013 lokaliseret i Paamiut. Herefter blev officersuddannelserne imidlertid udskilt og flyttet til Nuuk, og Fisker- og Fangerskolen i Uummannaq blev indlemmet som en del af skolen. Fisker- og Fangerskolen er dog ikke omfattet af denne rapport.

Grunduddannelserne er fortsat i Paamiut, hvor skolen råder over et stort bygningskompleks med god plads og hensigtsmæssig indretning, der er opført i 80'erne. Der er til skolen tilknyttet fire kollegier, hvoraf to p.t. er under renovering. Der er dog ingen kantinefaciliteter, og eleverne skal selv stå for madlavning på kollegiet. Beslutningen om at flytte officersuddannelserne til Nuuk skyldes bl.a., at det gennem en årrække ikke var lykkedes at samle tilstrækkeligt antal studerende i Paamiut til at gennemføre uddannelserne. Officersskolen i Nuuk holder til i en tidligere folkeskole. Lokaler og bygning træner til renovering, og en del af materialet er overtaget fra folkeskolen og er nedslidt eller uhensigtsmæssigt (smartboards fungerer ikke, borde for små). Eleverne har et frokostrum med køleskab, men ingen kantine. Der er ikke tilknyttet kollegium til skolen i Nuuk, og de studerende henvises kollegieværelser gennem KAF.

Der er til hver af skolerne tilknyttet 3 fastansatte lærere samt en inspektør, der også fungerer som studievejleder.

Skolen råder over en hjemmeside (www.maritim.gl) med beskrivelse af de uddannelser, som GMC udbyder. Den indeholder derudover bl.a. en meget udførlig beskrivelse af skolens kvalitetssystem, men kun få oplysninger af praktisk karakter til skolens elever og studerende.

Skolens forstander blev ansat i 2013. I løbet af 2014 er hele mellemliderlaget blevet udskiftet, og 4 nye lærere kommet til (3 i Nuuk og 1 i Paamiut).

Skolens uddannelser

Alle skolens uddannelser er skolebaserede, og indeholder ikke praktikperioder. Der er dog krav om praktisk erfaring (sejltid) efter endt grunduddannelse for at blive befaren skibsassistent eller kunne komme ind på officersuddannelserne.

Skolens grunduddannelse til *ubefaren skibsassistent* foregår i Paamiut og er for nyligt blevet forkortet fra 40 til 20 uger. Der starter hold op i Paamiut én gang hvert halve år, og hvert hold er på ca. 45 elever. Efter endt grunduddannelse og sejltid kan man videreuddanne sig til *befaren skibsassistent*. Denne uddannelse varer ligeledes 20 uger og er forholdsvist ny, og kun ét hold er uddannet indtil videre. Det er også muligt at uddanne sig til *vodbinder*, men denne uddannelse udbydes p.t. ikke.

Officersuddannelserne består af

Kystskipperuddannelsen (varighed: 6 måneder)

Sætteskipperuddannelsen (varighed: 18 måneder)

Fiskeskipper af 3. grad (varighed: 5 måneder)

Fiskeskipper af 1. grad (varighed 18 måneder)

Undervisningen på skolen i Paamiut foregår udelukkende på grønlandsk, og undervisningsmaterialet er også blevet oversat til grønlandsk. Eleverne har dog timer i dansk. På officersskolen i Nuuk foregår al undervisning på dansk.

Skolens uddannelser lever op til internationale standarder for kvalifikationer på det maritime område.

Informanter

Besøget på skolen i Nuuk blev gennemført d. 9.2.2015. Besøget på skolen i Paamiut blev gennemført d. 20.2.2015. I Nuuk blev der gennemført interviews med skolens forstander, 2 lærere samt 4 elever. Der var endvidere aftalt et interview med skolens inspektør/studievejleder, der dog var syg denne dag. I Paamiut blev der gennemført interviews med 2 lærere og 3 elever. Skolens inspektør/studievejleder var bortrejst til fangerskolen i Uumannaq, men blev kontaktet pr. telefon.

Frafald og årsager til frafald

Der er stor forskel på målgrupperne til skolens uddannelser.

Eleverne på grunduddannelsen er typisk unge (minimumsalder ved optagelse: 17 ½ år) med en gennemsnitsalder på omkring 20 og med enkelte ældre elever over 30. På grunduddannelsen er frafaldet højt, og har været over 70% i perioder. Det har tilsyneladende ikke haft den store effekt, at uddannelsestiden er forkortet fra 40 til 20 uger.

Søfarts-grunduddannelsen													
		Frafald											Total
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Start	2003	15	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17
	2004	-	14	1	-	-	-	-	-	-	-	-	15
	2005	-	-	9	1	-	-	-	-	-	-	-	10
	2006	-	-	-	11	2	-	-	-	-	-	-	13
	2007	-	-	-	-	16	-	-	-	-	-	-	16
	2008	-	-	-	-	-	5	6	-	-	-	-	11
	2009	-	-	-	-	-	-	7	5	-	-	-	12
	2010	-	-	-	-	-	-	-	19	4	-	-	23
	2011	-	-	-	-	-	-	-	-	17	9	-	26
	2012	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	6	22
	2013	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	7
Total		15	16	10	12	18	5	13	24	21	25	13	172

Ifølge *ledelsen* har en af hovedårsagerne til frafaldet på grunduddannelsen været en afslappet holdning til *disciplin* på skolen, som har smittet af på eleverne og givet høje fraværsprocenter, der med tiden er blevet til frafald. Det forsøger man nu at rette op på. Der bliver også peget på hjemmvé som en årsag til frafald hos elever, der kommer langt hjemmefra, samt manglende færdighed i at få en hverdag til at fungere for elever, der ikke er vant til at skulle klare sig selv. En del elever kommer desuden til skolen uden at være afklarede i forhold til deres uddannelsesvalg. De burde have været sorteret fra allerede i Piareersarfit, men vejlederne her har ikke indsigt i, hvad erhvervet går ud på, og har en tendens til at bruge søfartsuddannelserne som en udvej for de, der ikke har kompetencerne til at gennemføre en anden uddannelse. Mange elever kommer desuden med et meget lavt niveau fra folkeskolen, og har svært ved at hænge på i timerne.

Lærerne peger på en manglende motivation hos nogle elever, der tilsyneladende blot melder sig til for at kunne få studiestøtten eller for at komme lidt væk hjemmefra i en periode. Derfor burde skolens *optagelsesprocedurer strammes*, og der burde gennemføres telefoninterviews. Der er ikke klare udvælgelseskriterier p.t. Det er omtrent halvdelen af eleverne, der møder op ved starten af uddannelsen uden nogen klar idé om, hvad de egentlig vil med den, men der er en del, der udvikler motivationen undervejs. Kollegielivet og problemer med at klare sig på egen hånd giver ligeledes problemer for mange af de unge elever, og de kan vokse dem over hovedet, hvis der ikke gribes ind. Tidligere havde skolen en madmorordning, men denne fungerer ikke længere. Der er dog for nyligt blevet indført fællesspisning for elever og lærere én dag i ugen, men det har kun været afholdt én gang. Nogle elever har vanskeligt ved at klare sig igennem uddannelsen på grund af dårlige, boglige forudsætninger. Lærerne prøver at hjælpe, hvor de kan, men der er ikke nogen officielle tiltag til at hjælpe – fx lektiecafé. Disciplinære stramninger er godt, men de måtte gerne håndhæves endnu mere. Flere af eleverne, der dropper ud, kommer igen et stykke tid efter for at gøre endnu et forsøg, og for nogle lykkes det.

For *eleverne på grunduddannelsen* er det primært økonomien, der ses som årsagen til frafald. Selvom eleverne gennemgående er unge, har en del af dem allerede stiftet familie og har faste udgifter, som skal dækkes. Dernæst handler det om manglende motivation og personlige problemer – det kan være misbrug, skænderier med partneren, eller psykiske problemer. Mobning forekommer, og kan også spille ind som en årsag til frafald.

Officersuddannelserne i Nuuk frekventeres af en anden målgruppe, der er væsentligt ældre, og som typisk har arbejdet inden for søfarten gennem mange år. Gennemsnitsalderen ligger således på ca. 35, og de nuværende elever fordeler sig på en skala mellem 25-55 (den ældste studerende nogensinde var 63). De er meget motiverede, fordi de kan se frem til fast arbejde og god løn, når de er færdiguddannede. Der er derfor et meget lavt frafald, der i reglen skyldes udefra kommende faktorer (fx økonomiske problemer på grund af den lave studiestøtte og fordi mange har familier) eller problemer med det faglige niveau. For en del af de studerendes vedkommende er det mange år siden, de sidst har beskæftiget sig med teoretisk stof, og det kan være svært at hænge på i begyndelsen. Skolen har oprettet en lektiecafé, der er åben én gang om ugen efter skoletid, hvor studerende med problemer kan få hjælp, og man overvejer også at starte et introduktionskursus for at hæve de studerendes almene, boglige niveau, inden de begynder på selve uddannelsen. Eleverne på officersuddannelsen er ikke tilfredse med kollegieindkvarteringen – værelserne

er nedslidte, der er larm og forstyrrelser, og det er umuligt at have et socialt miljø blandt de studerende, fordi de er spredte på kollegier rundt i hele byen.

Indsatser til bekæmpelse af frafald

Skolen har ikke detaljerede, statistiske oplysninger om frafald, og der er ikke nogen formuleret fastholdelsespolitik.

Skolen har dog udviklet et meget detaljeret og systematisk *kvalitssikringssystem*, der omhandler alle aspekter af skolens organisation og daglige virke, herunder også aspekter, der direkte eller indirekte har betydning i en frafaldssammenhæng, fx bestemmelser om evaluering af undervisningens kvalitet, registrering af fravær og afbrud af uddannelser, regler for introduktionsforløb for nye elever/studerende og tilfredshedsmålinger blandt elever/studerende. Regler og procedurer er skrevet sammen i en kvalitetshåndbog, der sammen med de relevante skemaer til indberetninger osv. er tilgængelige på skolens hjemmeside (<http://maritim.gl/da/Kvalitetssystem>).

På skolen i Paamiut bliver der i øjeblikket udført kollegierenovering. Som et nyt tiltag er der indført en ugentlig fællesspisning for alle eleverne.

Anbefalinger

- Sammenlægning af skolen i én institution for at skabe et sammenhængende og konsolideret pædagogisk miljø
- Der bør fokuseres på frafaldet på grunduddannelserne som et særligt indsatsområde
- Der skal iværksættes flere initiativer på grunduddannelsen, lige som den ugentlige fællesspisning, for at forbedre det sociale miljø på skolen
- Formuleringen af en egentlig frafaldspolitik på institutionsniveau, der er kendt og overholdes af alle skolens ansatte, og som sker med inddragelse af såvel ledelse, lærere og elever;
- Udvikling af skolens hjemmeside, så den kan bruges dynamisk af nuværende og fremtidige elever til orientering om skolens tilbud

Skolen

Skolen for levnedsmiddeluddannelser – INUILI – ligger i Narsaq i Sydgrønland, og udbyder som eneste skole i Grønland uddannelser inden for gastronomi- og hotelbranchen. Skolen blev oprettet i 1989, men færdiggjorde i 2013 et omfattende nybyggeri og moderniseringsarbejde, der får den til at fremstå som en tidssvarende uddannelsesinstitution med de nødvendige faciliteter til at uddanne faglært arbejdskraft på højt niveau. Der er til skolen også tilknyttet kollegier, der ligger i umiddelbar nærhed af skolen, og hvor der er plads til alle skolens elever og kursister. Skolen har en aftale med den lokale vuggestue/børnehave om, at de i så vid udstrækning som muligt stiller institutionspladser til rådighed for de af skolens elever, der har børn. Det er dog ikke altid muligt at imødekomme behovet. Skolen har et aktivitetshus, hvor eleverne kan dyrke forskellige sportsaktiviteter, spille musik se film m.m., og desuden lejer skolen byens sportshal et par gange om ugen.

INUILI har en velfungerende hjemmeside med udførlig og opdateret information om skolen og dens uddannelser (www.inuili.com). Det kan dog være svært at orientere sig mellem de forskellige uddannelser på gastronomi-området.

Skolens uddannelseschef blev udnævnt i 2011, mens forstanderen kom til udefra i 2013. Der er i alt ansat 10 lærere på skolen, men en del af skolens lærere har dog været ansat i relativt kort tid, og anfører, at det er svært at rekruttere nye lærere til skolen.

Skolens uddannelser

På INUILI udbydes en række erhvervsuddannelser inden for levnedsmiddel- og hotel-branchen af kortere eller længere varighed: Kok (4 år), tjener (3 år og 4 måneder), bager (3 år og 7 måneder), detailslagter (3 år og 6 måneder), cater- og kantineassistent (2 år og 6 måneder), ernæringshjælper (1 år og 6 måneder), ernæringsassistent (3 år), receptionist (2 år og 4 måneder), samt receptions- og turismeassistent (2 år og 6 måneder). Alle uddannelser er vekseluddannelser. På kokke-, tjener-, bager-, slagter- og receptionistuddannelsen foregår uddannelsens sidste skoleperioder i Danmark på en dansk erhvervsskole, mens de øvrige uddannelser afsluttes på INUILI. Elever, der har gennemgået de første 1 år og 6 måneder af kokke/gastronomuddannelsen (grundforløb 1 & 2, to praktikperioder og 1. skoleperiode på hovedforløbet), har mulighed for at afslutte med et bevis som gastronomiassistent. Skolen har dog ikke dimitteret nogen gastronomiassistenter i 2013 og 2014.

Skolen udbyder desuden procesteknikeruddannelsen, der er en kort (2 år), videregående uddannelse til personer, der enten har en forudgående erhvervsuddannelse inden for levnedsmiddelbranchen, eller har en gymnasial baggrund. Procesteknikere beskæftiger sig typisk med fødevarekontrol.

Skolen havde i 2014 i alt 179 ansøgere til de 11 uddannelser (2013: 241), hvoraf langt de fleste fordelte sig på kokkeuddannelsen (73), ernæringsassistentuddannelsen (38), ernæringshjælperuddannelsen (21) og bageruddannelsen (21). Af de 179 ansøgere blev 68 afvist på grund af manglende forudsætninger – typisk fordi de ikke opfyldte de karakterkrav, der gælder for optagelsen. Årsagen angives som fejlhenvisninger fra Piareersarfit.

I 2014 blev i alt 23 lærlinge færdiguddannet fra INUILL.

Uddannelserne er delt op i et grund- og et hovedforløb. Skolen optager elever på erhvervsuddannelser både med og uden praktikplads. I 2014 havde 52 elever en praktikplads på ansøgningstidspunktet, mens 127 elever kom ind uden praktikplads. Elever uden praktikplads skal i princippet finde en praktikvirksomhed undervejs i grundforløbet – kun et lille antal elever (10-12 stykker) har mulighed for at tage skolepraktik i skolens kantine.

Eleverne ligger ifølge lærernes oplysninger typisk inden for et aldersspænd på 16-40 år, enkelte er dog ældre. Hovedparten af eleverne er i aldersgruppen 25-30 år.

Informanter

Skolen blev besøgt i dagene fra d. 12-13. februar. Der blev på skolen gennemført interviews med ledelse (forstanderen var dog bortrejst på tidspunktet for besøget), studievejleder, lærere (3 stk.) og elever (5 stk.). Der blev desuden gennemført et interview med en ekstern ekspert, der var tilknyttet skolen. Vi har desuden talt med 3 aftagervirksomheder (lærepladser), samt et medlem af skolens bestyrelse. Opholdet indebar også en overnatning på skolens kollegium i de værelser, der normalt benyttes til elever.

Frafald og årsager til frafald

Skolen fører ikke detaljeret statistik over frafaldet, og har ikke tilgængelige oplysninger bagud i tiden. Der er dog et fint talmateriale – omend med visse lakuner – fra de sidste to år (2013-14) vedr. optag, gennemførsel og frafald. Heraf fremgår det bl.a., at der i 2014 var 21 elever *med* praktikpladsaftale, der afbrød uddannelsen i løbet af året, heraf 11 mens de var på deres praktikplads, og 10, mens de var på skoleophold. De tilsvarende tal for året inden var 51 frafald, med en fordeling praktikplads/skoleophold på 35/16. Der er ikke tal for frafaldet blandt elever uden uddannelsesaftale. Skolens tal viser dog også, at 8 af frafaldene fra 2014 skyldes, at eleven har søgt orlov, og altså dermed har intentioner om at vende tilbage. Der er ingen tal om orlov fra 2013.

Generelt og for alle levnedsmiddeluddannelsernes vedkommende ligger frafaldsprocenten dog meget højt; over de 50%. For to af de mest signifikante uddannelsers vedkommende ser det præcise billede således ud:

Kok													
		Frafald											Total
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Start	2003	8	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-	17
	2004	-	13	8	1	2	1	1	-	-	-	-	26
	2005	-	-	7	5	2	3	-	-	-	-	-	17
	2006	-	-	-	7	7	2	-	-	-	-	-	16
	2007	-	-	-	-	2	8	2	1	-	-	-	13
	2008	-	-	-	-	-	4	5	3	-	-	-	12
	2009	-	-	-	-	-	-	4	10	2	-	-	16
	2010	-	-	-	-	-	-	-	6	6	5	3	20
	2011	-	-	-	-	-	-	-	-	5	6	2	13
	2012	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	4	12
	2013	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	9
Total		8	19	18	13	13	18	12	20	13	19	18	171

Ernæringsassistent													
		Drop-outs											Total
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Start	2003	6	3	1	3	-	-	-	-	-	-	-	13
	2004	-	25	5	3	2	-	-	-	-	-	-	35
	2005	-	-	6	11	3	-	-	-	-	-	-	20
	2006	-	-	-	11	6	3	1	-	-	-	-	21
	2007	-	-	-	-	5	9	2	1	-	1	-	18
	2008	-	-	-	-	-	8	7	-	1	-	-	16
	2009	-	-	-	-	-	-	11	7	-	-	-	18
	2010	-	-	-	-	-	-	-	10	6	-	-	16
	2011	-	-	-	-	-	-	-	-	8	9	2	19
	2012	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	10	19
	2013	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6
Total		6	28	12	28	16	20	21	18	15	19	18	201

Frafaldet på den korte, videregående uddannelse til procestekniker er dog ifølge skolens lærere meget lavt (ingen tal til rådighed).

Skolen har ikke nogen klar og nedskrevet frafaldspolitik, men har i forbindelse med deltagelsen i et nordisk seminar i Sverige i november 2014 skrevet et notat om frafald på skolen. Notatet, der er udarbejdet af ledelsen på baggrund af studievejlederens samtaler med elever, opregner følgende årsager til frafaldet på skolen:

- *Dårlig studievejledning:* Eleverne er ikke tilstrækkeligt afklarede omkring deres uddannelsesvalg, når de kommer til skolen, og falder fra efter kort tid – bl.a. fordi de opdager, at arbejdet i et køkken er hårdt, og kræver aften- og weekendarbejde.
- *Hjemvé og besvær med at tilpasse sig kollegielivet:* Mange elever kan have svært ved at håndtere at være væk hjemmefra. Det gælder især elever med børn, der må lade dem blive hjemme under skoleopholdet. Andre har vanskeligheder med selv at skulle tage ansvaret for deres liv for første gang, og har problemer med at møde op om morgenen etc. Der er ikke andre bomuligheder i Narsaq for eleverne end kollegierne.
- *Sociale og psykiske problemer:* Nogle elever kommer til skolen med psykiske problemer, men der er p.t. dårlig adgang til psykologhjælp. Elever kan have problemer med hash- eller alkoholmisbrug.
- *Praktikpladser:* Elever, der kommer til skolen uden praktikplads, kan have meget svært ved at finde en praktikplads efterfølgende. Af og til er der også elever, der har praktikpladser med meget ensformige arbejdsopgaver uden variation, hvor de ikke lærer nok.
- *Fritidsaktiviteter:* Narsaq er en lille by, og der er begrænsede muligheder for adspredelser i fritiden. Kedsomhed som en årsag til frafald nævnes især af elever fra Nuuk.
- *Sprog:* Flere af uddannelserne medfører skoleophold i Danmark, og det er nødvendigt med et højt niveau i dansk for at komme igennem disse. En del af eleverne kommer til skolen med et meget lavt niveau i dansk, og det giver dem problemer med at følge med i undervisningen.

Studievejlederen anfører i tilknytning til dette, at der sker et stort frafald i begyndelsen af uddannelsen, men at der også forekommer frafald senere – typisk på grund af personlige problemer eller børnefødsel.

Lærerne peger på, at jalousi er et problem for mange elever, der har efterladt en partner i hjembyen. Skoleopholdene er nu blevet forkortet fra 20 til 10 uger, men tidligere har de oplevet flere tilfælde af skilsmisse blandt eleverne p.g.a. det lange fravær hjemmefra. Lærerne oplever det sociale miljø på skolen som godt, og med et fint udbud af fritidsaktiviteter. Frafaldet sker ofte i praktikperioderne, men der er stort set ingen kontakt mellem skolen og lærepladsen, så de har svært ved at finde ud af, hvad der foregår. Af og til har de indtrykket af, at en elev nærmest intet har lært under en praktikperiode, og oplever, at meget af stoffet fra sidste skoleperiode skal genopfriskes. Lærerne peger også på sproget som et problem, men ikke bare i forbindelse med skoleophold i Danmark, men også i dagligdagen. Mange ord og begreber, der optræder i dansksproget undervisningsmateriale, findes ikke på grønlandsk, og derfor bliver de ofte misforstået af eleverne. Det ville være fint, hvis der kunne blive talt mere grønlandsk i undervisningen, men det er meget svært at finde kvalificerede, dobbeltsprogede lærerkræfter. Derfor hentes der ofte lærere i Danmark, men det tager tid at omstille sig til at undervise i en grønlandsk kontekst, fordi der er vigtige forskelle i mentalitet mellem danske og grønlandske elever.

Eleverne nævner desuden som årsager til frafald økonomiske problemer (fx dobbelt husholdning, når man er væk hjemmefra på skoleophold), problemer med børnepasning, sprogproblemer, samt elevernes egen motivation. Desuden skal der sætte ind over med bedre vejledning til eleverne i forbindelse med deres uddannelsesvalg, fordi mange begynder på uddannelsen med de forkerte forventninger. At være kok eller ernæringsassistent handler ikke bare om at stå ved gryderne, men også om at følge hygiejneforskrifter og gøre rent, og det kommer bag på mange. Eleverne nævner desuden, at støtten fra holdkammeraterne kan være afgørende for at en elev vælger at blive på uddannelsen i stedet for at falde fra.

To af de 3 *virksomheder*, der aftager elever fra skolen, er meget kritiske over for skolens indsats, og har ikke føling med, hvad der foregår i skoleperioden. Skoleperioderne opleves som løsrevne fra lærepladsens

virkelighed, og de skal bruge tid på at få eleverne tilbage på rette spor efter et skoleophold. En af virksomhederne overvejer helt at undlade at bruge skolen, og sende eleverne til en dansk erhvervsskole i alle skoleperioderne i stedet. Den tredje virksomhed har inden for de sidste 5 år mistet 3 elever (ernæringshjælpere) på grund af frafald. Det skyldtes personlige problemer, et dårligt niveau i dansk, og faglige problemer. Virksomheden har meget lidt kontakt til skolen, og når der har været problemer med eleverne er de forvirrede, om de skal henvende sig til Piareersarfit eller skolen. Forvirringen bliver forstærket af, at de gensidigt henviser til hinanden.

Indsatser til bekæmpelse af frafald

Skolen har som nævnt oven for ikke nogen nedskrevet frafaldspolitik, men er opmærksom på problemet, og har iværksat forskellige indsatser til bekæmpelse af frafald. Studievejlederen er en nøgleperson i denne sammenhæng. Hun gennemfører samtaler med de elever, der har for meget fravær eller som på andre måder er frafaldstruede, og prøver at finde ud af årsagerne og målrette interventioner i forhold til den enkelte elevs behov; herunder henvisning til professionel behandling, hvis dette er nødvendigt. Ledelsen understreger vigtigheden af at gribe ind i tide, så problemerne ikke vokser op over hovedet på eleven. Et særligt tiltag har været forkortelsen af skoleperioder, så de fleste perioder nu er af 10 ugers varighed. Effekten af denne indsats har dog ikke kunnet aflæses på frafaldsstatistikkerne.

Skolen ansøgte i 2013 om et projekt fra uddannelsesdepartementets pulje til bekæmpelse af frafald, der skulle skabe en tættere kontakt mellem skole, praktiksted og elev via inddragelsen af informationsteknologi via E-Forum. Projektet blev dog ikke bevilget. INUILI har endvidere søgt og fået bevilget midler fra puljen i 2012 til 3 projekter: Oprettelse af en kontaktlærerordning, til at beskæftige en fritidskoordinator, og til lærerbistand for elever i Danmark. Der er dog kun registreret forbrug på projektet vedr. en fritidskoordinator (ca. 50.000 af en bevilling på i alt 150.000), og der foreligger ingen dokumentation/evaluering af de evt. resultater.

I forhold til en af de faktorer, der i andre skoler er blevet nævnt som årsager til frafald, har skolen dog et aldeles glimrende beredskab. Det gælder *elevernes ernæring*, hvor eleverne spiser rigelig, sund og veltillavet mad på skolens kantine hver dag (morgenmad, middagsmad, aftensmad + aftenkaffe med brød/kage). Maden er tilberedt af skolepraktikanterne. Det koster 50 kr. om dagen for eleverne at spise alle måltider på skolen.

Skolen råder endvidere over nogle udmærkede kollegiefaciliteter, og der er (omend i begrænset omfang) mulighed for at have medfølgende børn boende.

Anbefalinger

I lyset af ovenstående anbefales det, at skolen iværksætter følgende foranstaltninger til bekæmpelse af frafald:

- Formuleringen af en egentlig frafaldspolitik på institutionsniveau, der er kendt og overholdes af alle skolens ansatte, og som sker med inddragelse af såvel ledelse, lærere og elever;

- Iværksættelsen af tiltag, der sikrer en dialog og koordination mellem skolen og praktikstederne, så de opleves som et sammenhængende hele, og ikke som to adskilte verdener;
- Justering af hjemmesiden, så forskellene mellem de enkelte uddannelser på gastronomiområdet (kok, gastronomiassistent, ernæringshjælper, ernæringsassistent, cater- og kantineassistent) bliver tydeligere for brugere, der skal vælge uddannelse;
- Færdiggørelse af virksomhedsdelen af skolens hjemmeside med bl.a. henvisning til www.tasiorti.gl
- Brug af gastronomiassistentuddannelsen som en afstigningsmulighed på kokkeuddannelsen;
- Undersøgelse af mulighederne for evt. at udarbejde grønlandssproget undervisningsmateriale på særlige områder.

Sundhedsskolen, Peqqissaqanermik Ilinniartik, Nuuk

Skolen

Sundhedsskolen (Peqqissaqanermik Ilinniartik) ligger i Nuuk og har til huse i en kombination af renoverede og moderne bygninger ved siden af Dronning Ingrid's Hospital. Skolen fremviser en arkitektonisk venlig og imødekommende atmosfære, og er godt udstyret med et stort bibliotek og et fitness center. Der er en kantine, hvor eleverne kan købe sund mad, fremstillet i henhold til en ernæringspolitik, som skolen har udarbejdet.

Skolen beskæftiger et samlet personale på 18, heraf 9 lærere. De fleste af disse er tosprogede (dansk og grønlandsk). Skolen har en bestyrelse, der består af repræsentanter for de relevante interesseorganisationer og en repræsentant for personalet. Elever kommer fra hele Grønland og varierer i alder mellem 18 og 50 år.

Skolen har en velstruktureret hjemmeside (www.pi.gl) med relevante oplysninger om de uddannelser, skolen udbyder. Dog er der behov for ajourføring af nogle af siderne. Hjemmesiden er kun tilgængelig i en dansk version, men er det muligt at downloade informationsmateriale på grønlandsk for de enkelte uddannelser.

Uddannelser

De vigtigste erhvervsuddannelser, der tilbydes, er som sundhedshjælper og sundhedsassistent. Skolen tilbyder også to kortere uddannelser som portør/redder og sundhedsarbejder. De sidstnævnte er af 5 måneders varighed, og hver har et optag på 12 elever om året. Endelig tilbyder skolen en uddannelse som tandklinikassistent, som er en to-årig uddannelse med et optag på 12 studerende hvert andet år.

Under besøget var fokus på de to hoveduddannelser:

Sundhedshjælperuddannelsen er en 1½ års vekseluddannelse, der kvalificerer eleven til at udføre grundlæggende sundhedspleje på hospitaler, plejehjem mv. Det årlige optag er 40 elever, fordelt på to klasser med start i marts og september. Der undervises på grønlandsk.

Sundhedsassistentuddannelsen er en overbygning på sundhedshjælperuddannelsen (eller alternativt med optagelse fra gymnasiet) og tager 1½ år at gennemføre. Ligesom sundhedshjælperuddannelsen består uddannelsen af en kombination af teori og praksis. Sundhedsassistenter kan selvstændigt udføre mere specialiserede opgaver i sundhedsvæsenet og sygeplejen. Uddannelsen foregår primært på dansk. Det årlige optag er på 18 elever, der starter i en klasse i januar.

De fleste elever er i begge uddannelser er kvinder. Skolen tilbyder hverken skolepraktik eller voksenlærlinge-ordninger.

I modsætning til andre erhvervsuddannelser er der på sundhedsområdet et meget tæt samarbejde mellem skolen og oplæringsvirksomheden (hospital, klinik m.m.). Alle praktiksteder skal udpege en praktikvejleder, der skal gennemgå et særligt kursus, der gennemføres i skolens regi.

Informanter

Skolen blev besøgt d. 4 og d. 5. februar 2015. Interviews blev gennemført med skolens forstander, studievejlederen, 3 lærere og 8 elever. De studerende var alle fra sundhedshjælper- og sundhedsassistent uddannelserne, og var i alderen fra 18 til 50. Syv var kvinder og 1 mand. De fleste havde forud for deres optagelse på uddannelsen arbejdet som ufaglærte i sundhedssektoren. Ingen praktikvirksomheder blev interviewet.

Frafald

Der er et årligt optag på sundhedshjælperuddannelsen er på 40 elever. Frafald er særligt fremherskende i begyndelsen af uddannelsen. Dette er i overensstemmelse med udtalelser fra lærere, der har observeret, at mange frafald ske tidligt, fordi eleverne kommer med de forkerte forestillinger om, hvad arbejdet i denne sektor indebærer. Statistikken viser samtidig, at mange fra et år (f.eks. 2005) senere vender tilbage til uddannelsen efter en orlov, men at nogle af disse falder ud igen.

Sundhedshjælper											
		Frafald									Total
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Start	2005	10	6	1	1	-	-	-	-	-	18
	2006	-	12	9	3	-	-	-	-	-	24
	2007	-	-	7	3	-	1	-	-	-	11
	2008	-	-	-	6	2	-	-	-	-	8
	2009	-	-	-	-	6	8	1	-	-	15
	2010	-	-	-	-	-	8	3	1	-	12
	2011	-	-	-	-	-	-	10	10	-	20
	2012	-	-	-	-	-	-	-	11	8	19
	2013	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
Total		10	18	17	13	8	17	14	22	12	131

Sundhedsassistent													
		Frafald											Total
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Start	2003	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	6
	2004	-	3	3	1	-	-	-	-	-	-	-	7
	2005	-	-	3	3	1	-	-	-	-	-	-	7
	2006	-	-	-	6	1	-	-	-	-	-	-	7
	2007	-	-	-	-	7	1	2	-	-	-	-	10
	2008	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
	2009	-	-	-	-	-	-	6	4	-	-	-	10
	2010	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2
	2011	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	5
	2012	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	2	10
	2013	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6
Total		5	3	7	10	9	2	8	5	5	9	8	71

Årsager til frafald

Informanterne pegede på en række årsager til frafald:

Ledelsen nævnte, at frafald ofte kan generere en egen dynamik: når de første elever falder fra, så følger andre hurtigt efter. Psykiske problemer udgør en væsentlig faktor, og de bliver ofte aktiveret, når eleverne begynder at arbejde med mennesker i den første praktikperiode. Det faktum, at alle lærebøger er på dansk er et problem for mange, da bøgerne beskæftiger sig med problemstillinger i en dansk kulturel sammenhæng, der ikke altid svarer til situationen i Grønland.

Studievejlederen så personlige problemer som den vigtigste årsag til frafald. Disse kan være af psykologisk karakter, men kan også være knyttet til hjemvé, depressioner, familiespørgsmål, børn, partner osv.

Lærerne refererer til den mangelfulde vejledning af eleverne. De tilmelder sig uden at være klar over, hvad det indebærer at arbejde i sundhedssektoren. Elever uden for Nuuk forlader uddannelsen på grund af følelser af ensomhed og isolation. En faktor kan også være problemer med at følge med timerne, enten på grund af det dansksprogede undervisningsmateriale eller undervisningsmetoder, der kan opleves som fremmedgørende. For studerende fra Nuuk er bolig ofte et problem, da de ikke har ret til en kollegieplads.

Eleverne pegede på økonomien (lav studiestøtte), især for enlige mødre, problemer med kollegieforhold, umodenhed og mangel på motivation, problemer med at følge lektioner på dansk, og manglende støtte fra familien.

Initiativer til reduktion af frafald

Studievejlederen er til rådighed for elever med problemer, og tager samtaler med elever, der har for meget fravær. Stillingen er på halv tid og vejlederen har kun været ansat i et halvt år (siden september 2014). Der er et godt samarbejde med Studenterrådgivningen under Center For National Vejledning, og skolen henviser elever hertil, når der kræves professionel bistand fra psykologer og socialrådgivere. Skolen har også et system med kontaktlærere, hvor hver lærer følger en gruppe på 10 elever, hvor lærerne skal være i stand til at gribe ind, når problemerne begynder at dukke op. Kontaktlærerne vil også normalt tage en snak med elever, der er faldet fra, også når det sket under praktikperioden - de får ikke lov til blot at "forsvinde". Skolen har udarbejdet sine egne statistikker om frafald, men der er imidlertid ingen systematisk registrering af årsagerne til dette. Det betyder, at viden om årsager forbliver personlig snarere end en institutionel viden.

Der er god kontakt til praktikvirksomhederne (hospitaller og institutioner), og lærere og praktikvejleder kommunikerer regelmæssigt om eventuelle problemer, når eleverne er i praktik. At kvalificere sig som en praktikvejleder kræver gennemførelse af en ét-uges kursus, der afholdes på skolen og med skolens lærere som undervisere.

Skolen bruger motion som et middel til at bekæmpe frafald. På skolen er der et motionscenter, hvor alle elever træner hver mandag eftermiddag. Der er obligatorisk deltagelse, og fravær registreres. Ud over de fysiske virkninger er der også et vigtigt socialt aspekt, hvor eleverne mødes på tværs af de forskellige uddannelser og årgange. Dette skaber en god og inkluderende atmosfære. Især elever uden for Nuuk værdsætter dette initiativ.

Sidstnævnte aspekt er også begrundelsen for de regelmæssige sociale arrangementer, der er organiseret på skolen. Der er en årlig sportsdag, og hyppige aftener med kulturelle indslag. Eleverne må gerne bruge lokaler på skolen til at organisere fælles aktiviteter, ofte med hjælp fra skolens personale - fx yoga og madlavningsklasser.

Flere lærere på skolen har gode erfaringer med at bruge den pædagogiske metode Cooperative Learning (CL) i deres undervisning. I CL er der fokus på læring som en social aktivitet, hvor eleverne arbejder sammen i teams og i par, og hvor alle elever bidrager ligeligt og skal tage ansvar, ikke kun for deres egen, men også for at lære af andre. Denne metode opfattes som en bedre egnet til elevernes mentalitet end mere individuelt baserede undervisningsmetoder, og det har ifølge en lærer været med til at reducere omfanget af mobning. Derved skabes der et mere rummeligt miljø i klasseværelset og er derfor en indirekte måde at bekæmpe frafald. Lærerne på skolen har anvendt CL metoden i et år, men der er dog ikke endnu foretaget nogen systematisk evaluering af effekten. Under personalemøderne skiftes lærerne til at præsentere aspekter af metoden og deres erfaringer til de andre.

Anbefalinger

På baggrund af ovenstående anbefales det, at skolen tager følgende skridt til at reducere frafald i erhvervsuddannelserne:

- Systematisk registrering og dokumentation af årsager til frafald for at forbedre evidensgrundlaget
- Udarbejdelse af en egentlig fastholdelsesstrategi for skolens elever. Strategien skal udvikles i fællesskab mellem ledelse, lærere, studerende og bestyrelse
- Systematisk opsamling af erfaringerne med Cooperative Learning med henblik på at udvikle dette som et pædagogisk redskab
- Udarbejdelse af grundbogsmateriale på grønlandsk
- Oversæt indholdet af hjemmesiden til grønlandsk
- En sondering af mulighederne for at indføre realkompetencevurdering fx i sammenhæng med en voksenlærlingeordning) for at gøre det mere attraktivt for folk med relevant erhvervs erfaring at ansøge.

Socialpædagogisk Seminarium, Ilulissat

Skolen

Socialpædagogisk Seminarium tilbyder tre erhvervsuddannelser; socialhjælper-, socialassistent- og dagplejeassistentuddannelsen. Sidstnævnte er først for nylig blevet udviklet, og indgår derfor ikke i uddannelsen. Skolen tilbyder også en socialrådgiveruddannelse på BA-niveau. Skolen flyttede til Ilulissat i 1995, og nye bygninger blev bygget til i 2013. Ud over den centralt beliggende skole i Ilulissat er der 3 regionale skoler i Maniitsoq, Qaqortoq og Nuuk, der udbyder socialhjælperuddannelsen.

Skolen har egne kollegier med værelser og små lejligheder (ca. 150 i alt). Eleverne på erhvervsuddannelserne har ret til en plads på kollegiet under skoleopholdene, mens lejlighederne er forbeholdt eleverne på bacheloruddannelsen, som er på skolen i 4 år.

Skolens hjemmeside (www.pi.sps.gl) er informativ og velstruktureret. Den er primært henvendt til studerende, og har ikke nogen specifik side for praktikvirksomheder.

Uddannelser

Socialhjælperuddannelsen er af 2 års varighed og består af en blanding af skoleophold og praktik. 100 elever bliver optaget på årsbasis, og der er generelt over dobbelt så mange ansøgere. Næsten alle elever er kvinder. To klasser er i gang årligt med 25 elever, i august i Ilulissat og Maniitsoq, og to klasser starter i januar på de regionale skoler, i Nuuk og Qaqortoq. Undervisningen forgår på grønlandsk, og lærerne er enten tosprogede eller har grønlandsk som deres første sprog, og har generelt været ansat i mange år. Socialhjælpere arbejder typisk i daginstitutioner (børn, fysisk handicappede, ældre mv.), og jobmuligheder

er meget gode. Eleverne dækker et bredt spektrum aldersmæssigt, og er typisk mellem 20-50 år med en gennemsnitsalder på 25.

Socialassistentuddannelsen er rent skolebaseret og varer 9 måneder, og fungerer som en overbygning til socialhjelperuddannelsen. Uddannelsen er ligeledes udformet således at den er en forberedelse til videre studier som socialrådgiver. Undervisningen foregår på dansk og det meste undervisningsmateriale er på dansk. Lærere er som regel rekrutteret fra Danmark, men det er svært at få nye lærere (i øjeblikket er kun 2 ud af 3 positioner fyldt). Den årlige optag er 17 elever, og uddannelsen tilbydes kun på skolen i Ilulissat. Det er en ny uddannelse, som blev startet op i 2011.

Dagplejeassistentuddannelsen er en kort grundlæggende erhvervsuddannelse på 9 måneder. Den er udviklet specielt til mindre byer og bygder.

Informanter

Skolen blev besøgt d. 23. og 24. Februar 2015. Interviews blev gennemført med rektor, 3 lærere, 3 elever fra socialhjelperuddannelsen og 3 fra socialassistentuddannelsen. Alle elever var kvinder, de fleste havde børn, og de var i aldersgruppen 25-35. Nogle var tidligere faldet fra i samme eller andre erhvervsuddannelser.

Et interview med læreren/lederen af den regionale skole i Qaqortoq blev gennemført d. 16. februar 2015. Ingen praktikvirksomheder blev interviewet.

Frafald

Der er generelt et højt frafald på socialhjelperuddannelsen. Det sker oftest i begyndelsen af uddannelsen, typisk i den første del af praktikken. Frafaldet er større ved de regionale skoler uden for Ilulissat – fx i Qaqortoq var et optag på 15 elever i januar 2015 reduceret til 7 allerede i midten af februar. Det er desuden typisk, at mange elever vender tilbage efter frafaldet og begynder på uddannelsen igen.

Socialhjelper												
		Frafald										
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Total
Start	2004	7	8	3	1	-	-	-	-	-	-	19
	2005	-	6	11	2	2	-	-	-	-	-	21
	2006	-	-	14	13	3	1	-	-	-	-	31
	2007	-	-	-	16	4	2	2	-	-	-	24
	2008	-	-	-	-	17	11	8	-	-	-	36
	2009	-	-	-	-	-	17	9	4	1	-	31
	2010	-	-	-	-	-	-	27	8	3	-	38
	2011	-	-	-	-	-	-	-	13	19	2	34
	2012	-	-	-	-	-	-	-	-	19	5	24
	2013	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	18
	Total	7	14	28	32	26	31	46	25	42	25	276

Socialassistentuddannelsen har derimod meget lave niveauer af frafald. Et af de to frafald i klassen var på grund af graviditet, og hun har meddelt at hun agter at starte igen næste år (studerende på orlov kan starte igen på det niveau, de nåede, før de stoppede, på betingelse af, at de har bestået deres moduler).

Socialassistent				
		Frafald		
		2011	2012	Total
Start	2011	2	-	2
	2012	-	5	5
	Total	2	5	7

Årsager til frafald

Skolen fører ikke egne statistikker om frafald og registrerer/dokumenterer ikke årsager til frafald. Skolen har ingen studievejleder, men har et system med kontaktlærere. Skolen har ingen fastholdelsesstrategi.

Ledelse:

- Den mest udbredte årsag til frafald er personlige/psykiske problemer;
- Frafaldet på socialhjelperuddannelsen og på de regionale skoler sker primært fordi det pædagogiske miljø ikke er bæredygtigt – få elever og lærere;
- Nogle elever på socialhjelperuddannelsen dropper ud, fordi de skal forlade deres børn hjemme under skoleopholdene;
- Eleverne falder sjældent fra på grund af vanskeligheder med at følge undervisningen.

Lærere:

- Frafaldet er primært forårsaget af psykologiske traumer, der aktiveres, når eleverne begynder at arbejde med andre menneskers problemer. Mange har brug for psykologbistand, men der er i øjeblikket ingen psykolog til rådighed i Ilulissat;
- Elever med børn dropper sommetider ud, når det ikke er muligt for dem at tage deres børn med under skoleopholdene;
- Nogle elever dropper ud meget kort tid efter at have startet, fordi de indser, at uddannelsen ikke er noget for dem. En forklaring kan være, at de har været presset af deres forældre, og at uddannelsen ikke afspejler deres egne prioriteringer.

Eleverne:

- Det høje niveau af fravær fører til frafald;
- Graviditet er en årsag til frafald. Nogle vender tilbage, men ikke alle;
- Sociale og psykiske problemer er årsagen til at mange droppe ud af uddannelserne. Fx blev en kvindelig elev regelmæssigt slået af sin partner og måtte ofte på hospitalet, og som konsekvens heraf gik hun glip af for mange lektioner og måtte droppe ud;
- Det er vigtigt at have familie omkring sig. Hvis man ikke kan tage sine børn (og i nogle tilfælde ægtefælle) med på skoleopholdet, kan det være en årsag til frafald;
- Det er vanskeligt at få begge ender til at mødes på studiestøtten, især hvis man har en familie;
- Nogle elever kæmper med det danske sprog i socialassistentuddannelsen, og det kan forårsage at man falder fra.

Initiativer til reduktion af frafald

Rådgivning af eleverne anerkendes som vigtig, men der er ingen studievejleder på skolen. I stedet er der en kontaktlærer-ordning, hvor hver lærer har ansvaret for 4 elever. Der er regelmæssige morgenmøder, hvor kontaktlærer og elever sidder sammen, og hvor det er muligt at diskutere spørgsmål af interesse. Det betyder, at eleverne nøje følges, og adfærd kan identificeres tidligt i forhold til eventuelt frafald.

Med deres baggrund i det socialt arbejde er lærerne godt rustede til at håndtere elevernes problemer. De ved også, hvor grænserne går mellem, hvad der kan afgøres med en snak, og når der kræves professionel assistance.

Ifølge lærerne kan frafald bekæmpes ved at styrke båndene mellem eleverne og skolen. Hvis de kan lide at være på skolen og har en fornemmelse af, at det betyder noget for andre at de er der, vil de ofte 'hænge på'. Der er forskellige sociale arrangementer på skolen om aftenen, og nogle gange spiser eleverne og lærerne frokost sammen. Det har også en betydning, at de er sammen på kollegiet og uden for skolen.

Det sociale aspekt er også afspejlet i de pædagogiske metoder. Kollegiet bruger Cooperative Learning (CL) med gode resultater. Ofte er læringssituationer organiseret på tværs af uddannelserne, hvor eleverne er blandet. Skolen har siden 2012 arbejdet med et dokumentationssystem, hvor alt undervisningsmateriale holdes elektronisk, så lærerne kan trække på materiale, der er udviklet af andre. Skolen driver et videnscenter for socialt arbejde, men modtager ingen støtte midler til dette arbejde.

Skolen foretager ikke personlige interviews før elever optages studerende, eftersom den vigtigste årsag til frafald - psykiske problemer pga. barndomstraumer - ofte først aktiveres, når de er kommet i gang med uddannelsen.

Anbefalinger

Det anbefales, at skolen:

- Koncentrerer uddannelserne i Ilulissat og lukker regionsskolerne i Nuuk, Manitsoq og Qaqortoq
- Udarbejder en politik/strategi for bekæmpelse af frafald, og inddrager personale samt elever i denne opgave. Strategien bør skitsere mål, metoder, aktører og ressourcer.
- Starter en systematisk registrering og dokumentation af frafald og årsager til dette og at opretter en vidensbase vedrørende fastholdelse

Anneks 2 – Internationale perspektiver på frafald og fastholdelse

Frafald i erhvervsuddannelserne er et problem der ikke kun berører Grønland, men er også en stor udfordring i andre europæiske lande.⁷³ Af denne grund har der i mange år været et stort fokus på dette område fra forskere, politikere og praktikere over hele verden. Og med god grund: frafald i uddannelserne er associeret med en række alvorlige og livslange konsekvenser, der vedrørende sociale og økonomiske muligheder, herunder arbejdsløshed, fattigdom og kriminalitet. Vi kan identificere en række forskellige tilgange til at forstå frafaldsfænomenet; tilgange der spænder fra fokus på enkeltpersoners psykiske problemer til de strukturelle betingelser, hvorunder uddannelsessystemet fungerer. Disse udelukker ikke hinanden, men udgør snarere forskellige vinkler, hvorfra fænomenet kan gribes an, og de bør derfor alle overvejes, når der udføres feltstudier af fænomenet.

Nedenstående oversigt, der er baseret på tilgængelig international forskningslitteratur, blev udformet tidligt i studiet for at informere processen, uden nødvendigvis at diktere bestemte teorier og hypoteser om fænomenet.

Frafaldets karakter

Et centralt punkt i megen af den internationale forskning i frafaldsfænomenet er, at frafald og "early leaving" ikke kan betragtes som pludselige hændelser, som en overfladisk læsning af statistisk materiale kunne antyde. Tværtimod skal frafald behandles og forstås som en proces, der involverer en kombination af faktorer, der har grund både i og uden for uddannelsesinstitutioner, og som finder sted indenfor et længere tidsforløb.⁷⁴ Frafall skal heller ikke altid nødvendigvis altid betragtes som et entydigt negativt fænomen. Noget af, hvad der i den offentlige og politiske debat betegnes som "fracald", burde måske snarere forstås som en naturlig proces, hvor unge prøver sig selv af i forskellige undervisningsmiljøer, før de beslutter sig for en uddannelse.⁷⁵

Groft opdelt kan man i international forskning identificere tre grundlæggende tilgange til frafaldsproblematikken, der hver især vinkler den i et bestemt perspektiv og fokuserer på henholdsvis:

- Faktorer der relaterer til den enkelte elev
- Faktorer i den enkelte elevs sociale miljø
- Strukturelle forhold og omstændigheder

---

⁷³En store europæisk undersøgelse om frafald i ungdomsuddannelserne er netop blevet offentliggjort. Eurydice/EACEA : ***Tackling early leaving from education and training in Europe: Strategies, policies and measures. November, 2014***

⁷⁴ Se fx. Alexander, K.L; Entwisle, DR; Kabbani, NS 2001: *The dropout process in a life course perspective. Early risk factors at home and school.* Teachers College Record, 103. P. 760-822

⁷⁵ Koudahl, P. 2013: *Indre motivation eller ydre tvang? Hvordan bliver unge mennesker i stand til at foretage et kvalificeret uddannelsesvalg?* Gjallerhorn no. 16, 2013. (<http://www.viauc.dk/udvikling-og-forskning/enhed-for-professionsforskning/gjallerhorn/Sider/gjallerhorn.aspx>)

Faktorer der relaterer sig til den enkelte elev

Forskning af frafaldsfænomenet var indtil de tidlige 70'ere næsten udelukkende fokuseret på de enkelte elever og deres socio-økonomiske baggrund. Her anså man ikke skolerne og uddannelsessystemerne og de kontekstuelle faktorer for at være af væsentlig betydning. Epidemiologiske forskningstraditioner fra medicin var dominerende og anvendtes til at definere en række individuelle og sociale risikofaktorer, der angav potentielle risici for frafald hos det enkelte individ.

Nogle studier fra denne "skole" har behandlet spørgsmålet i et længere perspektiv. Her anses frafald ikke for at være en pludselig fænomen, men som resultatet af en lang proces, hvor eleverne har akkumuleret dårlige erfaringer i uddannelsesmæssig sammenhæng over tid. Det betyder, at der er væsentlig forskel i tid mellem beslutningen om at droppe ud og det punkt, hvor sådanne tanker begynder at manifestere sig. Denne proces betegnes ofte som "tilbagetrækning"⁷⁶. Processen kan ses fra forskellige perspektiver: enten formelt i forhold til uddannelsesinstitutionen eller mere uformelt i forbindelse med venner, sociale arrangementer osv. på uddannelsesinstitutionen. Det at kunne identificere tegn på "tilbagetrækningen" er af afgørende betydning for, om man kan få succes i de forebyggende foranstaltninger eller ved tidlig intervention. Fra nogle undersøgelser tyder det på, at børn, der "trækker sig" eller viser tegn på tilbagetrækning tidligt i deres uddannelse, får dårlige resultater eller viser tegn på generel utilfredshed, og de er i en langt større risiko for at droppe ud end børn, der ikke udviser disse tegn.⁷⁷ Da den obligatoriske undervisning i de fleste lande ligger på 9 år eller mere, kan det være svært at lokalisere præcist, hvor det egentlige frafald begynder, men forskning tyder på, at processen måske allerede starter i de tidligste klasser i grundskolen.⁷⁸

Andre undersøgelser har forsøgt at identificere, hvilke individuelle psykologiske karakteristika, der er forbundet med elever, der dropper ud eller beslutter sig for ikke at fortsætte i en ungdomsuddannelse. De har imidlertid ikke haft meget succes på dette område. Der er ikke tegn på, at disse f.eks. har et lavere selvværd i forhold til andre elever. Den eneste væsentlige forskel vedrører deres selvtillid i forhold til deres akademiske evner og deres generelle rolle som elever. Tanken er derfor, at elever, der vælger at ophøre med deres uddannelsesmæssige karriere, har oparbejdet en række forskellige, negative erfaringer og således dannet et negativt billede af sig selv i en uddannelsesmæssig sammenhæng. Dette fører igen til beslutningen til at droppe ud.

Enkeltfaktorer i elevens sociale kontekst

En væsentlig del af undersøgelser, der vedrører frafald har en ambition om at bestemme, hvilke enkeltfaktorer, der kan forklare, hvorfor nogle elever færdiggøre uddannelser, mens andre falder fra. Disse

⁷⁶ Rumberger, R.W 2004: *What can be done to reduce the dropout rate?* In: Orfield, I.G. (ed.) 2004: "Dropouts in America: Confronting the graduation rate crisis". Cambridge MA; Harvard Education Press. Page 243-254

⁷⁷ Se fx. Jimerson, S; Egeland, B.; Sroufe, A.L; Carlson, B 2000: *A Prospective Longitudinal Study of High School Dropouts: Examining Multiple Predictors across Development*. Journal of School Psychology 38. P. 525-549.

⁷⁸ Alexander, K.L; Entwistle, DR; Horsey, CS 1997: *From first grade forward: Early foundations of high school dropout*. Sociology of Education, vol. 70. P. 87-107

er oftest empiriske undersøgelser, der ønsker at afdække hvordan fx elevernes opførsel og / eller sociale baggrund kan være forbundet med frafald eller "early leaving" – de indeholder ofte "push" og "pull" faktorer.

Flere undersøgelser tyder på en sammenhæng mellem en høj grad af fravær og risikoen for at droppe ud. En række undersøgelser tyder på en sammenhæng mellem dårlige uddannelsesmæssige resultater og risiko for at droppe ud. Også disse resultater er i overensstemmelse med de førnævnte resultater vedrørende "tilbagetrækningen", eftersom dårlige uddannelsesmæssige resultater kan forstås som et element i en tilbagetrækningsproces. En tredje faktor, der er forbundet med en risiko for at falde fra, er gentagne skoleskift. Hvorvidt skoleskift er et symptom på andre problemer i en persons liv er der ikke taget højde for i disse studier. En fjerde indikation med risiko for at droppe ud er elever, der har mere end 20 timers betalt arbejde udover at deltage i et uddannelsesforløb. Dette kan være drevet af behov eller grådighed. Muligheden for at gøre gode penge på arbejdsmarkedet i en tid med højkonjunktur og mangel på arbejdskraft, kan vise sig uimodståelig for eleven.

Sociale problemer forværrer risiko for at falde fra betydeligt. Dette gælder for unge fra såkaldt dårligt stillede familier, her defineret som familier med problemer i forbindelse med f.eks. bolig, social status, indkomst, uddannelsesniveau osv.⁷⁹ Mens nogle undersøgelser fokuserer på enkelte faktorer med et relativt positivistisk videnskabelig tilgang, har andre undersøgelser gjort opmærksom på, hvordan familiesituationen kan have en effekt på risikoen for at droppe ud. Undersøgelser tyder på, at jo mere forældre er villige - og i stand - til at investere ressourcer i uddannelse af deres børn/unge (økonomisk, socialt og kognitivt) jo mere falder risiko for at falde fra. Dette gælder også for familier med relativt lav indkomst og / eller ringe eller ingen uddannelse, men med en bevidsthed om betydningen for uddannelse af deres børn. Jo tættere børnenes sociale relationer er til deres forældre (intimitet, gensidig tillid og nærhed) og mere forældre deltager i deres børns liv (hvilket giver dem følelsesmæssig støtte og opmuntring til at træffe selvstændige beslutninger) jo mindre risiko er der for frafald.

Strukturelle faktorer i relation til frafald og 'early leaving'

I de senere år har det videnskabelige fokus på frafald og "early leaving" i stigende grad været rettet mod skolens betydning og andre årsager af strukturel art. At flytte fokus til skolerne og andre strukturelle emner er at gå væk fra tankegangen om at se årsagen til frafald som noget, der befinder sig mellem ørerne på den enkelte elev eller i hans/hendes umiddelbare omgivelser.

Grunden til denne ændrede tankegang må til dels skyldes den øgede anvendelse af statistisk analyse, som gør det muligt at sammenholde skole, frafald og elevresultater, hvor der samtidig skeles til elevens sociale og kulturelle baggrund. Med andre ord gør det statistiske værktøj det muligt at have direkte fokus på skolernes måde at intervenere på for at undgå frafald, hvor de tager hensyn til elevens sociale og kulturelle

---

⁷⁹ Jensen, T.P; Humlum, MK 2010: *Frafald på de erhvervsfaglige uddannelser. Hvad karakteriserer de frafaldstruede unge?* AKF (http://www.akf.dk/udgivelser/2010/frafald_erhvervsfaglige_uddannelser/)

baggrund.⁸⁰

Frafald kan skyldes forskellige strukturelle faktorer i eller omkring skolen eller praktiksteder:

- *Den demografiske elevsammensætning.* Frafaldsrate er højere, hvis skolen er placeret i et område med en stor andel af immigranter og fattige.
- *Skolens struktur.* Jo større skole og jo flere elever per lærer, jo højere er frafaldsraten.
- *Skolens organisering.* Skoler med mindre samarbejde mellem ledelse og lærerstab angående undervisningspraksis, didaktik, holdning til eleverne, osv., vil oftere have en højere frafaldsprocent.
- *Skolens miljø.* Jo dårligere miljø, jo højere er frafaldsprocenten.
- *For erhvervsskolerne i lande med et vekseluddannelses-baseret system* kan mangel på praktikpladser, medføre at eleverne standses i deres uddannelsesforløb og falder fra, mens de venter på en praktikplads.

Et antal undersøgelser indikerer, at sammensætningen af elever kan have indflydelse på frafaldsprocenten. Hvis antallet af elever med en negativ holdning eller med svage forudsætninger i forhold til uddannelsen er for høj, er der risiko for en forhøjet frafaldsprocent. Omvendt kan man se, at det kan have en positiv effekt på svage elever, når de er sat sammen med ressourcestærke elever, som har en positiv holdning til uddannelsen.

Flere undersøgelser tyder på, at lærer-elev-forholdet har væsentlig indflydelse på frafaldet, selv når forholdet er kontrolleret for individuelle og kontekstuelle sammenhænge. Andre undersøgelser tyder på, at hvis eleverne opfatter lærerne som kompetente både fagligt og personligt, øger dette fastholdelsen.

I forbindelse med størrelsen af skolerne viser forskellige undersøgelser forskellige konklusioner. Nogle undersøgelser tyder på, at store skoler er bedre i stand til at give eleverne en bred vifte af pædagogiske udfordringer, hvor alles behov tilgodeses. Mindre skoler har mindre pædagogisk variation, som betyder, at nogle elever bliver tabt. Andre undersøgelser indikerer dog, at forholdet mellem elever og lærere på mindre skoler ofte er tættere, og at dette kan nedbringe frafald – primært fordi lærerne føler et større ansvar for eleverne.

International forskning om frafald har i de senere år vendt opmærksomheden mod den sociale organisering af skolerne med henblik på at komplementere de undersøgelser, der fokuserer på skolens struktur, sammensætning af elever, osv.⁸¹ Hypotesen er, at kvaliteten af de sociale relationer mellem eleverne, mellem elever og lærere, og mellem lærere og ledelse er vigtig for trivsel blandt alle grupper, og derfor vil have en positiv indflydelse på elevernes engagement og dermed fastholdelsen. Kvantitative og kvalitative undersøgelser har indikeret, at en væsentlig årsag til elevfrafald er, at de ikke får den sociale støtte, de har brug for i skolen, og at lærerne ikke viser nok interesse i dem både som elever og som personer. En kvalitativ undersøgelse viser, at et positivt elev-lærer forhold er af stor betydning for eleverne. Disse fremhæver vigtigheden af at have mulighed for at tale med lærerne udenfor klassen som en indikator på et

⁸⁰ Jørgensen, C.H; Koudahl, P; Nielsen, K; Tanggaard, L 2012: *Frafald og engagement. Foreløbige resultater*. Aalborg University ([http://vbn.aau.dk/da/publications/frafald-og-engagement\(0056b2a4-ce30-4a7a-b5c1-e30b74ecfd1e\).html](http://vbn.aau.dk/da/publications/frafald-og-engagement(0056b2a4-ce30-4a7a-b5c1-e30b74ecfd1e).html)).

⁸¹ Se fx. Lee, V.E; Burkam, DT 2003: *Dropping out of high school. The role of school organization and structure*. American Educational Research Journal vol.40. Page353-395

godt forhold mellem elev og lærer.⁸² De indbyrdes relationer mellem eleverne er en dimension, som givetvis er af betydning for elevernes velbefindende og dermed også fastholdelse, men de relationer har endnu ikke været genstand for systematisk forskning. Undersøgelser viser dog, at positive relationer mellem eleverne kan reducere risikoen for frafald. På den anden side kan eleverne også have en negativ indflydelse på hinanden, hvilket øger risikoen for frafald. En undersøgelse viser, at risikoen for frafald reduceres, hvis udsatte elever har kammerater med en positiv holdning til skolen.⁸³

Den grundlæggende antagelse bag de ovennævnte undersøgelser har været, at det i sidste ende er eleven selv, der vælger at droppe ud af en uddannelse. Nyere kritiske tilgange til spørgsmålet om frafald har imidlertid sat fokus på uddannelsesinstitutionerne og deres interesse i frafald. Nogle forskere peger på, at nogle skoler mere eller mindre bevidst engagerer sig i aktiviteter, der skubber visse elever ud. Det er blevet påstået, at den måde, uddannelsesinstitutioner "iscenesætter" sig selv på, indebærer at uønskede elever frasorteres. Frafald kan således (også) ses som en proces, der har til formål at sortere blandt eleverne for at opretholde en vis standard og fastholde elever med den "rigtige" holdning og tilgang til uddannelse. Dette betyder ikke nødvendigvis, at de studerende bliver bortvist. Dette kan gøres ved at udvikle en høj grad af "teknisk usikkerhed", hvor uønskede elever får svært ved at overleve. Frafaldet er i denne form integreret i uddannelsesinstitutions dag-til-dag praksis, og kan ses som et resultat af dårlige forhold mellem elever og lærere, et konkurrencebaseret læringsmiljø med forskellige mekanismer for udgrænsning, der presser de "dårlige" elever ud.

---

⁸² Croninger, R.G; Lee, V.E 2001: *Social capital and dropping out of high school. Benefits to at-risk students of teachers support and guidance*. Teachers College Record issue 103. P. 548-581

⁸³ Riehl, C. 1999: *Labeling and letting go: An organizational analysis of how high school students are discharged as dropouts*. Research in Sociology of Education and Socialization vol. 12. P. 231-268

Annex 3: Statistik - frafald

Tabel: 1 Afbrudte elever 2003-2013 fordelt på udvalgte uddannelser

Påbegyndt	Automekaniker		Bygningsmaler		Elektriker		Tømrer		Kok	
	- > 2 år	I alt	- > 2 år	I alt	- > 2 år	I alt	- > 2 år	I alt	- > 2 år	I alt
2003	7	9	13	13	13	18	35	44	14	17
2004	15	24	11	14	13	16	35	42	21	26
2005	5	13	9	11	7	10	11	21	12	17
2006	12	15	6	10	8	11	18	25	14	16
2007	7	12	10	16	9	13	20	34	10	13
2008	10	15	9	11	18	20	25	42	9	12
2009	22	24	9	13	12	16	19	32	14	16
2010	14	17	13	15	16	19	25	38	12	20
2011	11	14	7	8	8	10	20	27	11	13
I alt	103	143	87	111	104	133	208	305	117	150

Påbegyndt	Ernæringsass.		Socialhjælper		Sundhedsassistent		TNI Adm		TNI Butik	
	- > 2 år	I alt	- > 2 år	I alt	- > 2 år	I alt	- > 2 år	I alt	- > 2 år	I alt
2003	9	13			5	6	2	4	1	1
2004	30	35	15	19	6	7	41	50	8	10
2005	17	20	17	21	6	7	22	33	14	18
2006	17	21	27	31	7	7	27	40	4	15
2007	14	18	20	24	8	10	30	41	12	16
2008	15	16	31	36	1	1	22	31	16	25
2009	18	18	26	31	10	10	28	42	12	21
2010	16	16	35	38	2	2	22	36	25	30
2011	17	19	32	34	5	5	31	37	31	36
I alt	153	176	203	234	50	55	225	314	123	172

<i>I alt frafaldne 2003-2011 (A)</i>	<i>I alt frafaldne - > 2 år (B)</i>	<i>(A) i % af (B)</i>
1793	1373	75,58%

Kilde: Bearbejdet materiale baseret på data fra særkørsel af GS for teamet

Tabel 2 Udvalgte erhvervsuddannelser. Frafald fordelt på alder og køn

Jern og Metal Mænd 2003-2013 (frafald)

15-19	269	32,37
20-24	353	42,48
25-29	135	16,25
30-39	41	4,93
40-49	22	2,65
>50	11	1,32
	831	100,00

Jern og Metal Kvinder 2003-2013 (frafald)

15-19	12	25,00
20-24	24	50,00
25-29	10	20,83
30-39	1	2,08
40-49	1	2,08
>50	0	0,00
	48	100,00

Bygge og Anlæg Mænd 2003-2013 (frafald)

15-19	166	29,28
20-24	234	41,27
25-29	103	18,17
30-39	54	9,52
40-49	10	1,76
>50	0	0,00
	567	100,00

Bygge og Anlæg Kvinder 2003-2013 (frafald)

15-19	14	21,54
20-24	21	32,31
25-29	12	18,46
30-39	14	21,54
40-49	4	6,15
>50	0	0,00
	65	100,00

Handel og Kontor Mænd 2003-2013 (frafald)

15-19	47	18,73
20-24	105	41,83
25-29	59	23,51
30-39	21	8,37
40-49	16	6,37
>50	3	1,20
	251	100,00

Handel og Kontor Kvinder 2003-2013 (frafald)

15-19	151	21,15
20-24	303	42,44
25-29	136	19,05
30-39	88	12,32
40-49	35	4,90
>50	1	0,14
	714	100,00

Levnedsmiddel Mænd 2003-2013 (frafald)

15-19	72	28,69
20-24	86	34,26
25-29	40	15,94
30-39	33	13,15
40-49	20	7,97
>50	0	0
	251	100,00

Levnedsmiddel Kvinder 2003-2013 (frafald)

15-19	120	29,48
20-24	141	34,64
25-29	54	13,27
30-39	53	13,02
40-49	35	8,60
>50	4	0,98
	407	100,00

Søfart og fiskeri Mænd 2003-2013 (frafald)

15-19	76	36,54
20-24	67	32,21
25-29	35	16,83
30-39	19	9,13
40-49	9	4,33
>50	2	0,96
	208	100,00

Søfart og fiskeri Kvinder 2003-2013 (frafald)

15-19	17	44,74
20-24	19	50,00
25-29	1	2,63
30-39	1	2,63
40-49	0	0,00
>50	0	0,00
	38	100,00

Social og Sundhed Mænd 2003-2013 (frafald)

15-19	4	6,15
20-24	15	23,08
25-29	11	16,92
30-39	17	26,15
40-49	15	23,08
>50	3	4,62
	65	100,00

Social og Sundhed Kvinder 2003-2013 (frafald)

15-19	61	10,70
20-24	191	33,51
25-29	106	18,60
30-39	104	18,25
40-49	89	15,61
>50	19	3,33
	570	100,00

Kilde: Bearbejdet materiale baseret på data fra GS databank